

แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิต
ด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

นางสาวรัตนภรณ์ เรพล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2562

Guideline for Network Development of Agricultural Product Processing
Housewife Groups in Saraburi Province

Miss. Rattanaporn Repon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2019

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร
ของจังหวัดสระบุรี

ผู้วิจัย นางสาวรัตนภรณ์ เรพล **รหัสนักศึกษ** 2609001975 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
(ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
(2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน **ปีการศึกษา** 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (2) ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (3) สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (5) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (6) แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของจังหวัดสระบุรี จำนวน 314 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 176 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการจัดอันดับ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 45.85 ปี ร้อยละ 32.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา 2) ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายในระดับมากที่สุด โดยมีความรู้มากในประเด็น สมาชิกเครือข่ายต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม สมาชิกเครือข่ายต้องสร้างความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนอย่างแน่นแฟ้นในทุกระดับ และสมาชิกเครือข่ายต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจ 3) ร้อยละ 79.5 มีความสามารถในการใช้สมาร์โฟนและสื่อสารสนเทศในการติดต่อเชื่อมโยงเครือข่ายกับสมาชิกเครือข่าย องค์กรเกษตรกร และหน่วยงานต่างๆ 4) ปัญหาการพัฒนาเครือข่ายคือความไม่ชัดเจนของวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การสื่อสารโดยประสิทธิภาพ ความแตกต่างทางด้านฐานะและความเข้มแข็งกลุ่ม การประเมินผลการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะสมาชิกกลุ่มเครือข่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา 5) ความสำเร็จของเครือข่ายขึ้นกับความสามารถของผู้นำ สมาชิกจะต้องมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เครือข่ายควรมีกฎ/ระเบียบ/ข้อบังคับอย่างชัดเจน ต้องมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง มีการถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกรุ่นใหม่ สมาชิกมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ และลงมือร่วมปฏิบัติ 6) แนวทางการพัฒนาเครือข่าย คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ต้องมีช่องทางติดต่อสื่อสาร ต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ต้องมีการติดตามประเมินผล และมีการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ

คำสำคัญ แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

Thesis title: Guideline for Network Development of Agricultural Product Processing Housewife Groups in Saraburi Province

Researcher: Miss. Rattanaporn Repon; **ID:** 2609001975;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Benchamas Yooprasert , Associate Professor;

(2) Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2019

Abstract

The objectives of this research were to study (1) basic social and economic conditions of agricultural housewife groups (2) knowledge regarding the networks of agricultural housewife groups (3) network connection conditions of agricultural housewife groups (4) problems and suggestions about network development of agricultural network development (5) opinions towards successful factors of agricultural housewife network (6) guidelines for network development of agricultural product processing of housewife groups of Saraburi province

This research was a survey research. The population of the study was 314 members of the housewife groups in Saraburi province. The sample size of 176 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method. Data was collected through conducting interview and was analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking.

The results of the research revealed that 1) the average age of members of agricultural housewife was 45.85 year. 32.4% of them completed primary school education. 2) Most of the members had knowledge about the network at the highest level with the high level of knowledge in the topic of members of network had to understand the goals of the group formation to create successes in the big picture. Network members had to create strong friendship in every level. Network members also had to cooperate voluntarily in activity operation. 3) 79.5% of members possessed skills in smartphone and information media usage in connecting networks with members, agricultural organizations, and other agencies. 4) Problems regarding network development were such as unclear objectives and goals, ineffective communication, differences in terms of status and strength of the group, the evaluation of the performances. Suggestion would be that the group members must participate in data analysis in order to determine goals and development guidelines. 5) Successes of network depended on leadership capability, consistent group activity participation, clear rules/measures/regulations, continuous communication, knowledge transfer to new generation members, opinion exchange, co-decision making, and actual practices from members. 6) Guidelines for network development included that network members should have mutual data analysis, channels for communication, support and help, follow up evaluation, and support request from various agencies.

Keywords: Network Development of Agricultural Product Processing of Housewife Groups, Women Farmer Group, Food processing

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือของท่านรองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัย อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้วิทยานิพนธ์ถูกต้องและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ ในสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอน มอบวิชาความรู้ และดูแลด้วยความรักความห่วงใยอย่างดียิ่งตลอดการศึกษา ขอขอบคุณพี่ๆ เจ้าหน้าที่และบุคลากรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทุกท่าน ที่ดูแลให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ขอขอบคุณสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของจังหวัดสระบุรี ทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดี ในการให้ข้อมูลด้านต่างๆ และขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ทุกคน ที่เป็นกำลังใจและให้การช่วยเหลือ สนับสนุนในทุกๆ ด้านตลอดการทำวิจัย นอกจากนี้ ขอขอบคุณสำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี ที่ให้การสนับสนุนสถานที่ในการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดา และครอบครัว ซึ่งเปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนคอยช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

นางสาวรัตนภรณ์ เรพล

สิงหาคม 2563

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
บริบทของจังหวัดสระบุรี	8
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	11
แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย	13
แนวคิดการบริหารจัดการเครือข่าย	30
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	32
ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร	35
ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	49
ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	54
ตอนที่ 3 สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิต ด้านการเกษตร	58
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสร้างเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูป ผลผลิตด้านการเกษตร.....	61
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร.....	64
ตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิต ด้านการเกษตร.....	70
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
สรุปการวิจัย.....	75
อภิปรายผล.....	80
ข้อเสนอแนะ.....	84
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	88
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	89
ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมภาษณ์.....	103
ประวัติผู้วิจัย	110

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1	ประเภทการใช้ที่ดิน (Land Use Classification) จังหวัดสระบุรีปี พ.ศ.2558.....	9
ตารางที่ 1.2	จำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี.....	10
ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	43
ตารางที่ 4.1	อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพการสมรส	49
ตารางที่ 4.2	การเป็นผู้นำในชุมชน สถานภาพการจัดตั้งกลุ่ม และระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร	51
ตารางที่ 4.3	รายได้รวมต่อปี สถานภาพทางการเงินของกลุ่ม และแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์	52
ตารางที่ 4.4	ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิต ด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี	55
ตารางที่ 4.5	ระดับความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิต ด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี	58
ตารางที่ 4.6	สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ของจังหวัดสระบุรี	59
ตารางที่ 4.7	ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสร้างเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิต ด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี.....	61
ตารางที่ 4.8	ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิต ด้านการเกษตร.....	65
ตารางที่ 4.9	แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิต ด้านการเกษตร.....	70

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
ภาพที่ 5.1	แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ของจังหวัดสระบุรี	83

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากแม่บ้านเป็นกุญแจสำคัญในการบริหารและการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ภายในครอบครัว เช่น แรงงาน ทุน เวลา เงิน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี และยังเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนช่วยในการสร้างแหล่งอาหารให้มีความหลากหลาย ด้วยวิธีการถนอมอาหารไว้บริโภค ในช่วงระยะเวลาที่ขาดแคลน เกิดความมั่นคงทางด้านอาหารในครัวเรือนและชุมชน และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลผลิตทางการเกษตร เกิดเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวสามารถแบ่งเบาภาระของหัวหน้าครอบครัวได้ ทำให้ครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ต่อมาแม่บ้านเกษตรกรจึงได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2513 กรมส่งเสริมการเกษตรได้ส่งเสริมให้สตรีในภาคเกษตรรวมตัวกันจดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรตามความสมัครใจ เพื่อรับการถ่ายทอดความรู้ด้านเคหกิจเกษตรให้สามารถนำไปปฏิบัติในการประกอบอาชีพได้อย่างถูกต้อง และช่วยสร้างรายได้ในครัวเรือน ทำให้รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ ภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบคณะกรรมการ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555 : คำนำ)

แนวทางหนึ่งในการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือการส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา รวมถึงกันในการพัฒนากิจกรรม อีกทั้งยังทำให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถเข้าถึงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้ดียิ่งขึ้น เช่น ด้านข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ เครื่องมือ ฯลฯ สามารถลดการพึ่งพาจากภายนอก และทำให้มีพลังในการต่อรอง ทั้งเรื่องการตลาดและเชิงนโยบายอีกด้วย

จังหวัดสระบุรี มีสตรีภาคการเกษตรรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีผลผลิตทางการเกษตร ที่หลากหลาย เช่น เผือกหอม กล้วย องุ่น มัลเบอร์รี่ ข้าว ข้าวโพด เห็ด ผักหวานป่า ไข่เป็ด และพืชผักต่าง ๆ เป็นต้น โดยลักษณะการรวมกลุ่มของสตรีภาคการเกษตรของจังหวัดสระบุรี แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) กลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ร่วมกลุ่มกันตามความสมัครใจเพื่อแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นการสร้างมูลค่าผลผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว โดยอาศัยความรู้ภูมิปัญญาเดิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ 2) กลุ่มที่เกิด

จากการส่งเสริมให้มีการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อรองรับโครงการที่มีการสนับสนุนปัจจัยในด้านต่าง ๆ เช่น องค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

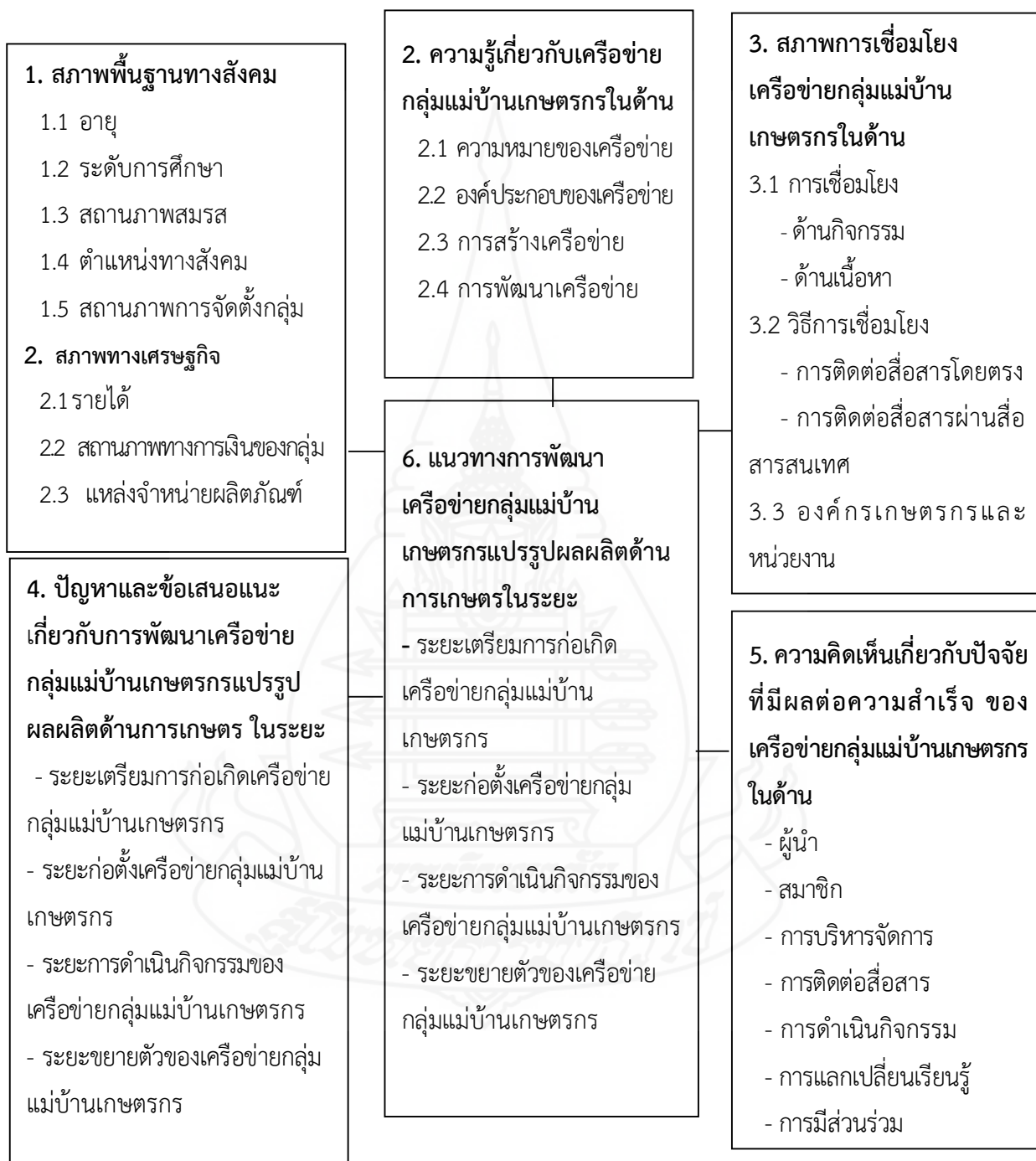
ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของจังหวัดสระบุรี ส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากยังไม่มีเครือข่ายในการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายอย่างชัดเจน ขาดการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านองค์ความรู้ ด้านการบริหารจัดการ และข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานกับองค์กรเกษตรกรด้วยกันและหน่วยงานต่าง ๆ จึงส่งผลทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีประสบการณ์และมีความเข้มแข็งสามารถเจริญเติบโตประสบความสำเร็จ สามารถเข้าถึงแหล่งทุน แหล่งความรู้ มีมาตรฐานรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ เช่น ออย. มฟช. หรือผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP มีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ที่แน่นอน แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางกลุ่มต้องประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ไม่มีตลาด ขาดแคลนเงินทุน ผลิตภัณฑ์ไม่มีมาตรฐานรับรอง ไม่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการกลุ่ม ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารและเงินทุน ไม่ได้รับความช่วยเหลือหรืองบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นผลให้ต้องหยุดและเลิกกิจกรรมกลุ่มไปในที่สุด

จากปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี เพื่อจะได้นำแนวทางที่ได้จากการศึกษาไปใช้ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรีต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาสภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
6. เพื่อแนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการศึกษากับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร และแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี เดือนตุลาคม-ธันวาคม 2562

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง การรวมกลุ่มของสตรีภาคการเกษตรของจังหวัดสระบุรี กลุ่มละตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป เพื่อทำกิจกรรมการแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรร่วมกันสามารถทำให้เกิดเป็นอาชีพเสริมและสร้างรายได้ในครัวเรือนได้

5.2 เครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของจังหวัดสระบุรี ตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป มีการเชื่อมโยงกันในด้านต่าง ๆ เพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสานงาน และทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความสมัครใจ

5.3 การสร้างเครือข่าย หมายถึง กระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี โดยเริ่มตั้งแต่ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย จัดทำโครงสร้างและแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ รวมไปถึงการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยสมาชิกในเครือข่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาและรับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน

5.4 การเชื่อมโยงเครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารกันระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ การเชื่อมโยงด้านกิจกรรม และด้านเนื้อหา โดยใช้วิธีการเชื่อมโยงทั้งการติดต่อสื่อสารโดยตรง และการติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางสื่อสารสนเทศ รวมถึงการเชื่อมโยงกับองค์กรเกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ

5.5 ผู้นำ หมายถึง ผู้นำเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

5.6 สมาชิก หมายถึง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรีที่มีความสมัครใจร่วมเป็นเครือข่ายซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำกิจกรรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

5.6 การจัดการเครือข่าย หมายถึง การจัดระบบการทำงานภายในเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ให้สามารถทำงานได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มตั้งแต่การแบ่งบทบาทหน้าที่ การติดต่อสื่อสาร การจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย

5.8 การติดต่อสื่อสาร หมายถึง สมาชิกเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี มีการติดต่อสื่อสารกันโดยตรงและผ่านช่องทางสื่อสารสนเทศ

5.9 การดำเนินกิจกรรม หมายถึง การดำเนินกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี เช่น การประชุมสัมมนา การจัดเวทีพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพ การศึกษาดูงาน เป็นต้น

5.10 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง สมาชิกในเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านการเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน

5.11 การมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ในฐานะ “หุ้นส่วน” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์กันในแนวราบ มีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน และสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่าย เช่น ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือ และร่วมรับผลประโยชน์

5.12 แนวทางการพัฒนาเครือข่าย หมายถึง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ซึ่งแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเตรียมการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 2) ระยะก่อตั้งเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 3) ระยะการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 4) ระยะขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้ข้อมูลแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสนับสนุนช่วยเหลือแก่เครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

6.2 นำผลการศึกษาไปพัฒนาและส่งเสริมเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรีให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี เป็นการศึกษาข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ดำเนินกิจกรรมด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดสระบุรี โดยศึกษาถึงสถานภาพพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กระบวนการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้เกิดเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลงานวิจัยที่มีผู้เรียบเรียงไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย และการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. บริบทของจังหวัดสระบุรี
2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
 - 2.1 ความหมายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
 - 2.2 การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
 - 2.3 แนวทางการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
3. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย
 - 3.1 ความหมายของเครือข่าย
 - 3.2 องค์ประกอบของเครือข่าย
 - 3.3 ประเภทของเครือข่าย
 - 3.4 การก่อเกิดเครือข่าย
 - 3.5 การสร้างเครือข่าย
 - 3.6 การพัฒนาเครือข่าย
 - 3.7 การเชื่อมโยงเครือข่าย
 - 3.8 ประโยชน์ของเครือข่าย
 - 3.9 แนวทางการพัฒนาเครือข่าย
 - 3.10 ปัจจัยความสำเร็จของเครือข่าย
 - 3.11 ปัญหาของเครือข่าย
4. แนวคิดการบริหารจัดการเครือข่าย
 - 4.1 ความหมายของการจัดการ
 - 4.2 กระบวนการจัดการ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 5.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม
 - 5.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม
6. ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร
7. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทของจังหวัดสระบุรี

1.1 สภาพภูมิประเทศและพื้นที่

จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ระยะทางประมาณ 108 กิโลเมตร (อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ-ศาลากลางจังหวัด) เนื้อที่จังหวัดสระบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมด 3,576,486 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,235,304 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.70 ของพื้นที่ประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ อ.เมืองลพบุรี อ.ชัยบาดาล และ อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อ.ปากช่อง อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา และ อ.บ้านนา จ.นครนายก
- ทิศใต้ ติดต่อกับ อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี และ อ.วังน้อย .อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อ.ภาชี อ.ท่าเรือ จ.พระนครศรีอยุธยา และ อ.เมืองลพบุรี จ.ลพบุรี

พื้นที่จังหวัดสระบุรี เป็นส่วนหนึ่งของบริเวณลุ่มน้ำที่ราบลุ่มภาคกลาง รวมกับอีกส่วนหนึ่งของทิวเขาแดงพญาเย็น สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปมีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด 3 ลักษณะ คือ บริเวณที่ราบลุ่ม บริเวณเขาห่อมหรือเขาเตี้ย และบริเวณเขาสูง ลักษณะดินโดยทั่วไปพบดินเหนียว ดินเหนียวปนทรายแป้งที่มีการระบายน้ำเลวหรือค่อนข้างเลว ใช้ทำนาปลูกข้าว บางแห่งมีชั้นของสารจาไรไซต์อยู่ตื้น มีปฏิกริยาเป็นกรดซึ่งเป็นพิษต่อข้าว บางแห่งอาจมีน้ำท่วมทำให้ผลผลิตสูญเสีย สำหรับดินเหนียวที่มีการระบายน้ำดี และมีความลาดชัน ใช้สำหรับปลูกพืชไร่และไม้ผล บางแห่งพบชั้นกรวดหนาแน่นอยู่ตื้น และบางแห่งถูกกัดกร่อน ส่วนที่มีความลาดชันสูงๆ จะเป็นภูเขาบางแห่งพบชั้นหินพื้นอยู่ตื้น ซึ่งใช้เป็นทำป่า

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

1) การปกครอง จังหวัดสระบุรี แบ่งหน่วยการปกครอง ออกเป็น 13 อำเภอ 111 ตำบล และ 973 หมู่บ้าน โดยมีหน่วยราชการส่วนภูมิภาคเป็นส่วนราชการประจำจังหวัด มีสำนักงานจังหวัดเป็น

หน่วยกลาง และเป็นศูนย์ประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 38 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 70 แห่ง

2) ประชากรและอาชีพ จากข้อมูลสถิติของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2560 พบว่า จังหวัดสระบุรี มีจำนวนประชากร ทั้งหมด 642,040 คน โดยเป็น ประชากรชาย 316,489 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 49.29 ประชากรหญิง 325,551 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.17 ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ประกอบด้วย ข้าว อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง มะม่วง และ ถั่ว

3) สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ จากข้อมูลของสำนักงานคลังจังหวัดสระบุรี พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวม (Gross Provincial Products : GPP) เมื่อปี 2557 มีมูลค่าการผลิต 208,060 ล้านบาท โดยรายได้หลักมาจากภาคการเกษตรซึ่งมีมูลค่า 11,658 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 5.60 ของ GPP และผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดที่มาจากนอกภาคเกษตรมีมูลค่า 196,403 ล้านบาท หรือคิดเป็น ร้อยละ 94.40 ของ GPP รายได้เฉลี่ยต่อหัว 289,998 บาท/คน/ปี

จังหวัดสระบุรี มีการใช้ที่ดิน 5 ประเภทโดยมีการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่เกษตรกรรม มากที่สุด มีเนื้อที่ 1,194,694 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 54.66 ของพื้นที่ รองลงมาเป็นพื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 581,237 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 26.59 ของพื้นที่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 239,794 ไร่ หรือร้อยละ 10.97 ของพื้นที่ พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 127,094 ไร่ หรือร้อยละ 5.82 ของพื้นที่ และพื้นที่แหล่งน้ำมีเนื้อที่ 42,744 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.96 ของพื้นที่

ตารางที่ 1.1 ประเภทการใช้ที่ดิน (Land Use Classification) จังหวัดสระบุรีปี พ.ศ.2558

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่		
	ตารางกิโลเมตร	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	383.67	239,794	10.97
พื้นที่เกษตรกรรม	1,911.51	1,194,694	54.66
นาข้าว	810.20	506,375	23.17
พืชไร่	758.35	473,969	21.69
ไม้ยืนต้น	73.06	45,663	2.09
ไม้ผล	138.82	86,762	3.97
พืชสวน	21.27	13,294	0.61
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	88.31	55,194	2.52
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	21.50	13,437	0.61
พื้นที่ป่าไม้	929.98	581,237	26.59
พื้นที่แหล่งน้ำ	68.39	42,744	1.96
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	203.35	127,094	5.82
เนื้อที่รวม	3,496.90	2,185,563	100.00

(ที่มา : กลุ่มจัดการและบริการแผนที่และข้อมูลทางแผนที่ สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่ กรมพัฒนาที่ดิน กันยายน 2561)

1.3 การจดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ปัจจุบันจังหวัดสระบุรี มีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรที่จดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 22 กลุ่ม ตามรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1.2 จำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	อำเภอ
1	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาวเรือง	17	เมืองสระบุรี
2	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุดำจาน	10	พระพุทธบาท
3	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตาลเสี้ยน	10	พระพุทธบาท
4	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองหลุม	15	พระพุทธบาท
5	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองนกชุม	17	หนองแซง
6	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรม่วงหวานร่วมใจ	20	หนองแซง
7	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุด	21	เฉลิมพระเกียรติ
8	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองสมัคร	15	หนองแค
9	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขนมไทยโบราณบ้านหนองสรวง	10	หนองแค
10	กลุ่มแม่บ้านเกษตรมวกเหล็ก	15	มวกเหล็ก
11	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองผักนึ่ง	11	แก่งคอย
12	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทำนา ม.9 ต.ชำผักแพว	15	แก่งคอย
13	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสองคอน	12	แก่งคอย
14	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรป่ายาง	15	วิหารแดง
15	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดอนสามัคคี	10	วิหารแดง
16	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กศน.หนองสรวง	10	วิหารแดง
17	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองสรวง	14	วิหารแดง
18	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหเทพสามัคคี (แปรรูปเผือก)	20	บ้านหมอ
19	กลุ่มแม่บ้านเทศบาลบ้านหมอ	15	บ้านหมอ
20	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อพระอินทร์พัฒนา	10	บ้านหมอ
21	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผักหวานป่า	10	บ้านหมอ
22	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดอนทอง	22	ดอนพุด
รวม		314	

ที่มา: ข้อมูลทะเบียนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของจังหวัดสระบุรี ปี 2562

2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.1 ความหมายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2555, คำนำ) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ สตรีในภาคเกษตรรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามความสมัครใจ เพื่อให้รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะภายใต้กติกากลุ่ม โดยสมาชิกเพื่อสมาชิก มีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งมีตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด เขต และระดับประเทศ มีศักยภาพในการดำเนินงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงไปจนถึงวิสาหกิจชุมชนและเชิงธุรกิจ ทั้งยังช่วยผลักดันนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร และของรัฐบาลอย่างได้ผลดี ซึ่งก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือและการดำเนินการเพื่อการพัฒนาองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็ง

กฤติยา อุบลัมภ์ (2551, น.26) ได้ให้ความหมายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไว้สรุปได้ว่า “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร” หมายถึง กลุ่มสตรีที่ทำงานในภาคการเกษตรมารวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจในการทำงานแก้ปัญหาความเป็นอยู่ของครอบครัวและส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรโดยมีเป้าหมายให้ครอบครัว มีความมั่นคงและสามารถพึ่งพาตนเองได้

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่า สตรีภาคการเกษตรที่มีความสนใจและตั้งใจรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันทำงาน ร่วมกันตัดสินใจ เพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพเกษตรกรโดยยึดมั่นอุทิศตนช่วยเหลือกลุ่มและเพื่อนสมาชิกด้วยความเสียสละเพื่อให้ครอบครัวและสังคมเกษตรกรมีความมั่นคงมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถพึ่งพาตนเองได้

2.2 การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2555, น.2) ได้กล่าวว่าการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกิดขึ้นได้ 2 ทางคือ

1. จัดตั้งโดยความริเริ่มของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1.1 เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานจัดการประชุมชี้แจงหัวหน้าครอบครัว แม่บ้านเกษตรกร และบุคลากรของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรถึงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลประโยชน์ ของสมาชิกที่ได้รับ เป็นการหยั่งเสียงและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จนเป็นที่แน่ใจว่าแม่บ้านเกษตรกรต้องการจัดตั้งกลุ่มขึ้น

1.2 แจกใบสมัครแก่ผู้สนใจ อธิบายวิธีการขอใบสมัครและให้เวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์ส่งใบสมัคร และการจัดตั้งกลุ่มควรมีสมาชิก จำนวนไม่น้อยกว่า 10 คน

1.3 การประชุมครั้งต่อไป เป็นการประชุมเฉพาะผู้ส่งใบสมัครและผู้สนใจ เข้าร่วมประชุม และดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2. การจัดตั้งโดยความริเริ่มของแม่บ้านเกษตรกรเอง ที่มองเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะไปดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม และมักจะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีการจัดตั้งอยู่ก่อน

และแม่บ้านเกษตรกรได้รับประโยชน์จากการจัดตั้งเป็นกลุ่ม จึงทำให้แม่บ้านเกษตรกรทั่วไปเกิดความ
สนใจ จึงต้องการที่จะจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในหมู่บ้านหรือตำบลของตนบ้าง

2.1 ผู้ริเริ่มจะจัดประชุมหารือกันเองเพื่อหยั่งเสียงกันก่อนว่าสมควรจะจัดตั้งกลุ่มขึ้น
จึงแจ้งให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาช่วยประชุมชี้แจงรายละเอียดให้สมาชิกทราบอีกครั้งหนึ่ง

2.2 เมื่อที่ประชุมตกลงใจจะจัดตั้งกลุ่มขึ้น ก็ให้เจ้าหน้าที่แจกใบสมัครและ
ดำเนินการ ตามขั้นตอนและวิธีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กล่าวโดยสรุปว่า การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มี 2 วิธี คือ การจัดตั้งโดย
เจ้าหน้าที่เป็นผู้ริเริ่มหรือกระตุ้นให้เกิดการจัดตั้งกลุ่ม และการจัดตั้งโดยความสนใจของแม่บ้าน
เกษตรกรเอง

1.3 แนวทางการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2555, น.8) ได้กล่าวว่าแนวทางการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกรไว้ ดังนี้

1. จัดการประชุมกลุ่มเป็นประจำ เพื่อทราบปัญหาความต้องการของสมาชิกและ
สร้างความร่วมมือในการทำงาน
2. มองการพัฒนาให้รอบด้านแบบสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตและ
สิ่งแวดล้อมไม่ใช้ที่ด้านใดด้านเดียว
3. ให้มีแผนงานประจำปีและเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจนโดยสมาชิกเห็นชอบร่วมกัน
4. รับความรู้วิชาการจากเจ้าหน้าที่ และขอคำแนะนำในการเขียนโครงการของ
กลุ่มที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกและสภาพท้องถิ่น
5. ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของสมาชิกและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
6. ให้มีกิจกรรมหลักที่สร้างรายได้แก่กลุ่มและส่งเสริมกิจกรรมตามความถนัดของสมาชิก
7. ให้มีกองทุนของกลุ่มเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเอื้อประโยชน์
ต่อสมาชิก
8. ให้มีทะเบียนสมาชิก และข้อตกลงของกลุ่มที่สมาชิกทุกคนรับทราบและถือปฏิบัติ
9. ประสานและร่วมมือกับกลุ่มองค์กรอื่น ๆ เพื่อทราบความเป็นไปของโครงการต่างๆ
และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เกิดการพัฒนายั่งยืน
10. ติดตาม ตรวจสอบ การดำเนินงานและประเมินผลเพื่อการปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น
11. ประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้แพร่หลาย

3. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

3.1 ความหมายของเครือข่าย

พระดาวเหนือ บุตรสีทา (2557, น.15) ได้กล่าวว่าเครือข่าย หมายถึง การประสานความร่วมมือระหว่างบุคคลกลุ่มและองค์กรที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน และเชื่อมโยงขยายผลการทำงานหรือแนวคิดไปสู่กลุ่มหรือองค์กรอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกัน การมีส่วนร่วม การทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกัน โดยการติดต่ออาจทำได้ทั้งที่ผ่านศูนย์กลางแม่ข่ายหรือแกนนำ หรืออาจจะไม่มีแม่ข่ายหรือแกนนำ แต่จะทำการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่ม ซึ่งจะมีการจัดรูปแบบหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ โดยที่อาจมีรูปแบบการร่วมตัวแบบหลวมๆ เฉพาะกิจตามความจำเป็นหรือเป็นโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ชัดเจน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน

สนธยา พลศรี (2550, น.207) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิก ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไป แต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เดียวกัน ดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน สิ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกันคือ วัตถุประสงค์หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2556, น.11-25) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย คือ การสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน มุ่งเน้นกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยผ่านกระบวนการติดต่อสื่อสารที่เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และเครือข่ายในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หมายถึง การประสานเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างกลุ่มและองค์กรที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน และเชื่อมโยงขยายผลการทำงานหรือแนวคิดไปสู่กลุ่มองค์กรอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การมีส่วนร่วม และกระบวนการกลุ่มที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันของทุกฝ่าย

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่า เครือข่าย คือ การประสานความร่วมมือและเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มและองค์กรที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างกลุ่มและองค์กร เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ปัญหาและ

เปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกัน การมีส่วนร่วมการทำกิจกรรมร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3.2 องค์ประกอบของเครือข่าย

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (2547, น. 47-50) กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่ายไว้อย่างน้อย 5 ประการ ดังนี้

1. หน่วยชีวิตหรือสมาชิก เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความเป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันตามหลักของธรรมชาติที่จะต้องพึ่งพากัน และสร้างกระบวนการที่สืบเนื่องเพื่อการดำรงอยู่ของเครือข่าย สมาชิกจึงเป็นองค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย

2. จุดมุ่งหมาย ความเป็นเครือข่ายจะต้องมีการร่วมกันอย่างมีจุดหมาย เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

3. การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่หน่วยแต่ละหน่วยมารวมกันนั้น สิ่งที่ยึดโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน คือ การทำหน้าที่ต่อกัน และกระทำอย่างมีจิตสำนึก หากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวม กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น

4. การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ในองค์ประกอบของเครือข่ายสิ่งหนึ่งจะขาดไม่ได้ คือ การมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายที่จะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและพึ่งพากันมากขึ้น ส่วนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมาย

5. ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ข้อมูลและการสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยกระบวนการสื่อสารจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการเรียนรู้

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2556, น.11-28) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่ายในงานส่งเสริมการเกษตร 8 ประการ ดังนี้

1. หน่วยหรือสมาชิกของเครือข่าย เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นที่มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อก่อให้เกิดเครือข่าย ทั้งนี้สมาชิกเครือข่ายคือกลุ่มไม่ใช่ปัจเจกหรือบุคคล

2. มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน การเป็นเครือข่ายนั้นสมาชิกต้องมารวมกันเพื่อทำกิจกรรมให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือมีการรวมกันอย่างมีจุดหมาย

3. การทำหน้าที่ต่อกันของสมาชิกอย่างมีจิตสำนึก เมื่อแต่ละหน่วยหรือสมาชิกรวมกัน สิ่งที่ยึดโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันคือ การกระทำหน้าที่ต่อกันอย่างมีจิตสำนึก

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความเป็นเครือข่ายจะเกิดขึ้นได้สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วม การพึ่งพาและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นจะทำให้สมาชิกรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย

5. การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารร่วมกัน ความเป็นเครือข่ายจะเกิดขึ้นได้นั้นสมาชิกต้องมีการเชื่อมโยงถึงกันโดยกระบวนการสื่อสารจะทำให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการเรียนรู้ ยอมรับกระบวนการทำงานและรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

6. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน หมายถึง สมาชิกของเครือข่ายต้องเสริมกระบวนการทำงานของกันและกัน โดยใช้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่งที่มีจุดอ่อนเกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

7. ความเท่าเทียมของฝ่ายต่างๆ กลุ่มหรือสมาชิกที่เข้ามาทำงานเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายจะต้องยึดหลักการทำงานบนความเท่าเทียมกันในระหว่างสมาชิกด้วยกัน ไม่มีสมาชิกกลุ่มใดที่ควบคุมการทำงานหรือมีอภิสิทธิ์เหนือสมาชิกกลุ่มอื่น ทุกเครือข่ายย่อยจะมีความเท่าเทียมกัน

8. การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน เครือข่ายเป็นการรวมตัวกันบนฐานผลประโยชน์ที่จะดึงดูดให้สมาชิกรวมเป็นเครือข่าย ซึ่งจะต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน เช่น เครือข่ายโรงพยาบาลอินทรีชุมชน สมาชิกกลุ่มที่มาเป็นเครือข่ายกันจะต้องได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่าองค์ประกอบของเครือข่าย คือ 1) การมีสมาชิกของเครือข่ายซึ่งสมาชิกต้องอยู่ในลักษณะกลุ่มไม่ใช่รายบุคคล มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อก่อให้เกิดเครือข่าย 2) มีเป้าหมายร่วมกัน โดยสมาชิกต้องรวมกันทำกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 3) การทำหน้าที่ต่อกันของสมาชิกอย่างมีจิตสำนึก เมื่อสมาชิกรวมกัน สิ่งที่จะยึดโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันคือการกระทำหน้าที่ต่อกันอย่างมีจิตสำนึก 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความเป็นเครือข่ายจะเกิดขึ้นได้สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายเพื่อทำให้สมาชิกรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย 5) การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารร่วมกัน ความเป็นเครือข่ายจะเกิดขึ้นได้นั้นสมาชิกต้องมีการเชื่อมโยงถึงกันโดยกระบวนการสื่อสารจะทำให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการเรียนรู้ ยอมรับกระบวนการทำงานและรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน 6) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยใช้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่งที่มีจุดอ่อน 7) ความเท่าเทียมของฝ่ายต่างๆ กลุ่มหรือสมาชิกที่เข้ามาทำงานเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายจะต้องยึดหลักการทำงานบนความเท่าเทียมกัน ไม่มีสมาชิกกลุ่มใดที่มีอภิสิทธิ์เหนือสมาชิกกลุ่มอื่น 8) การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน เครือข่ายเป็นการรวมตัวกันบนฐานผลประโยชน์ที่จะดึงดูดให้สมาชิกรวมเป็นเครือข่าย ซึ่งจะต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันอย่างเท่าเทียมกัน

3.3 ประเภทของเครือข่าย

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2556, น.11-35) ได้จำแนกประเภทของเครือข่ายในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1) เครือข่ายเชิงพื้นที่ เป็นการรวมกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่อาศัยพื้นที่ดำเนินการ เป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) การแบ่งเครือข่ายตามระบบการปกครองของภาครัฐ เช่น เครือข่ายหมู่บ้าน เครือข่ายตำบล เครือข่ายภาค เป็นต้น (2) การแบ่งพื้นที่ตามความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะกระบวนการทำงานทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ โดยมีการรวมศูนย์กิจกรรมเข้าสู่ส่วนกลาง และมีศูนย์ประสานงานย่อยในพื้นที่ขนาดเล็ก เช่น เครือข่ายเหมืองฝาย เครือข่ายลุ่มน้ำ เป็นต้น

2) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม เป็นเครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม เอกลักษณ์ พิเศษของกิจกรรมมาจัดเป็นเครือข่าย โดยมองข้ามมิติเชิงพื้นที่ เช่น เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรผสมผสาน เครือข่ายเกษตรกรยั่งยืน เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่าการจำแนกประเภทของเครือข่ายสามารถจำแนกได้หลายมุมมอง ขึ้นอยู่กับหลักการในการจำแนก ซึ่งที่พบเห็นโดยทั่วไป ได้แก่ การจำแนกเครือข่ายตามพื้นที่ดำเนินการ การจำแนกเครือข่ายตามประเด็นกิจกรรม การจำแนกเครือข่ายตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม และการจำแนกเครือข่ายตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์

3.4 การก่อเกิดเครือข่าย

สนธยา พลศรี (2550, น.257) ได้กล่าวถึงการก่อเกิดเครือข่าย ดังต่อไปนี้

1) การเกิดโดยธรรมชาติ เป็นการเกิดเครือข่ายขึ้นเองโดยไม่มีใครจัดตั้งซึ่งเป็นผลของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์

2) เกิดจากวิกฤตการณ์ของสังคมมนุษย์ เป็นการเกิดเครือข่ายที่เป็นผลจากการเกิดปัญหา หรือวิกฤตการณ์ขึ้นในสังคมที่สมาชิกตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ในลักษณะของการรวมพลังกัน สมาชิกส่วนใหญ่จะมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน อาชีพเดียวกัน หรือเกี่ยวข้องกัน ดำรงชีวิตร่วมกัน หรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

3) การเกิดโดยวิวัฒนาการ เป็นการเกิดเครือข่ายเนื่องจากความสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น มารวมกันโดยวัตถุประสงค์บางอย่างเป็นเวลานานในลักษณะของกลุ่ม และองค์การ แล้วพัฒนาความสัมพันธ์เป็นเครือข่าย เช่น จากกลุ่มแบบสภากาแฟ พัฒนาเป็นเครือข่ายประชาคมหมู่บ้าน หรือประชาคมเมือง

4) การเกิดโดยการจัดตั้งเป็นการเกิดเครือข่ายที่มีผู้จัดตั้ง และให้การสนับสนุน เพื่อวัตถุประสงค์บางประการ จนสมาชิกรวมกันเป็นเครือข่าย ทั้งการจัดตั้งโดยผู้นำรัฐบาล ภาคเอกชน

และองค์การพัฒนาเอกชน เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เครือข่ายสหกรณ์ เครือข่ายของกระทรวงต่างๆ

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (2547, น.109-110)ได้กล่าวถึงการก่อตัวของเครือข่ายว่าในการการก่อตัว หรือการเกิดขึ้นของเครือข่ายนั้น มีหลากหลายทั้งเกิดขึ้นด้วยการจัดตั้งของภาคส่วนต่างๆ เกิดขึ้นตามธรรมชาติ จากการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดขึ้นเพราะสถานการณ์ โดยจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ตามลักษณะการก่อตัว ได้แก่

1) เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้ง และการสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ การก่อตัวของเครือข่ายในลักษณะนี้ส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายที่ภาครัฐ หรือหน่วยงานบางแห่งต้องการส่งเสริมหรือเข้าไปจัดตั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาตามแนวนโยบายของภาครัฐ และเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนในการพึ่งพาตนเอง เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายพัฒนาชุมชน

2) เครือข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากความสมานฉันท์ การร่วมแรงร่วมใจของฝ่ายต่างๆ ที่มองเห็นความจำเป็นในการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหา ร่วมกันแล้วมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนจนถึงการพึ่งพาอาศัย โดยเป็นเครือข่ายที่มีการสื่อสาร และความผูกพันที่มีชีวิตชีวา มีกระบวนการที่ประสานสอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการอย่างแท้จริงของสมาชิกมีแนวทางการดำเนินการที่เป็นอิสระจากการครอบงำของฝ่ายต่างๆ ส่วนโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายในลักษณะนี้将有ความสัมพันธ์ที่ไม่ซับซ้อน อยู่ในแนวราบบนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพึ่งพาอาศัย

3) เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยสถานการณ์เป็นตัวกำหนด ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ และประเด็นปัญหาที่ทุกฝ่ายเห็นว่า จำเป็นต้องใช้ความเป็นเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา และสร้างพลังในการเรียนรู้ หรือการต่อรอง เพื่อให้เกิดการพัฒนากิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเครือข่ายที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ จะเกิดขึ้นหลังจากที่สถานการณ์นั้นเกิดความสับสนอย่างเต็มที่ และมีผู้ประสานงานเพื่อให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง

ธนา ประมุขกุล (2544 : 23) กล่าวถึงการเกิดขึ้นของเครือข่ายไว้ว่าเครือข่ายแต่ละเครือข่ายต่างก็มีจุดเริ่มต้น หรือถูกสร้างขึ้นมาด้วยวิธีการต่างๆ โดยเกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1) เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ เครือข่ายนี้มักเกิดจากการที่ผู้คนที่มีความคิดเห็นตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกัน หรือประสบกับสภาพปัญหาแบบเดียวกัน มารวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และอาจรวมไปถึงการร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่าเครือข่ายในลักษณะนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่หรือชุมชนที่มีวัฒนธรรม ความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน เข้ามารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือชมรม

2) เครือข่ายจัดตั้ง เครือข่ายแบบนี้ส่วนมากมักจะมีข้องเกี่ยวกับนโยบาย หรือการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งจะเป็นไปตามแนวคิดแบบเดิมๆ ที่อาศัยกลไกของรัฐผลักดันให้เกิด

การดำเนินงานในรูปของเครือข่ายอย่างเป็นทางการในเวลารวดเร็ว โดยภาคีสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมิได้มีพื้นฐานความต้องการ ความคิด หรือความเข้าใจที่ตรงกันมาก่อน การรวมตัวกันจึงเป็นลักษณะเพียงชั่วคราวหรือเป็นการเฉพาะกิจ ไม่มีความต่อเนื่อง ยกเว้นเครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดีจนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริงได้

3) เครือข่ายวิวัฒนาการ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการกำเนิดเครือข่ายที่มีได้เป็นไปโดยธรรมชาติแต่แรกเริ่มและมิได้ถูกจัดตั้งโดยตรง แต่จะเป็นไปในลักษณะของกระบวนการพัฒนาผสมผสานโดยเริ่มจากการที่กลุ่มบุคคล องค์กร มารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้างๆ ในการทำงานที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันไปพลางก่อนโดยอาจจะยังไม่ได้มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันที่ชัดเจน

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่าการก่อเกิดเครือข่ายสามารถจำแนกออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ เกิดเครือข่ายขึ้นเองโดยไม่มีใครจัดตั้ง ซึ่งเป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากความสมานฉันท์ การร่วมแรงร่วมใจของฝ่ายต่างๆ ที่มองเห็นความจำเป็นในการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันแล้วมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน 2) เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งและการสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ การก่อตัวของเครือข่ายในลักษณะนี้ส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายที่ภาครัฐ หรือหน่วยงานบางแห่งจัดตั้งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาตามแนวนโยบายของภาครัฐ และเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนในการพึ่งพาตนเอง 3) เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยสถานการณ์เป็นตัวกำหนด เช่น เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์และประเด็นปัญหาที่ทุกฝ่ายเห็นว่า จำเป็นต้องใช้ความเป็นเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา และสร้างพลังในการเรียนรู้ หรือการต่อรอง เพื่อให้เกิดการพัฒนากิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง 4) เครือข่ายวิวัฒนาการ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการกำเนิดเครือข่ายที่ไม่ได้เป็นไปโดยธรรมชาติแต่แรกเริ่ม และมิได้ถูกจัดตั้งโดยตรง แต่จะเป็นไปในลักษณะของกระบวนการพัฒนาผสมผสานโดยเริ่มจากการที่กลุ่มบุคคล องค์กร มารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้างๆ ในการทำงานที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันไปโดยอาจจะยังไม่ได้มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันที่ชัดเจน

3.5 การสร้างเครือข่าย

กาญจนา แก้วเทพ (2538, น.78) กล่าวถึงข้อกำหนดเบื้องต้นในการสร้างเครือข่าย ดังนี้

1. กลุ่มที่จะสร้างเครือข่ายนั้นจะต้องผ่านการพูดคุยกัน การวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้เกิดสำนึกอย่างจริงจังว่า “เพราะเหตุใดเราจึงต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำไมเราจึงมีชีวิตอยู่ตามลำพังด้วยตนเองไม่ได้” การพูดคุยกันและวิเคราะห์จนกระทั่งเกิดสำนึก เกิดเห็นความจำเป็นที่จะต้องประสานงานร่วมกับคนอื่น ร่วมกับกลุ่มอื่น ร่วมกับหมู่บ้านอื่น เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสร้างเครือข่าย

2. สมาชิกในกลุ่มที่จะสร้างเครือข่ายจะต้องเข้าใจเป้าหมายของการรวมกลุ่มและการประสานงานอย่างชัดเจน

3. ต้องมีรูปแบบขององค์กรเพื่อการประสานงานที่แน่นอนในระดับหนึ่ง การสร้างเครือข่ายจะเป็นไปไม่ได้หากไม่มีการจัดระบบในรูปแบบขององค์กรเพื่อการประสานงาน

4. ต้องมีการเคลื่อนไหวให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ เนื่องจากลักษณะของเครือข่ายนั้นมีความเป็นโครงสร้าง (structured) น้อยกว่ากลุ่มหรือองค์กร ทั้งยังเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มที่อยู่ห่างไกลกัน ดังนั้น จึงต้องมีการเคลื่อนไหวให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ

5. แรงจูงใจ (motive) ของสมาชิกที่จะเข้าสู่เครือข่าย เนื่องจากเครือข่ายเป็นรูปแบบการประสานงานเพื่อการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกันและกัน ดังนั้น แรงจูงใจของสมาชิกที่จะเข้ามาอยู่ในเครือข่ายจะต้องเป็นแรงจูงใจ 2 ด้าน คือ เป็นทั้ง “ผู้รับ” และเป็น “ผู้ให้” ที่มีแรงจูงใจของสมาชิกแต่เพียงด้านเดียว คือ มองตัวเองแต่ด้านที่จะเป็น “ผู้รับ” หรือแม้แต่จะเป็น “ผู้ให้” แต่เพียงฝ่ายเดียว จะประคองตนอยู่ในเครือข่ายไม่ได้

นฤมล นิราทร (2543, น.36-41) ได้จำแนกกระบวนการสร้างเครือข่ายออกเป็น 5 ขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย (Realization) เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งพิจารณาองค์การต่างๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมเข้าเป็นเครือข่ายในการทำงาน โดยต้องพิจารณาว่าจะได้เข้าร่วมกับใคร จะได้รับผลประโยชน์หรือสละประโยชน์ด้านใดบ้าง และระยะเวลาในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายนานเท่าใด

2. ขั้นการติดต่อกับองค์การที่จะเป็นสมาชิก หรือภาคีเครือข่าย (Courtship) ซึ่งความต้องการและอยากที่จะทำกิจกรรมตอบสนองความต้องการเหมือนกัน โดยจะต้องสร้างความคุ้นเคยและการยอมรับ รวมทั้งความไว้วางใจ เป็นขั้นเตรียมกลุ่ม หรือเครือข่ายมีการปลูกจิตสำนึกอยากจะมาแก้ปัญหาและพัฒนาาร่วมกัน

3. ขั้นการสร้างพันธกรณีร่วมกัน (Commitment) เป็นการสร้างความผูกพันตกลงที่จะทำงานร่วมกัน โดยกลุ่มองค์การจะต้องมีความรู้เพียงพอที่จะทำกิจกรรม จึงต้องเสริมความรู้ที่จำเป็น อาจมีการแลกเปลี่ยนทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย เช่น ศึกษาดูงาน ฝึกอบรม ฯลฯ เรียกว่าเป็น กลุ่มศึกษาเรียนรู้และเป็นที่มาของการสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้

4. ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์ (Building) เป็นสร้างผลงานรูปธรรมร่วมกันโดยมีการแบ่งปันใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการตกลงในเรื่องการบริหารจัดการเครือข่าย กำหนดกิจกรรมและบทบาท แต่ละองค์การต้องมีการปรับกระบวนการทำงานให้เอื้อต่อประโยชน์ของเครือข่ายแต่ยังคงความเป็นเอกเทศของตนเองเอาไว้

5. ขั้นการเรียนรู้ร่วมกัน และขยายผล เมื่อผลงานรูปธรรมของเครือข่ายปรากฏชัดเจนก็จะทำให้ความสัมพันธ์ในเครือข่ายแน่นแฟ้นมากขึ้น อยากรที่จะเรียนรู้ร่วมกัน และขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่มออกไป

เสรี พงศ์พิศ (2548, น.209) กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างเครือข่ายไว้ 8 ขั้นตอน ต่อไปนี้เป็นเรื่องเครือข่ายองค์กรที่ดำเนินงานเพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน สนับสนุนชุมชนเข้มแข็งเพราะการดำเนินงานเครือข่ายองค์กรชุมชนมักเริ่มต้นเป็นเครือข่ายหลวมๆ แบบ “ธรรมชาติ” มากกว่า และไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดข้อความเอกสารอะไรให้ดูเป็นทางการยุ่งยาก แต่องค์กรที่ต้องการทำงานเครือข่ายร่วมกับองค์กรอื่นๆ เพื่อให้การสนับสนุนชุมชน โดยการทำงานเป็นเครือข่ายควรดำเนินการ ดังนี้

1. ร่างเป้าประสงค์ (Purpose) ให้ชัดเจนเพื่อให้รู้ว่าสาเหตุความเป็นมาของการก่อตั้งเครือข่ายคืออะไร ทำไมจึงต้องมีเครือข่ายนี้ ตั้งแล้วจะทำอะไร

2. บอกเป้าหมาย (Goals) และวัตถุประสงค์ (Objectives)

3. กำหนดแผนการดำเนินงาน (Action Plan)

4. กำหนดกฎระเบียบกฎเกณฑ์ขั้นพื้นฐาน

5. กำหนดกระบวนการในการตัดสินใจ (Define Decision Making Process)

6. เตรียมแผนการสื่อสารระหว่างสมาชิก

7. เลือกโครงสร้างการจัดการองค์การ

8. จัดหาทุนในการดำเนินงาน (Secure Resources)

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2556, น.11-44) ได้กล่าวถึงการสร้างเครือข่ายในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ดังนี้

1. ควรคำนึงพื้นที่ที่เหมาะสม การแบ่งเขตรับผิดชอบของเครือข่ายชัดเจนแต่ละเครือข่ายย่อยจะเสริมเติมกันได้ในประเด็นใดบ้าง ต้องแบ่งบทบาทความรับผิดชอบที่ชัดเจน

2. ให้ความสำคัญกับการเสริมให้กลุ่มย่อยที่เป็นสมาชิกเครือข่าย การสร้างเครือข่ายควรให้ความสำคัญกับการเสริมให้กลุ่มย่อยที่เป็นสมาชิกเครือข่ายให้เข้มแข็งอย่างเท่าเทียมกัน เพราะถ้าทุกเครือข่ายย่อยมีความเข้มแข็งจะส่งผลทำให้เครือข่ายใหญ่เข้มแข็งไปด้วย

3. เครือข่ายควรมีพันธสัญญา มีความผูกพันกันในระยะยาว ที่จะพัฒนาปรับปรุงเครือข่ายร่วมกัน โดยมีเครื่องมือในการรักษาความสัมพันธ์ เช่น การติดต่อสื่อสาร การมีประวัติศาสตร์ ประสบการณ์ร่วมกัน เป็นต้น

4. พิจารณาความสามารถของแกนนำ/แม่ข่าย ทั้งในด้านภาวะการณำ วิสัยทัศน์ การกระจายส่งต่อ หรือแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสาร และคุณสมบัติของแกนนำ

5. การพัฒนาอยู่ตลอดเวลาและการเสริมพลังการทำงาน โดยการจัดกิจกรรมเสริมความสัมพันธ์และการเสริมทักษะการสร้างเครือข่ายให้คนทำงาน

6. การค้นหาภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี สำนึกท้องถิ่น ที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายในการสร้างเครือข่ายในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร อัจฉริยภาพภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี สำนึกท้องถิ่น มาเชื่อมโยงกับกิจกรรมเครือข่ายทำให้เกิดการทำกิจกรรมเครือข่ายร่วมกัน

7. การใช้พลังข้อมูล ความรู้และสื่อมวลชนช่วยในการพัฒนาเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้สมาชิกเครือข่ายเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น ผ่านทางไลน์ เฟซบุ๊ก การสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอส่งผลให้เครือข่ายมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่า การสร้างเครือข่ายคือการทำให้มีการติดต่อ ประสานงาน เชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มหรือองค์กร เพื่อสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความสมัครใจ สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีเป้าหมายความสำเร็จเดียวกัน และมีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

3.6 การพัฒนาเครือข่าย

ดวงสมร บุญผดุง (2560) กล่าวว่า รูปธรรมสำคัญของเครือข่าย มี 3 ลักษณะ คือ 1) เครือข่ายการแลกเปลี่ยน 2) เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร 3) เครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน อาศัยกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ได้แก่ L – Learning การเรียนรู้, I – Investment การลงทุน, N – Nature การฟูมฟักบำรุง, G (K) – Give การรักษาสัมพันธภาพ ซึ่งรวมกันเป็นคำว่า LINK หมายถึง “การเชื่อมโยง” และได้กล่าวถึงการพัฒนาเครือข่ายสู่ความยั่งยืนว่า เป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือกลุ่ม องค์กรที่สมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ด้านคุณภาพร่วมกัน หรือทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกัน มีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่าย ความเป็นอิสระ เท่าเทียมกัน ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน โดยยึดหลักการพัฒนาเครือข่าย ดังนี้ (1) สมาชิกมีเป้าหมายเดียวกันและสมัครใจ (2) สร้างการยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างของสมาชิก เปิดใจกว้าง (3) มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และมีกิจกรรมที่แสดงความสำเร็จ (4) มีการสื่อสารที่ทั่วถึงทั้งเครือข่าย (5) สร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง (6) สร้างสัมพันธภาพและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน (7) สนับสนุนให้สมาชิกได้ปฏิบัติงานตามศักยภาพของตนเอง หรือตามความชำนาญ (8) มีเวทีแลกเปลี่ยนผลงาน

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน สมาชิกที่เข้าร่วมต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย สร้างการยอมรับความแตกต่างระหว่างสมาชิกในด้าน

รูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก และควรมีการจัดกิจกรรมให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างทั่วถึงอยู่ตลอด สนับสนุนหรือให้การช่วยเหลือแก่กลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้ สร้างความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ดี แน่นแฟ้นให้เกิดขึ้นภายในเครือข่าย

3.7 การเชื่อมโยงเครือข่าย

มานา ปัจฉิมนันท์ (2560, น. 8) การเชื่อมโยง หมายถึง การเชื่อมต่อระหว่างผู้คนด้วยความสัมพันธ์ทางการสื่อสารระหว่างคน 2 คนขึ้นไป โดยมีลักษณะการเชื่อมความสัมพันธ์ 7 ด้าน ดังนี้

1. เส้นเชื่อมโยงทางอ้อม (Indirect Links) เกิดขึ้น เมื่อ A ไม่สื่อสารกับ D ทางตรงแต่สื่อสารผ่าน B และ C หรือการที่ A สื่อสารไปยัง B และ C จากนั้น B และ C สื่อสารต่อไปยังสมาชิกอื่นในกลุ่ม

2. ความถี่ (Frequency) หมายถึง ความถี่ของการสื่อสารระหว่างสมาชิกในเครือข่าย ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ เจริญปริมาณของการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในองค์กร

3. เสถียรภาพ (Stability) ของเครือข่ายทางการสื่อสารเกิดความสัมพันธ์การเชื่อมโยงขึ้นมานานหลายทศวรรษและคงอยู่ถาวร

4. การทับซ้อน (Multiplexity) หมายถึง จำนวนของเส้นเชื่อมโยงจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง ซึ่งอาจมีหลายเส้นทับซ้อนกันอยู่ซึ่งเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันทั้งภายในองค์กรและสภาพแวดล้อมภายใน เช่น พนักงานคนหนึ่งอาจมีเพื่อนร่วมงานที่ชอบไปวัดเดียวกันและมีลูกไปโรงเรียนเดียวกัน

5. ความเหนียวแน่น (Strength) ความแข็งแรงของการเชื่อมโยง หมายถึง จำนวนของเวลา ความเข้มข้นของอารมณ์ในการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน (ความถี่หรือ การทับซ้อนมักจะใช้เป็นตัวชี้วัดความแข็งแรงของ เส้นเชื่อมโยง) เส้นเชื่อมโยงบางเส้นที่อยู่ในเครือข่ายการสื่อสารแข็งแรงกว่าเส้นเชื่อมโยงอื่นๆ

6. ทิศทาง (Direction) แนวคิดเรื่องทิศทางมีความใกล้เคียงกับเรื่องการสื่อสารแนวตั้ง (Vertical communication) นั่นคือการพิจารณาว่าการสื่อสารนั้น เป็นทางเดียวหรือไม่

7. ความสมมาตร (Symmetry) ตรงกันข้ามกับเรื่อง ทิศทาง คือ การตรวจสอบว่าการสื่อสารนั้นเป็นลักษณะ เปิด และข้อความสามารถไหลไปกลับสองทางได้ ดังนั้น ความสมมาตรจึงเป็นการตรวจสอบว่าทั้งสองฝ่ายมีการ สื่อสารแบบมีส่วนร่วมหรือไม่

จึงกล่าวโดยสรุปว่า การเชื่อมต่อระหว่างผู้คนด้วยความสัมพันธ์ทางการสื่อสารระหว่างคน 2 คนขึ้นไป โดยมีลักษณะการเชื่อมความสัมพันธ์ ดังนี้ 1) การเชื่อมโยงกันทางอ้อม เช่น การสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของบุคคล 2 คน เพื่อฝากส่งต่อไปยังบุคคลที่สามหรือสมาชิกอื่นๆ ในกลุ่ม เป็นการสื่อสารลักษณะเปิด และข้อความสามารถไหลไปกลับสองทาง 2) จำนวนครั้งของการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในองค์กร 3) การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่ขึ้นมานานหลาย

ทศวรรษและคงอยู่ถาวร 4) การเชื่อมโยงจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง ซึ่งอาจมีหลายเส้นทับซ้อนกัน อยู่ซึ่งเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันทั้งภายในองค์กรและสภาพแวดล้อมภายใน 5) ความแข็งแกร่งของการเชื่อมโยง หมายถึง จำนวนของเวลา ความเข้มข้นของอารมณ์ในการเชื่อมโยง ซึ่งกันและกัน (ความถี่หรือ การทับซ้อนมักจะใช้เป็นตัวชี้วัดความแข็งแกร่งของ เส้นเชื่อมโยง)

3.8 ประโยชน์ของเครือข่าย

ชนิภูธรา กาญจนรังสีนนท์ (2013) กล่าวถึง ประโยชน์เฉพาะหน้าของเครือข่ายเห็นได้จากผลงานที่สมาชิกดำเนินการส่วนประโยชน์ระยะยาวจะบังเกิดในรูปของควมมีประสิทธิภาพของการวิจัยและพัฒนา การถ่ายทอดวิธีการทำงาน และระบบที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เครือข่ายในการพัฒนามีประโยชน์หลายประการ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ สมาชิก และกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งพอจะรวบรวมได้ดังนี้

- เครือข่ายช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ เครื่องมือ และสื่อ ผ่านการประชุม การทดลองปฏิบัติการ การประชาสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือกันในการดำเนินโครงการ การแบ่งปันทักษะและประสบการณ์ให้แก่กันเป็นการเสริมความสมบูรณ์ให้กับสมาชิกเครือข่ายทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือองค์กร

- การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการประสานงานในเครือข่ายช่วยลดการทำงาน และการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน ทำให้การพัฒนาสามารถดำเนินไปได้ก้าวหน้า รวดเร็ว และส่งผลต่อสังคมในวงกว้างยิ่งขึ้น

- เครือข่ายสามารถเชื่อมโยงคนที่อยู่ในระดับต่างกัน มีวิธีการทำงาน การจัดองค์กร และมีภูมิหลังต่างกันไปที่ไม่มีโอกาสติดต่อกัน เข้าด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น นำไปสู่การทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย

- เครือข่ายสามารถทำให้คนและองค์กรที่ไม่มีความสัมพันธ์กันได้ทราบว่ายังมีบุคคลหรือหน่วยงานอื่นอีกมากที่สนใจทำงานในเรื่องเดียวกัน และเผชิญปัญหาเหมือนกัน

- เครือข่ายสามารถทำให้ความต้องการของประชาชนได้รับการสนองตอบจากรัฐ

- เครือข่ายช่วยชี้ให้เห็นปัญหาและประเด็นการพัฒนาที่ซับซ้อนในหมู่บ้าน

- เครือข่ายช่วยเชื่อมหน่วยงานวิชาการและแหล่งทุนกับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ

- เครือข่ายทำให้คนและองค์กรได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ได้รับกำลังใจ

การจูงใจ และการยอมรับ ซึ่งมีความสำคัญต่อหน่วยเล็กๆ ที่อยู่นอกระบบราชการ

จึงกล่าวโดยสรุปว่า ประโยชน์ของเครือข่าย คือ เป็นพื้นที่ทางสังคมให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา รวมพลังกันในการพัฒนากิจกรรม อีกทั้งยังทำให้สมาชิกสามารถเข้าถึงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้ดียิ่งขึ้น เช่น ด้านข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความรู้

ประสบการณ์ เครื่องมือ ฯลฯ สามารถลดการพึ่งพาจากภายนอก และทำให้มีพลังในการต่อรอง ทั้งเรื่องการตลาดและเชิงนโยบายอีกด้วย

3.9 แนวทางการพัฒนาเครือข่าย

พระดาเวเนอ บุตรสีทา (อ้างใน Burke, 2557 น.41) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาเครือข่ายที่มุ่งรักษาความสมดุลระหว่างความต้องการของหน่วยสนับสนุนและเครือข่าย ดังนี้

1) ปัจจัยนำเข้าจากภายนอก ประเด็นสำคัญที่สุด คือ อันตรายอันเกิดจากทรัพยากรจากภายนอกที่ให้ผลเสียมากกว่าผลดี การเปิดกว้างของเครือข่าย โดยกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมสามารถช่วยได้

2) ความเป็นเอกภาพ รูปแบบที่ถูกออกแบบไว้อยากที่จะเติบโตแต่ละเครือข่ายไม่เหมือนกันต้องเปิดโอกาสให้เครือข่ายออกแบบของตัวเอง

3) คำนิยาม เครือข่ายต้องนิยาม/กำหนดวัตถุประสงค์ และขอบเขต ประเด็นหรือขอบเขตพื้นที่ของตัวเอง เครือข่ายจำเป็นต้องแน่ใจว่าไม่ซ้ำซ้อนหรือแข่งขันกับเครือข่ายที่มีอยู่แล้ว แต่จะพัฒนาความสัมพันธ์ไปเชื่อมโยงกับสถาบันที่เกี่ยวข้อง

4) ความเกี่ยวข้องในวงกว้าง ถ้าจะให้เครือข่ายอยู่รอด เครือข่ายต้องมีสมาชิกที่มีความมุ่งมั่นอยู่เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายมากกว่า 1 คน ต้องมีกลุ่มแกนของเครือข่ายที่คอยผลักดัน คนกลุ่มนี้ควรเป็นคนที่คอยกระตุ้นให้ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายมีอยู่อย่างต่อเนื่อง

5) การมีส่วนร่วม ปกติเครือข่ายประกอบด้วย สมาชิกขององค์การพัฒนาเอกชน นักวิจัย องค์กรชุมชน จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างใกล้ชิด เพื่อให้แน่ใจว่าคนเหล่านี้ยังคงติดต่อและเอื้อประโยชน์ให้กันอยู่

6) ความขัดแย้งภายในสมาชิกเครือข่ายมักจะส่งสยระแวงกัน หรือมีวาระแฝงต่างกันออกไป การเปิดเผยและการติดต่อสื่อสารที่ดีภายในเครือข่ายจะช่วยลดความตึงเครียดได้ ความเป็นประชาธิปไตย และการบวนการตัดสินใจแบบใสสะอาด

7) รางวัลการรับรู้ถึงความพยายามที่สมาชิกทุ่มเทให้กับเครือข่ายมีความสำคัญต่อการรักษาไว้ซึ่งความกระตือรือร้นของสมาชิก แต่ก็เป็นที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่เครือข่ายอาจมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาผ่านไป กลุ่มแยกตัวออกไปตั้งใหม่ วาระที่สนใจเปลี่ยนไป สมาชิกลาออกหรือเข้ามาใหม่ คุณค่าของเครือข่ายอาจมาจากสายสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการที่เกิดขึ้นบริเวณรอบ ๆ เครือข่าย

8) ความยืดหยุ่นเครือข่ายต้องการกฎและความรับผิดชอบ แต่ต้องไม่ตายตัวมากเกินไป ความสามารถในการปรับมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของเครือข่าย ขณะที่วัตถุประสงค์ของเครือข่ายควรจะชัดเจน แต่ก็ต้องมีขอบเขตที่เครือข่ายสามารถเปลี่ยนแปลงได้

9) ทำประสบการณ์ให้เป็นเรื่องเป็นราว ให้เครือข่ายใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ การเรียนรู้ก็จำเป็นต้องถูกทำให้เป็นเรื่องเป็นราว เพื่อประโยชน์ต่อสมาชิกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

10) การให้เงินอุดหนุนเครือข่ายไม่อาจดำเนินกิจกรรมได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องใช้เงินและทรัพยากรอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงินในการทำงานของเครือข่าย แหล่งอุดหนุนเงินที่หลากหลายเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย

11) ความถูกต้องตามกฎหมาย เครือข่ายต้องมีชื่อและมีการติดต่อเพื่อจัดตั้งชื่อเสียงเรียงนามของเครือข่าย การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานระดับสูง และการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ จะช่วยสร้างความยั่งยืนและพลังอำนาจของเครือข่าย

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่าแนวทางการพัฒนาเครือข่าย มีอยู่ 6 ดังนี้ 1) การเชื่อมโยงกลุ่มกิจกรรมย่อยหลายๆ กลุ่ม ที่ทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน แต่มีบางอย่างที่ต้องพึ่งพาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมาเชื่อมโยงกันให้เกิดเป็นเครือข่าย โดยกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และมีกลุ่มใหญ่เป็นแกน 2) การพัฒนาเครือข่ายจากกลุ่มใหญ่แยกเป็นกิจกรรมย่อย ๆ และเชื่อมโยงกัน เป็นการพัฒนาเครือข่ายที่แยกกิจกรรมๆ ออกจากกลุ่มใหญ่เมื่อกลุ่มมีปัญหาในการทำกิจกรรมก็จะนำประเด็นปัญหานั้นมาวิเคราะห์ร่วมกันแล้วกำหนดเป็นกิจกรรมย่อยเพื่อแก้ปัญหาประเด็นนั้น โดยให้มีแกนนำกลุ่มเป็นผู้นำเพื่อบริหารจัดการกลุ่มย่อย 3) การพัฒนาเครือข่ายแบบผสม มีการพัฒนาเครือข่ายทั้งสองรูปแบบ คือ จากกลุ่มเล็กที่มีอยู่แล้วในชุมชนเชื่อมโยงกันเป็นกลุ่มใหญ่ โดยมีกลุ่มใหญ่เป็นแกนกลางในการเชื่อมโยง และจากกลุ่มใหญ่แยกกิจกรรมออกเป็นกลุ่มย่อยตามสภาพปัญหาของกลุ่ม 4) เครือข่ายต้องการกฎและความรับผิดชอบ แต่ต้องไม่ตายตัวมากเกินไป ความสามารถในการปรับมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของเครือข่าย ขณะที่วัตถุประสงค์ของเครือข่ายควรชัดเจน แต่ก็ต้องมีขอบเขตที่เครือข่ายสามารถเปลี่ยนแปลงได้ 5) การป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายในสมาชิกเครือข่าย หรือการสงสัยระแวงกัน หรือการมีวาระแฝง ต้องมีความชัดเจน เปิดเผย และต้องมีการติดต่อสื่อสารที่ดีภายในเครือข่ายเพื่อช่วยลดความตึงเครียด มีความเป็นประชาธิปไตย และต้องมีกระบวนการตัดสินใจร่วมกันแบบใสสะอาด 6) เครือข่ายต้องมีชื่อและจัดตั้งถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานระดับสูง และการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ เพื่อช่วยสร้างความยั่งยืนและพลังอำนาจของเครือข่าย

3.10 ปัจจัยความสำเร็จของเครือข่าย

สนธยา พลศรี (2550, น.265-276) เสนอว่าการดำเนินงานของเครือข่ายจะประสบความสำเร็จหรือไม่มากนักขึ้นอยู่กับปัจจัย 14 ประการ ดังนี้ (1) ความเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งด้านจิตใจและความสามัคคีของสมาชิกเครือข่าย (2) สมาชิกมีขวัญ กำลังใจ และเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุความสำเร็จ (3) ความเสียสละของสมาชิกทั้งร่างกาย สติปัญญา และทุนทรัพย์หรือทรัพยากร (4) มียุทธศาสตร์ระบบการจัดการและการวางแผนที่ดีเหมาะสมกับสถานการณ์สมาชิก รวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น (5) มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่ายเป็นระยะ ๆ

สม่ำเสมอ (6) ใช้กระบวนการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ (7) ผู้นำเครือข่ายวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการตัดสินใจ และประสานงานได้ดี (8) สมาชิกเครือข่ายมีคุณภาพ ทุกคนมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน (9) กิจกรรมของเครือข่าย มีการจัดการอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน (10) สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องของทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย (11) มีการดำรงรักษาเครือข่ายเดิมไว้และขยายเครือข่ายใหม่เพิ่มเติมขึ้นตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่ง (12) สมาชิกมีความจริงจัง จริงใจ มีความศรัทธาต่อกันและกันและต่อเครือข่าย ดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (13) ระเบียบกฎเกณฑ์ของเครือข่ายมีความเหมาะสมกับสมาชิกและการดำเนินงานของเครือข่าย (14) มีทรัพยากรเพียงพอต่อการดำเนินงานของเครือข่าย มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

ธีรพงศ์ แก้วหาวงษ์ (2544, น.257-258) เสนอว่าปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย คือ การบริหารเครือข่าย ซึ่งมี 6 ประการ ดังนี้

1) กระบวนการติดต่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารเทคนิควิธีการ ประสบการณ์ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายมีกระบวนการติดต่อสื่อสารอย่างสม่ำเสมอส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง และมีการสรุปความก้าวหน้าผลการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกและเครือข่าย

2) การให้ความสำคัญแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ เป็นการพิจารณาถึงความต้องการของมวลสมาชิก การได้แลกเปลี่ยนทัศนคติมุมมองต่อการพัฒนา หรือเป้าหมายของกิจกรรมในความร่วมมือตลอดจนกระบวนการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของเครือข่ายเพื่อให้สมาชิกสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติและประสานความร่วมมือได้

3) องค์กรความร่วมมือและโครงสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพสามารถตอบสนองต่อการประสานความร่วมมือ สามารถป้องกันการแทรกแซงจากองค์กรอื่น ๆ สามารถลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกและเครือข่าย และสามารถสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงได้

4) การส่งเสริมบทบาทและการตัดสินใจของสมาชิกเครือข่ายต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้สมาชิกมีโอกาสในการตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และสร้างบรรทัดฐานในความร่วมมือของสมาชิก

5) การพัฒนาและระดมทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เครือข่ายต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา มีการระดมทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ มีแผนในการพัฒนาที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เครือข่ายมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง

6) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์บทบาทของเครือข่ายและมวลสมาชิก เพื่อระดมความร่วมมือและสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป ซึ่งจะทำให้เครือข่ายดำเนินงานด้วยความมั่นคง และขยายเครือข่ายสมาชิกให้กว้างออกไปมากขึ้น

เสรี พงศ์พิศ (2546, น.134) เสนอว่าเครือข่ายของชุมชนจะเจริญเติบโต และประสบความสำเร็จได้ด้วยปัจจัยสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1) มีวัฒนธรรมเครือข่ายคือมีความสัมพันธ์แนบราบมากกว่าแนวดิ่ง สมาชิกทุกคนเคารพให้เกียรติกัน ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบเจ้านาย ไม่มีหัวหน้าลูกน้องแต่เป็นพี่น้องกัน สัมพันธ์กันด้วยใจ ด้วยจิตวิญญาณไม่ใช่ด้วยผลประโยชน์

2) สมาชิกมีการพบปะกัน ไปมาหาสู่กันเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

3) เครือข่ายมีเป้าหมายชัดเจนที่สมาชิกทุกคนเข้าใจตรงกัน

4) มีแผนงานและกิจกรรมหรือลงทุนร่วมกัน เช่น วิชากิจชุมชน หรือกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น เป็นเงื่อนไขให้สมาชิกพบปะและทำงานร่วมกันต่อเนื่อง

5) มีกลุ่มแกนนำทำหน้าที่นำและประสานงานของเครือข่ายด้วยความมุ่งมั่น

6) สมาชิกเครือข่ายร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่แข่งขันกันเอง

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่า ปัจจัยความสำเร็จของเครือข่าย นอกจากจะทำงานให้สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้แล้ว ก็จำเป็นต้องรักษาความสำเร็จของเครือข่ายไว้ด้วยซึ่งสามารถทำได้ ดังนี้

1. มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2. มีการรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างสมาชิกเครือข่าย

3. กำหนดกลไกเพื่อสร้างระบบจิตใจ

4. จัดหาทรัพยากรสนับสนุนสมาชิกเครือข่ายอย่างเพียงพอ

5. ให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหา ไม่แข่งขันกันเอง

6. มีความสัมพันธ์แนบราบมากกว่าแนวดิ่ง สมาชิกทุกคนเคารพให้เกียรติกัน มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ผูกสัมพันธ์กันด้วยใจไม่ใช่ด้วยผลประโยชน์

7. มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

8. มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่ายเป็นระยะ ๆ สม่ำเสมอ

3.11 ปัญหาของเครือข่าย

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ได้กล่าวถึงอุปสรรคและปัญหาของการทำงานในรูปแบบเครือข่าย ประกอบด้วย 1) ความไม่สอดคล้องของเป้าหมายของแต่ละหน่วยงาน องค์กร หรือกลุ่มในเครือข่าย 2) ความด้อยประสิทธิภาพของระบบการสื่อสารข้อมูลภายในเครือข่าย 3) ปัญหาการไม่ให้ความร่วมมือของบางหน่วยงาน องค์กร หรือกลุ่มในเครือข่าย 4) การขาดข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ร่วมกัน

พระดาวเหนือ บุตรสีทา (อ้างใน Starkey, 1997 น.42) พบว่าปัญหาของเครือข่ายมีหลายประการดังนี้

- 1) เครือข่ายที่ไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ยากที่จะพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง
- 2) เครือข่ายที่มีสมาชิกหลากหลายประเภท หรือมีความแตกต่างมากระหว่างฐานะขนาด ความเข้มแข็ง และสถานภาพอื่น ๆ ของสมาชิก หน่วยงานใหญ่ที่มีทรัพยากรมากและสถาบันที่เจ้าหน้าที่มีการศึกษาสูงเชื่อมั่นในตัวเองมีแนวโน้มที่จะครอบงำองค์กรที่มีขนาดเล็กกว่า
- 3) การรวมศูนย์เกิดขึ้นเมื่อผู้ประสานงานของเครือข่าย เลขานุการ คณะทำงาน และคณะกรรมการเริ่มควบคุมดำเนินการเครือข่ายในนามของตนเองมากกว่าการประสานและอำนวยความสะดวกให้กับกิจกรรมของสมาชิก การตัดสินใจถูกรวมศูนย์และการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายดำเนินการโดยเลขานุการ
- 4) บ่อยครั้งที่เครือข่ายประสบปัญหาอันเนื่องจากการขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรมและการประสานงานภายในเครือข่ายโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เพื่อให้สมาชิกมาร่วมกิจกรรมของเครือข่าย ส่วนเครือข่ายที่มีทุนก็มักเกิดความเครียดเนื่องจากปัญหาการจัดการและการจัดสรรค่าใช้จ่ายกับสมาชิกให้ทั่วถึง
- 5) เนื่องจากภายในเครือข่ายข้อมูลข่าวสารจะแพร่กระจายไประหว่างคนหนึ่งไปให้กับคนอื่น ๆ ได้อย่างเสรี ทำให้อาจมีการส่งข่าวสารข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เครือข่ายต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้คนซักถามหรือวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารภายในเครือข่ายได้
- 6) เครือข่ายสามารถถูกกระทบจากการแข่งขันของเครือข่าย หรือองค์กรอื่นที่มีงานคาบเกี่ยวกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือกัน แต่ก็อาจนำไปสู่การแข่งขันเพื่อให้ได้รับการยอมรับ การสนับสนุนทรัพยากร และการเพิ่มจำนวนสมาชิกได้เช่นกัน แหล่งทุนสามารถใช้จำนวนเครือข่ายที่มีให้เลือกเป็นข้ออ้างที่จะไม่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายที่คล้ายคลึงกัน
- 7) การแข่งขันระหว่างเครือข่ายที่มีขอบเขตการดำเนินงานเหลื่อมซ้อนกันอาจนำไปสู่ความร่วมมือกัน และการช่วงชิงเพื่อให้ได้รับการยอมรับ การสนับสนุน และการเข้าเป็นสมาชิกการแข่งขันเป็นตัวการสำคัญในการทำลายเครือข่ายที่อยู่ลำดับท้ายๆ และมีทรัพยากรน้อยอีกด้วย
- 8) การติดตามและประเมินผลเครือข่ายมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากธรรมชาติของเครือข่ายคือความไม่เป็นระบบ และมีโครงสร้างหลวมที่มุ่งเน้นความก้าวหน้าในอนาคต ไม่ใช่ประสพการณ์ในอดีต นอกจากนี้ยังพบว่าเป็นการยากที่จะนิยามตัวชี้วัดความสำเร็จของเครือข่ายและคุณลักษณะของผลและประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายให้มีความเที่ยง

9) เครือข่ายระดับชาติและเครือข่ายระหว่างประเทศหลายแห่งพบกับปัญหาอุปสรรคทางการเมืองทำให้มีสภาพที่ไม่มั่นคงและถูกควบคุมอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนข่าวสารและการวิจารณ์รัฐบาล

บุญเสริม หุตะแพทย์ (อ้างใน Starkey, 1997 น.25-26) พบว่าข้อจำกัดหรือปัญหาอุปสรรคในการทำงานของเครือข่ายทางสังคม ดังนี้

1. ขาดทิศทางการทำงานที่ชัดเจน การกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานร่วมกันของเครือข่ายที่ชัดเจนมีความสำคัญมาก หากไม่ชัดเจนก็จะทำให้การพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายทางสังคมเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกไม่ต่อเนื่อง

2. การไม่สามารถพึ่งพาตนเองของเครือข่าย ที่มีสมาชิกหลากหลายประเภทหรือมีความแตกต่างกันมากของปัจจัยต่าง ๆ เช่น ฐานะ ขนาด ความเข้มแข็งและสภาพอื่น ๆ ของสมาชิกจะมีผลให้สมาชิกของเครือข่ายไม่มีอิสระในการมีส่วนร่วมได้ เช่น เครือข่ายที่เป็นองค์กรหรือหน่วยงานขนาดใหญ่ มีทรัพยากรมากหรือมีบุคลากรที่มีประสบการณ์ สถานะทางการศึกษาสูงเชื่อมั่นในตัวเองอาจจะครอบงำองค์กรที่มีขนาดเล็กกว่า หรือทำให้เครือข่ายขนาดเล็ก หรือมีองค์ประกอบที่ด้อยกว่า ไม่สามารถพึ่งพาตนเองในการทำงาน ทำให้ขาดอิสระในการตัดสินใจหรือทำงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้เป็นต้น

3. การมีข้อจำกัดในการสื่อสารการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายหากจัดการไม่ดีอาจทำให้เกิดปัญหาได้การส่งต่อข้อมูลข่าวสารจึงควรแพร่กระจายไประหว่างคนหนึ่งไปให้กับคนอื่น ๆ ได้อย่างเสรีหากมีข้อจำกัดอาจทำให้มีการส่งข่าวสารข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเครือข่ายต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้คนซักถามหรือวิพากษ์วิจารณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารภายในเครือข่ายได้

4. การไม่มีทุนสนับสนุนการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในการทำงานขาดความต่อเนื่องอาจมีผลจากการขาดเงินทุนสำหรับจัดกิจกรรมและการประสานงานภายในเครือข่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เพื่อให้สมาชิกมาร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย มีการจัดการและจัดสรรค่าใช้จ่ายกับสมาชิกไม่ทั่วถึง เป็นต้น

5. การแข่งขันและสร้างความร่วมมือการทำงานของเครือข่ายทางสังคมอาจถูกกระทบจากการแข่งขันขององค์กรที่เป็นเครือข่ายที่มีงานคาบเกี่ยวกัน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความร่วมมือกันหรืออาจทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อให้ได้รับการยอมรับ ให้การสนับสนุนทรัพยากรและการเพิ่มจำนวนสมาชิก ซึ่งบางกรณีแหล่งทุนสามารถใช้จำนวนเครือข่ายที่มีให้เลือกเป็นข้ออ้างที่จะไม่ให้สนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายที่คล้ายคลึงกัน

6. การติดตามและประเมินผลที่มีค่อนข้างน้อยเครือข่ายทางสังคมที่ไม่เป็นระบบและมีโครงสร้างหลวมอาจเป็นข้อจำกัดของความก้าวหน้าในอนาคต หากไม่มีการติดตามและ

ประเมินผลหรือกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของเครือข่ายและคุณลักษณะของผลและประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายให้มีความเที่ยงอาจทำให้เครือข่ายขาดความมั่นคง

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่าปัญหาของการทำงานในรูปแบบเครือข่าย ประกอบด้วย

- 1) เครือข่ายที่ไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
- 2) ความด้อยประสิทธิภาพของระบบการสื่อสารข้อมูลภายในเครือข่าย
- 3) ปัญหาการไม่ให้ความร่วมมือของบางหน่วยงาน องค์กร หรือกลุ่มในเครือข่าย
- 4) การขาดข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ร่วมกัน
- 5) เครือข่ายที่มีกลุ่มสมาชิกหลากหลายประเภท หรือมีความแตกต่างมากระหว่างฐานะ ขนาดกลุ่ม ความเข้มแข็งกลุ่ม และสถานภาพอื่น ๆ ของกลุ่ม จึงทำให้กลุ่มที่มีศักยภาพสูงมีความเชื่อมั่นในตัวเอง และมีแนวโน้มที่จะครอบงำกลุ่มที่มีศักยภาพด้อยกว่า
- 6) การติดตามและประเมินผลเครือข่ายมีค่อนข้างน้อย
- 7) ปัญหาทางการเมืองทำให้มีสภาพที่ไม่มั่นคงและถูกควบคุมอย่างเข้มงวด

โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนข่าวสารและการวิจารณ์รัฐบาล

4. แนวคิดการบริหารจัดการเครือข่าย

4.1 ความหมายของการจัดการ

สาคร สุขศรีวงศ์ (2554, น.26) การจัดการ หมายถึง การทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ผ่านกิจกรรมการจัดการ 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำ และการควบคุมองค์การ

อนิวัช แก้วจางง (2552, น.25) การจัดการหมายถึง กระบวนการในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้การวางแผน การจัดองค์การ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การนำและการควบคุมรวมถึงมีการประสานการทำงานทั้งภายในและภายนอกองค์การเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่าการจัดการ คือกระบวนการของการทำงานคนและทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้องค์การสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยกระบวนการในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน ใช้การวางแผน การจัดองค์การ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การควบคุมและรวมถึงการประสานงานทั้งภายในและภายนอกองค์การ เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย

4.2 กระบวนการจัดการ

สาคร สุขศรีวงศ์ (2554, น.26-27) กิจกรรมหลักทางการจัดการแบ่งออกเป็นกระบวนการซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำและการควบคุมองค์การ

1) การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดขอบเขต ตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ตลอดจนกำหนดวิธีการเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้ง

2) การจัดองค์การ (Organizing) ประกอบด้วย การจัดบุคลากร แบ่งแผนงาน และจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับแผนงาน เพื่อให้องค์การสามารถดำเนินการตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

3) การชี้นำ (Leading) ประกอบด้วยเนื้อหา 2 เรื่องที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำ (Leader Ship) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวผู้บริหารเอง และ การจูงใจ (Motivation) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการชักจูงหรือกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานได้อย่างเต็มที่ตามความรู้ความสามารถ

4) การควบคุม (Controlling) เป็นการควบคุมองค์การให้การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์การเป็นไปตามแผนงาน ความคาดหวัง หรือมาตรฐานที่กำหนด

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2549: 13-14) หน้าที่ในการจัดการทั่วไปผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องทำหน้าที่บริหาร 4 ประการคือ

1) การวางแผน (Planning) เป็นกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือการกำหนดเป้าหมายขององค์การและวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น ๆ ด้วยหลักเหตุผล 3 ประการ คือ

- (1) เพื่อกำหนดทิศทางสำหรับอนาคตขององค์การ
- (2) เพื่อกำหนดทรัพยากรขององค์การให้บรรลุเป้าหมาย
- (3) เพื่อกำหนดงานซึ่งจะต้องมีการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย

2) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นกระบวนการตัดสินใจใช้บุคลากรที่เหมาะสม (Staffing) กับงาน หรือกระบวนการออกแบบงาน การจัดสรรทรัพยากร และการประสานกิจกรรมทำงาน

3) การนำ (Leading) เป็นการชักนำให้บุคคลอื่นปฏิบัติงาน โดยการจูงใจให้ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การซึ่งในเรื่องของการนำนี้ผู้บริหารจะต้องใช้หลักการจูงใจที่ดี

4) การควบคุม (Controlling) เป็นขั้นตอนที่บุคคล กลุ่ม หรือองค์การ มีการติดตามการทำงานและปฏิบัติการแก้ไข หรือกระบวนการวัดผลการทำงานและการแก้ไข เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ โดยขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

- (1) การกำหนดมาตรฐานการทำงาน
- (2) การวัดผลการทำงานในปัจจุบันแล้วเปรียบเทียบกับมาตรฐาน
- (3) การปฏิบัติการแก้ไขสิ่งที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐานที่กำหนด
- (4) การปฏิบัติการแก้มาตรฐานเท่าที่จำเป็น

จึงกล่าวโดยสรุปว่ากระบวนการ ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1) การวางแผนการดำเนินงาน เช่น การกำหนดขอบเขตของงาน การกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์

2) การจัดองค์การ เช่น การจัดบุคลากร แบ่งงานกำหนดบทบาทหน้าที่ และจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ

3) การชี้นำ ประกอบด้วย 2 เรื่องที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวผู้บริหารเอง และการจูงใจ (Motivation) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการชักจูงหรือกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานได้อย่างเต็มที่ตามความรู้ความสามารถ

4) การควบคุมองค์การให้การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์การเป็นไปตามแผนงาน ความคาดหวัง หรือมาตรฐานที่กำหนด

5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

แสวง รัตนมงคลมาศ (2543, น.14) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของสังคม และประชาชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความรู้ ความคิด ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของคนต่อกิจกรรมนั้น ๆ ในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือดำเนินการดำเนินนโยบายในการร่วมกำหนดเป้าหมาย และแผนงาน ดำเนินการในกระบวนการจัดการและร่วมหนุนช่วยทรัพยากรบริหาร และการที่ประชาชนมีส่วนร่วมมีเหตุ 3 ประการ คือ 1) มีจุดร่วมในอุดมการณ์เดียวกัน 2) มีจุดร่วมในผลประโยชน์ 3) ยึดติดกับตัวบุคคล

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547, น.4) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น และเป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริง และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่แรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

กล่าวโดยสรุปว่าการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมประเมิณผล และร่วมกับประโยชน์ ร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือของชุมชน และรับประโยชน์ร่วมกัน โดยที่ไม่ได้มีส่วนร่วมแค่เพียงผิวเผินแต่เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มหรือชุมชนอย่างแท้จริง

5.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

โกวิทย์ พวงงาม (2550, น.22) กล่าวว่าว่าการมีส่วนร่วมมีประเด็นสำคัญ 10 ประการ คือ

1) ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ควรต้องให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่องตามวงจรชีวิตของโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนโครงการยุติหรือหากคณะผู้บริหารเห็นว่าเหมาะสมก็ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องด้วยจริง ๆ เท่านั้นก็ได้

2) การมีส่วนร่วมนั้นมีมิติทั้งด้านปริมาณและคุณภาพโดย (1) ทางด้านปริมาณ ถ้ามีคนมามีส่วนร่วมมากก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมาก จากนั้นทำให้องค์กรทางสังคมก่อตัวขึ้น (2) ทางด้านคุณภาพควรให้มีส่วนร่วม มีมิติที่จะขัดขวางความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคลหรือความเป็นนาย-บ่าวกัน ให้มีส่วนร่วมเสมอภาคกัน จึงจะถือว่าคุณภาพดี

3) จะให้มีการมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทาง หรือจะให้เป็นแนวทาง คือ จะให้เพียงบุคคลต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องก็พอใจคิดว่าบรรลุวัตถุประสงค์บางสิ่งแล้ว หรือจะพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ต้องทำให้ดี โดยตอบให้ได้ว่า “หลังจากการมีส่วนร่วมแล้วจะมีอะไรดีขึ้นอะไรควรเกิดขึ้นอีกบ้าง” อันเป็นการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นวิธีการ หรือกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งทำให้งานเกิดความสำเร็จยิ่งขึ้น

4) การมีส่วนร่วมนี้ ตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอ หรือตลอดเวลาก็ได้ เช่น เวลาเกิดภัยพิบัติคนก็มาช่วยกัน เมื่อหมดภัยแล้วก็แยกกันกลับไปเช่นเดิม แต่ถ้าตั้งองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแก้ปัญหาภัยพิบัติต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กว้างขึ้นอาจต้องการตัวแทนประชาชนมีส่วนร่วมในเวลาที่ยาวนานขึ้น และอาจใช้วิธีการมีจดหมายข่าวแจ้งเรื่องไปยังประชาชนทั่วไปก็ได้

5) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคม และทางการศึกษา ซึ่งหากเกิดขึ้นได้ คือให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันไปด้วย จะเป็นเสมือนการให้การศึกษาแก่สังคมไปในขณะเดียวกัน แต่หลายโอกาสต้องให้เกิดความพร้อมในแต่ละเรื่อง ต้องใช้เวลารอคอยบ้างเช่นกัน

6) สถานการณ์การมีส่วนร่วมนั้น ต้องคำนึงว่าการมีส่วนร่วมที่แข็งขันมิใช่เกิดขึ้นจากการออกคำสั่ง แต่จะต้องสร้างขึ้นเองจะให้มีส่วนร่วมกันให้เต็มที่ แล้วคนก็มาร่วมกันคงไม่ค่อยเกิดขึ้นได้ การมีส่วนร่วมมักต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกิดแนวคิดประชาสังคม มีจิตสาธารณะ เคารพความหลากหลายทางความคิด เพราะทำให้มุมมองกว้างขึ้น และเกิดความรอบคอบขึ้นจนเป็นวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

7) มีคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมพิจารณาเพื่อวางแผนวิธีดำเนินการให้เหมาะสมว่าจะให้บุคคลใด กลุ่มใดเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใด และโดยวิธีใด ฯลฯ โดยคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมนี้ควรมีตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบในจำนวนมากพอสมควรและให้มีความหลากหลายมากพอ

8) การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วม จะทำให้คนในชุมชนได้รู้สภาพที่เป็นจริงมากขึ้น การมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาปัญหาทำให้เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะนำความมุ่งมั่นที่จะคิดหาทางแก้ไขด้วยกัน และร่วมกันแก้ปัญหาที่นั้น ๆ ได้จะทำให้เป็นบทเรียนที่จะแก้ปัญหาเองต่อไปได้

9) คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนใหญ่ มิได้ใช้ชุมชนเป็นเพียงที่รวมคนคล้ายเอาก้อนหินมากองรวมกันเท่านั้น แต่คนในชุมชนหนึ่งๆ มักมีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน มีค่านิยมร่วมกัน

10) ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะปนอารมณ์ขันประกอบไปบ้าง เพราะใน

สังคมไทยการมีอารมณ์ขัน จะช่วยให้บรรยากาศมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ ดังนั้น ในการประชุมถ้าใช้ อารมณ์ขันดนตรี เกมส์ กีฬา เข้าร่วมด้วยจะสร้างอารมณ์การมีส่วนร่วมให้เพิ่มขึ้นได้

เจมส์ ค็อกซ์ ปันทอง (2527, น.272-273) ได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติการ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่าลักษณะของการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมควรต้องให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องด้วย 2) การมีส่วนร่วมที่ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพโดยด้านปริมาณ คือถ้ามีคนมามีส่วนร่วมมากก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมาก ส่วนด้านคุณภาพคือการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน 3) การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา มีส่วนร่วมในวางแผนดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการลงทุนพร้อม ทั้งการลงทุนปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

5.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

ชนะจักร เย็นบำรุง (2539, น.20) ได้ศึกษาถึงลักษณะการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมประชุม 2) การมีส่วนร่วมเสนอปัญหา 3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการต่าง ๆ ในการพัฒนา 4) การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหา 5) การร่วมประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ 6) การร่วมได้รับประโยชน์และพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม คือ (1) ปัจจัยภายในบุคคล (2) ปัจจัยด้านผู้นำ (3) การมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนากิจกรรม (4) ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, น.186) กล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม 3 ประการ ดังนี้

- 1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
- 2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
- 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขย่อยอื่น ๆ อีก ดังนี้
 - (1) ประชาชนต้องมีเวลา
 - (2) ประชาชนต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายเกินกว่าที่คาดว่าจะได้รับผลคืนกลับมา
 - (3) ประชาชนต้องมีความสนใจ
 - (4) ประชาชนต้องสามารถสื่อสารด้วยความเข้าใจต่อกันทั้งสองฝ่าย
 - (5) ประชาชนต้องไม่รู้สึกว่าเป็นผลกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่

หรือสถานภาพทางสังคม

จึงกล่าวโดยสรุปว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมในการประชุม การร่วมเสนอปัญหาและแนวทางในการแก้ไข การร่วมลงมือปฏิบัติ และการร่วมประเมินผล

ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยอยู่ในเงื่อนไข ดังนี้ 1) สมาชิกต้องมีเวลา ต้องมีความเสียสละเพื่อส่วนรวมหรือองค์กร ต้องมีความสนใจในกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ สามารถติดต่อสื่อสารได้เสมอ

6. ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร

ทฤษฎีการสื่อสารของอริสโตเติล (Aristotle Theory) อริสโตเติลเป็นนักวิทยาศาสตร์ชาวกรีกที่มีชื่อเสียงและมีผลงานจำนวนมาก ได้เขียนหนังสือวาทศาสตร์ (Rhetoric) ในปี 330 ก่อนคริสตกาลและได้รับการยกย่องอย่างแพร่หลายว่าเป็นทฤษฎีขั้นพื้นฐานของการสื่อสารด้วยการพูด ซึ่งผู้พูดต้องมีความสามารถในการพูดที่ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ผู้พูด (Speaker) คำพูด (Speech) และผู้ฟัง (Listener) โดยต้องมีองค์ประกอบครบทั้งสามส่วนจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้จึงจะทำให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

เดวิด เค เบอร์โล (David K. Berlo) ได้เสนอแบบจำลองการสื่อสารเมื่อปี พ.ศ. 2503 โดยอธิบายว่า การสื่อสารประกอบด้วยส่วนประกอบพื้นฐานสำคัญ 6 ประการ คือ 1) ต้นแหล่งสาร (Communication source) 2) ผู้เข้ารหัส (Encoder) 3) สาร (Message) 4) ช่องทาง (Channel) 5) ผู้ถอดรหัส (Decoder) 6) ผู้รับ (Communication Receiver)

จากส่วนประกอบพื้นฐานสำคัญ 6 ประการนั้น เบอร์โล ได้นำเสนอเป็นแบบจำลองการสื่อสารที่รู้จักกันดีโดยทั่วไปว่า “แบบจำลอง SMCR ของเบอร์โล” (Berlo’s SMCR Model) โดย เบอร์โลได้รวมต้นแหล่งสารกับผู้เข้ารหัสไว้ในฐานะต้นแหล่งสารหรือผู้ส่งสาร และรวมผู้ถอดรหัสกับผู้รับสารไว้ในฐานะผู้รับสาร แบบจำลองการสื่อสารตามแนวคิดของเบอร์โลนี้จึงประกอบไปด้วย S (Source or Sender) คือ ผู้ส่งสาร, M (Message) คือ สาร, C (Channel) คือ ช่องทางการสื่อสาร และ R (Receiver) คือ (รับสาร)

แบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ส่งสาร (Source or S) คือ ผู้เริ่มต้นการสื่อสาร ทำหน้าที่ในการเข้ารหัส ซึ่งผู้ส่งสารจะทำหน้าที่ในการสื่อสารได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณสมบัติต่างๆ 5 ประการ คือ

1. ทักษะในการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการพูดและความสามารถในการคิดและการใช้เหตุผล เป็นต้น
2. ทักษะคติ หมายถึง วิธีการที่บุคคลประเมินสิ่งต่าง ๆ โดยความโน้มน้าของตนเอง เพื่อที่จะเข้าถึงหรือเป็นการหลีกเลี่ยงสิ่งนั้น ๆ เช่น ทักษะคติต่อตนเอง ต่อหัวข้อของการสื่อสารต่อผู้รับสาร ต่อสถานการณ์แวดล้อมการสื่อสารในขณะนั้น เป็นต้น
3. ความรู้ หมายถึง ความรู้ของผู้ส่งสารในเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ บุคคลหรือกรณีแวดล้อมของสถานการณ์การสื่อสารในครั้งหนึ่งๆ ว่ามีความแม่นยำหรือถูกต้องเพียงใด

4. ระบบสังคม ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการสื่อสารของบุคคล เพราะบุคคลจะขึ้นอยู่กับกลุ่มทางสังคมที่ตนเองอยู่ร่วมด้วย

5. ระบบวัฒนธรรม หมายถึง ขนบธรรมเนียม ค่านิยม ความเชื่อ ที่เป็นของมนุษย์ในสังคม และเป็นตัวกำหนดที่สำคัญในการสื่อสารด้วย เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคลต่างวัฒนธรรมกันอาจประสบความล้มเหลวได้เนื่องจากความคิดและความเชื่อที่มีไม่เหมือนกันระหว่างผู้ส่งสาร และผู้รับสาร

สาร (Message or M) เบอร์โล หมายถึง ถ้อยคำ เสียง การแสดงออกด้วยสีหน้า อากัปกิริยา ท่าทางที่มนุษย์สร้างขึ้นในขณะที่เป็นผู้ส่งสาร

ส่วนของผู้รับสาร (Receiver or R) ก็จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติต่าง ๆ 5 ประการเช่นเดียวกับผู้ส่งสาร คือ ทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิด ความรู้ ระบบสังคมและระบบวัฒนธรรม

7. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (social exchange theory) คือ มุมมองของจิตวิทยาทางสังคมที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงความมั่นคงทางสังคม เป็นเหมือนกระบวนการเจรจาต่อรองระหว่างคน 2 กลุ่ม และเป็นทฤษฎีที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมโดยการประเมิน วิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ หรือการเปรียบเทียบระหว่างผลประโยชน์ดังกล่าว ทฤษฎีนี้มีรากฐานจากวิชา เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา สังคมศาสตร์ และทฤษฎีนี้มีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางเลือกที่มีเหตุผล (rational choice) และทฤษฎีโครงสร้างนิยม (structuralism) นอกจากนี้ยังถูกประยุกต์ใช้ในโลกรธุรกิจเพื่ออธิบายถึงกระบวนการการแลกเปลี่ยนสินค้า หรือใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ของกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ (Emerson, 1997)

นอกจากนี้ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมมองการเปลี่ยนแปลงเป็นเสมือนพฤติกรรมทางสังคมที่อาจส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคม (Lambe et al., 2001) และถูกใช้ในการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของผู้บริโภคในตลาด ในส่วนของเศรษฐกิจจุลภาคนั้นทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมใช้ในการอธิบายความพยายามของผู้ประกอบการในการสร้างผลกำไรให้ได้มากที่สุด Lawler (1999) ยังได้กล่าวอีกว่า ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมนั้นไม่เพียงเฉพาะนิยมใช้ในการวิเคราะห์ด้านการตลาดแต่นักวิชาการหลายคนยังใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยด้านสังคมที่มีผลกระทบต่อผู้ประกอบการด้วย

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมสามารถใช้ในการอธิบายปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี คือ (1) การรับรู้ถึงผลประโยชน์ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ความสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ที่สำคัญระหว่างกัน ความรู้และข้อมูลดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนา เช่น การรับรู้ถึงการเข้าถึงลูกค้า การพัฒนาสินค้าหรือการขายสินค้าให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น (2) ความไว้วางใจถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม เนื่องจากความเชื่อใจสามารถทำให้เกิดความสะดวกในการทำงานร่วมกัน (3) ความสัมพันธ์

ที่ตีระหว่างกันจะทำให้เกิดการรวมตัวตัวกันเป็นเครือข่าย ซึ่งเครือข่ายจะมีประโยชน์มาก เพราะการสร้างเครือข่ายจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันทั้งเรื่องกายภาพและไม่ใช่กายภาพ เช่น การแลกเปลี่ยนสินค้า เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น อีกทั้งร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน กำหนดกลยุทธ์ร่วมกันแก้ปัญหา เพื่อนำพาเครือข่ายของผู้ประกอบการให้อยู่รอดได้ในสภาวะการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงในโลกยุคปัจจุบัน (จงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, อุทิศ สังขรัตน์ และปัญญา เทพสิงห์, 2555)

มีเดียณ จูมะ (2562) กล่าวโดยสรุปว่าทฤษฎีแลกเปลี่ยนทางสังคม (social exchange theory) มีเนื้อหา 6 ประเด็นหลัก ดังนี้

(1) การสื่อสาร (communication) คือ การที่ผู้ประกอบการสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีประโยชน์ระหว่างกันและกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน

(2) ความไว้วางใจ (trust) คือ การที่ผู้ประกอบการมีความไว้วางใจในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความไว้วางใจในการรับความเสี่ยงร่วมกัน

(3) ค่านิยมร่วมกัน (share values) คือ การร่วมกันกำหนดค่านิยมจะทำให้ผู้ประกอบการมีวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ร่วมกันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้ประกอบการ

(4) ข้อตกลง (agreement) คือ ภายในเครือข่ายผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีข้อตกลงที่ชัดเจนเพื่อควบคุมและรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกเครือข่าย

(5) ปฏิสัมพันธ์ (interaction) คือ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ประกอบการภายในกลุ่ม และต้องปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้เสียอื่นในสังคม

(6) การตัดสินใจ (decision) คือ การตัดสินใจที่ดีและถูกต้องส่งผลให้เกิดการช่วยเหลือกันและแลกเปลี่ยนความรู้ของผู้ประกอบการภายในกลุ่ม

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สกาวรัตน์ งามเมือง (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ โดยการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (2) ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (3) การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (4) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (5) ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (6) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การดำเนินการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 100 กลุ่ม โดยเป็นคณะกรรมการ 1 ราย และสมาชิก 1 ราย รวม 200 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ

ผลการวิจัย พบว่า (1) คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 45.12 ปี จบชั้นประถมศึกษาเฉลี่ยร้อยละ 46.50 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.81 คน มีระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 7.65 ปี ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นสมาชิกในกลุ่มและเป็นกลุ่มลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 31.20 การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ทำนา ร้อยละ 37.90 มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.89 คน มีรายได้รวมในภาคการเกษตรของครัวเรือน โดยเฉลี่ย 140,171 บาท และมีรายได้รวมนอกภาคการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย 82,360.84 บาท (2) คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มมากที่สุด ประเด็นบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและน้อยที่สุดในประเด็นคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (3) การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในภาพรวมมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง และการได้รับความรู้วิชาการจากเจ้าหน้าที่มีการดำเนินงานระดับมาก (4) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเป็นประจำและเป็นบางครั้งในการแนะนำผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกให้เห็นคุณค่าของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่มให้แพร่หลาย (5) ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ เงินทุนในการดำเนินงานและเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ รายได้รวมนอกภาคการเกษตร (6) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มมีปัญหาเล็กน้อย คือ มีความขัดแย้งทางความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ สมาชิกขาดความร่วมมือในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

พระดาวเหนือ บุตรสีทา (2557, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่าย และการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ ชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบเครือข่ายทางสังคมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข 2) ศึกษาขั้นตอนในการสร้างเครือข่ายทางสังคมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข 3) ศึกษาการจัดการเครือข่ายทางสังคมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข 4) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการเครือข่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 15 ราย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบเครือข่ายของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข มี 2 รูปแบบ คือ 1) เครือข่ายระดับชุมชน/เครือข่ายเชิงพื้นที่ และเครือข่ายระดับบุคคล โดยมีการรวมกลุ่มกันของบุคคล กลุ่มบุคคลที่มีความสนใจมาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมายเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

และเสริมสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน สำหรับขั้นตอนการสร้าง/ก่อรูปเครือข่ายนั้น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ตระหนักถึงปัญหาและสำนึกการรวมตัวเป็นเครือข่าย 2) มีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน 3) สร้างความไว้วางใจ 4) การแสวงหา แคนนำที่ดี 5) การสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย แนวทางการจัดการเครือข่ายมีการจัดการ 2 ขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นตอนที่ 1) การสร้างความเป็นองค์การเครือข่าย และการทำให้เกิดความมั่นคง ประกอบด้วย (1) จัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (2) สร้างความรู้สึกร่วมในการทำงานร่วมกัน (3) จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (4) จัดระบบข้อมูลข่าวสารในการติดต่อข่าวสาร และ ขั้นตอนที่ 2) การรักษาความต่อเนื่องของการเป็นองค์การเครือข่าย ประกอบด้วย (1) มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (2) สร้างความเสมอภาคและเท่าเทียม (3) รักษาสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างกัน (4)การให้ความช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนสมาชิก ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย การขาดแคลนบุคลากรในการทำงาน สิ่งปลูกสร้างที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่มีความมั่นคง งบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของหน่วยงานภาครัฐและน้ำท่วมสถานที่ทำกิจกรรม

อังกาบ บุญสูง (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มุ่งเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ ดำเนินการวิจัยศึกษาบริบทชุมชน ศึกษาบริบทผลิตภัณฑ์ และจัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มข้อมูล (SWOT Analysis) กระทำการสัมภาษณ์ การสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) การวิจัยนี้มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ เข้าร่วมโครงการวิจัยจำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรน้ำใสใต้ ตำบลชัยชุมพล และกลุ่มสภาผ้าไทย ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล กลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมืองบ้านน้ำริด ตำบลน้ำริด อำเภอเมือง และกลุ่มทอผ้าบ้านน้ำอ่าง ตำบลน้ำอ่าง อำเภอตรอน

ผลจากการวิจัย พบว่า ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมืองในเขตจังหวัดอุดรดิตถ์มีหลายด้าน ได้แก่ (1) ทูทางวัฒนธรรมอันเกิดมาจากภูมิปัญญาด้านการทอผ้า (2) ทูทางสังคมด้านการรวมกลุ่มของคนในชุมชน และ (3) ทูทางทรัพยากรธรรมชาติในเรื่องของความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งสมาชิกชุมชนได้นำศักยภาพของตนเองมาบูรณาการรวมกันก่อให้เกิด “วิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมือง”

ความสามารถที่จะพัฒนากลุ่มจะให้ความเข้มแข็งได้อย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องมีองค์ประกอบดังนี้ มีแกนนำที่เข้มแข็ง มีเป้าหมายที่ชัดเจน เคารพกฎระเบียบ การเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันทรัพยากร การทำกิจกรรมร่วมกัน ความรู้สึกเป็นพี่น้อง ความไว้วางใจกัน และจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจ

และเอื้ออาหารกัน จึงก่อให้เกิด “เครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์” จำนวน 4 เครือข่าย ที่เป็นไปตามความต้องการของสมาชิกได้แก่ เครือข่ายจัดซื้อวัตถุดิบ เครือข่ายข้อมูลข่าวสาร เครือข่ายการเรียนรู้ และเครือข่ายการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้เกิดการยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์

ธีรฤทธิ กายแก้ว (2556, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การสร้างเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประเภทของเครือข่ายทางสังคม และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักกีฬาฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ตลอดจนพิจารณาถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขการสร้างเครือข่ายทางสังคม วิธีการศึกษาใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 42 คน ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มี 3 ประเภท คือ 1) เครือข่ายแนวราบ 2) เครือข่ายเชิงพื้นที่ และ 3) เครือข่ายระดับชุมชน โดยเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความสนใจในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ มีเป้าหมายเพื่อเป็นการออกกำลังกาย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ดังนี้ 1) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม 2) กิจกรรมมีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ 3) ความสามัคคีของสมาชิก 4) สมาชิกมีความจริงจัง มีความศรัทธาต่อกันและกัน 5) มีการดำรงเครือข่ายเดิมและขยายเครือข่ายใหม่ 6) สมาชิกมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน ผลของเครือข่ายทางสังคมก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมขึ้นอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคม ปัญหาอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม พบว่า มี 2 ด้าน คือ 1) ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล 2) ปัญหาและอุปสรรคด้านสถานที่ในการทำกิจกรรม ข้อเสนอแนะสำคัญจากการศึกษา 1) สนับสนุนให้มีกิจกรรมกีฬารอกกำลังกาย และ กิจกรรมนันทนาการสำหรับประชาชนทุกกลุ่มอย่างเหมาะสมและทั่วถึง 2) สร้างสนามกีฬาส่งเสริมการใช้และบริหารจัดการสนามกีฬา อุปกรณ์กีฬา สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ให้เพียงพอและมีคุณภาพ 3) จัดตั้งกลุ่มสร้างโครงสร้าง รูปแบบ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่มีความชัดเจนเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกลุ่มที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคม

กฤติยา อุปถัมภ์ (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาจัดการกิจการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนาเหนือ ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ ปัจจัยการจัดการกิจการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนาเหนือ ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ มีปัจจัยที่สำคัญ 4 ด้าน คือ ปัจจัยด้านผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ปัจจัยด้านโครงสร้างกลุ่ม ปัจจัยด้านทุนและทรัพยากร และปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านผู้นำกลุ่มเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการจัดการกิจการกลุ่ม สำหรับกระบวนการจัดการกิจการกลุ่ม แบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) ชั้นศึกษาปัญหาและความต้องการ โดยสมาชิกกลุ่มได้ร่วมศึกษาปัญหา และร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการกำหนดให้มีกิจการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหา 2) ชั้นวางแผน โดยคณะกรรมการบริหารกลุ่มและสมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันวางแผนเพื่อกำหนดให้มีกิจการในแต่ละกิจการ 3) ชั้นปฏิบัติงาน สมาชิกกลุ่มได้มีการปฏิบัติงานตามแผนที่ได้วางไว้ 4) ชั้นประเมินผลและติดตามผล เป็นการประเมินผลและติดตามผลการปฏิบัติงานของแต่ละกิจการทั้งในขณะปฏิบัติงานและหลังจากปฏิบัติงานแล้ว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีวิธีการวิจัยเกี่ยวกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (population)

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่จดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของจังหวัดสระบุรี จำนวน 22 กลุ่ม 314 ราย (ข้อมูล ปี พ.ศ. 2562)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

1.2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane (Yamane 1973 อ้างในจินดา ขลิบทอง 2544, น.19-20) ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 176 ราย

สูตร	n	=	$\frac{N}{1 + Ne^2}$
โดย	n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	=	ขนาดของประชากร
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้
	n	=	$\frac{314}{1 + 314(0.05)^2}$
	n	=	175.910

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จึงเท่ากับ 176 คน

การกำหนดจำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม แบ่งตามสัดส่วนของประชากรทั้งหมดของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี โดยการเทียบบัญญัติไตรยางค์ จากสูตร

$$n_1 = \frac{n}{N} \times N_1$$

เมื่อ N = ประชากรทั้งหมด

N_1 = กลุ่มประชากรแต่ละกลุ่ม

n = กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

n_1 = ตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่จะเก็บข้อมูล

แสดงรายละเอียดจำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มในตารางที่ 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ประชากร (ราย)	กลุ่มตัวอย่าง (ราย)
1	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดาวเรือง	17	10
2	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุดคำจาน	10	6
3	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตาลเสี้ยน	10	6
4	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองหลุม	15	8
5	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองนกชุม	17	10
6	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรม่วงหวานร่วมใจ	20	11
7	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุดแค	21	12
8	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองสมัค	15	8
9	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขนมไทยโบราณบ้านหนองสว่าง	10	6
10	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมวกเหล็ก	15	8
11	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองผักบุ้ง	11	6
12	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทำนา ม.9 ต.ชำผักแพว	15	8
13	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสองคอน	12	6
14	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรป่ายาง	15	8
15	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดอนสามัคคี	10	6

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประชากร (ราย)	กลุ่มตัวอย่าง (ราย)
16	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กศน.หนองสรวง	10	6
17	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองสรวง	14	8
18	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหเทพสามัคคี (แปรรูปเผือก)	20	11
19	กลุ่มแม่บ้านเทศบาลบ้านหมอ	15	8
20	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อพระอินทร์พัฒนา	10	6
21	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผักหวานป่า	10	6
22	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดอนทอง	22	12
รวม		314	176

ที่มา: ข้อมูลทะเบียนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของจังหวัดสระบุรี ปี 2562

1.2.2 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลากตามรายชื่อสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรแต่ละกลุ่มของจังหวัดสระบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชนิดของเครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง กำหนดคำถาม - คำตอบ ให้เลือกโดยเรียงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์

2.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย กำหนดตัวแปรในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยลักษณะคำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 6 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วยคำถาม 2 ตอนย่อย คือ

ตอนที่ 1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ตำแหน่งทางสังคม สถานภาพการจัดตั้งกลุ่ม

ตอนที่ 1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ สถานภาพทางการเงินของกลุ่ม แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร โดยให้คะแนนสำหรับข้อที่ตอบถูกเท่ากับ 1 และข้อที่ตอบผิดเท่ากับ 0 จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็มเท่ากับ 20 คะแนน

ตอนที่ 3 สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ประเด็น คือ (1) การเชื่อมโยง ได้แก่ ด้านกิจกรรม ด้านเนื้อหา (2) วิธีการเชื่อมโยง ได้แก่ การติดต่อสื่อสารโดยตรง การติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสารสนเทศ (3) การเชื่อมโยงองค์กรเกษตรกรและหน่วยงาน ได้แก่ องค์กรเกษตรกร หน่วยงาน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ประกอบด้วย ระดับความคิดเห็นในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 4 ระยะ คือ (1) ระยะเตรียมการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (2) ระยะก่อตั้งเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (3) ระยะการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (4) ระยะขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยจะเป็นคำถามที่กำหนดให้เลือกคำตอบตามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ประกอบด้วย ระดับความคิดเห็นในประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 7 ปัจจัย ได้แก่ (1) ผู้นำเครือข่าย (2) สมาชิกเครือข่าย (3) การบริหารจัดการ (4) การติดต่อสื่อสาร (5) การดำเนินกิจกรรม (6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (7) การมีส่วนร่วมโดยจะเป็นคำถามที่กำหนดให้เลือกคำตอบ ตามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ประกอบด้วย ระดับความคิดเห็นในประเด็นแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 4 ระยะ คือ (1) ระยะเตรียมการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (2) ระยะก่อตั้ง

เครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (3) ระยะการดำเนินงานกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (4) ระยะขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยจะเป็นคำถามที่กำหนดให้เลือกคำตอบตามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

1) การตรวจสอบความถูกต้องเครื่องมือ นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหา แล้วนำมาแก้ไขให้เป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์ ชัดเจน และถูกต้องตามเนื้อหา

2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบสัมภาษณ์กับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ราย เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีการของ Cronbach's alpha โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณ ดังนี้ ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร เท่ากับ 0.855 ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร เท่ากับ 0.872 และตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร เท่ากับ 0.853 ดังรายละเอียดในภาคผนวก ข

3) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บข้อมูลกับประชากรทั้งหมด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ระหว่างเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2562 โดยกำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ขั้นตอนเตรียมการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เตรียมการก่อนออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย ในเรื่องต่อไปนี้

1) การกำหนดวัน เวลา และสถานที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยมีการกำหนดวัน เวลา สถานที่ที่จะไปเก็บข้อมูล รวมทั้งมีการนัดหมายล่วงหน้ากับผู้ให้ข้อมูล

2) การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้สำหรับการเก็บข้อมูล เช่น ปากกา แบบสัมภาษณ์ และยานพาหนะ

3.2 ขั้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากเกษตรกร โดยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1) การแนะนำตัว ผู้วิจัยได้แนะนำตัวว่าเป็นใคร ทำอะไร ที่ไหน และจะมาทำอะไร เพื่อให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์รู้จักก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์ เป็นการสร้างความไว้วางใจและเป็นกันเองกับผู้ให้สัมภาษณ์

2) ชี้แจงวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบ และชี้แจงความสำคัญของข้อมูลงานวิจัยแก่ผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วน

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการสัมภาษณ์โดยได้อธิบายคำถามที่มีในแบบสัมภาษณ์ โดยใช้คำอธิบายที่ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจง่าย พยายามให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบในประเด็นของแบบสัมภาษณ์

3.3 เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) การทบทวน ทบทวนความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่าง

2) การขอบคุณ กล่าวขอบคุณสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์และผู้เกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.)

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) โดยให้คะแนนสำหรับข้อที่ตอบถูกเท่ากับ 1 และข้อที่ตอบผิดเท่ากับ 0 มีจำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็มเท่ากับ 20 คะแนน เกณฑ์วัดความรู้ในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการกลุ่ม โดยแบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ พิจารณาจากเกณฑ์ความรู้ของผู้ที่ทำแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

- ตอบถูกต้อง 17 - 20 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายระดับมากที่สุด
 ตอบถูกต้อง 13 - 16 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายระดับมาก
 ตอบถูกต้อง 9 - 12 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายระดับปานกลาง
 ตอบถูกต้อง 5 - 8 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายระดับน้อย
 ตอบถูกต้อง 1 - 4 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร **ตอนที่ 5** ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร และ **ตอนที่ 6** แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) ซึ่งแบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

- ดังนั้น
- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
 - คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก
 - คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง
 - คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย
 - คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทำแบบสัมภาษณ์กับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 176 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตอนที่ 3 สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การศึกษาปัจจัยด้านสังคมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพการสมรส ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงค่าเป็นค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดปรากฏตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพการสมรส

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
n = 176		
1. อายุ		
26-45 ปี	87	49.4
46-55 ปี	65	36.9
66 ปีขึ้นไป	24	13.6
ต่ำสุด = 27 ปี	สูงสุด = 61 ปี	
ค่าเฉลี่ย = 45.85 ปี	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8.173	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

	n = 176	
ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	57	32.4
มัธยมศึกษาตอนต้น	32	18.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.เทียบเท่า	49	27.8
ปวส./อนุปริญญา	29	16.5
ปริญญาตรี	9	5.1
3. สถานภาพสมรส		
โสด	17	9.7
สมรส	150	85.2
หม้าย	5	2.8
หย่าร้าง	4	2.3

จากตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ห่าอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพการสมรสของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี ปรากฏผลดังนี้

1. อายุ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 49.4 มีอายุระหว่าง 26-45 ปี รองลงมาร้อยละ 36.9 มีอายุระหว่าง 46-55 ปี น้อยที่สุดร้อยละ 13.6 มีอายุระหว่าง 56-65 ปี และมีอายุต่ำสุด คือ 27 ปี สูงสุด คือ 61 ปี และมีอายุเฉลี่ย คือ 45.85 ปี

2. ระดับการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากที่สุดร้อยละ 32.4 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 27.8 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า และน้อยที่สุดร้อยละ 5.1 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

3. สถานภาพการสมรส พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มากที่สุดร้อยละ 85.2 มีสถานภาพสมรสแล้ว รองลงมา ร้อยละ 9.7 มีสถานภาพเป็นโสด และน้อยที่สุดร้อยละ 2.3 มีสถานภาพหย่าร้าง

การศึกษาปัจจัยด้านสังคมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ การเป็นผู้นำในชุมชน สถานภาพการจัดตั้งกลุ่ม และระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่ม ปรากฏตามตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 การเป็นผู้นำในชุมชน สถานภาพการจัดตั้งกลุ่ม และระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกร

n = 176

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. สภาพการเป็นผู้นำในชุมชน		
4.1 ไม่ได้เป็นผู้นำชุมชน	148	84.1
4.2 เป็นผู้นำในชุมชน	28	15.9
☐ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	12	6.8
☐ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน	7	4.0
☐ คณะกรรมการหมู่บ้าน	9	5.1
5. สถานภาพการจัดตั้งกลุ่ม		
5.1 จัดตั้งขึ้นเอง	145	82.4
5.2 หน่วยงานจัดตั้ง	31	17.6
6. ระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่ม		
1 - 5 ปี	34	19.3
6 - 10 ปี	67	38.1
11 - 15 ปี	42	23.9
16 - 20 ปี	33	18.8
ต่ำสุด = 1 ปี สูงสุด = 20 ปี		
ค่าเฉลี่ย = 10.02 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5.090		

จากตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการเป็นผู้นำในชุมชน สถานภาพการจัดตั้งกลุ่ม และระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัด สระบุรี ปรากฏผลดังนี้

4. สภาพการเป็นผู้นำชุมชน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.1 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งผู้นำในชุมชน และร้อยละ 15.9 ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำในชุมชน มากที่สุดร้อยละ 6.8 ดำรงตำแหน่งเป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน รองลงมาร้อยละ 5.1 ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน และน้อยที่สุดร้อยละ 4.0 ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน

5. สภาพการจัดตั้งกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.4 เป็นกลุ่มที่เกิดจากการจัดตั้งเอง และร้อยละ 17.6 เป็นกลุ่มที่จัดตั้งโดยหน่วยงาน

6. ระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มากที่สุดร้อยละ 38.1 มีระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่มอยู่ระหว่าง 6-10 ปี รองลงมาร้อยละ 23.9 มีระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่มอยู่ระหว่าง 11-15 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 18.8 มีระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่มอยู่ระหว่าง 16-20 ปี ซึ่งระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่มต่ำสุด คือ 1 ปี สูงสุด คือ 20 ปี และระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่มเฉลี่ย คือ 10.02 ปี

1.2 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ รายได้รวมต่อปี สถานภาพทางการเงินของกลุ่ม และแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงค่าเป็นค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด ปรากฏตามตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 รายได้รวมต่อปี สถานภาพทางการเงินของกลุ่ม และแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์

n = 176

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. รายได้รวมต่อปี		
น้อยกว่า 100,000 บาท	68	38.6
100,000 – 500,000 บาท	83	47.2
500,001 – 1,000,000 บาท	6	3.4
1,000,001 – 1,500,000 บาท	12	6.8
มากกว่า 1,500,000 บาท	7	4.0
ต่ำสุด = 10,000 บาท สูงสุด = 2,200,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 314,735.51 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 471,765.136 บาท		
2. สถานภาพทางการเงิน		
2.1 กองทุนกลุ่ม		
ไม่มีกองทุนกลุ่ม	16	9.1
มีกองทุนกลุ่ม	160	90.9
น้อยกว่า 10,000 บาท	6	3.4
10,000 – 50,000 บาท	128	72.7
50,001 – 100,000 บาท	26	14.8
มากกว่า 100,000 บาท	0	0.0
ต่ำสุด = 5,000 บาท สูงสุด = 100,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 34,144.886 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 29,919.707 บาท		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 176

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2.2 เงินออม		
ไม่มีเงินออม	134	76.1
มีเงินออม	42	23.9
น้อยกว่า 10,000 บาท	11	6.2
10,000 – 50,000 บาท	25	14.2
50,001 – 100,000 บาท	0	0.0
มากกว่า 100,000 บาท	6	3.4
ต่ำสุด = 3,000 บาท สูงสุด = 150,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 9,443.18 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 28,774.138 บาท		
2.3 หนี้สินของกลุ่ม		
ไม่มีหนี้สิน	139	79.0
มีหนี้สิน	37	21.0
น้อยกว่า 10,000 บาท	0	0.0
10,000 – 50,000 บาท	14	8.0
50,001 – 100,000 บาท	7	4.0
มากกว่า 100,000 บาท	16	9.1
ต่ำสุด = 20,000 บาท สูงสุด = 500,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 39,943.18 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 113,949.849 บาท		
3. แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์		
1 – 2 แหล่ง	88	50.0
3 – 4 แหล่ง	62	35.2
5 – 6 แหล่ง	19	10.8
7 – 8 แหล่ง	7	4.0
9 – 10 แหล่ง	0	0.0
ต่ำสุด = 1 แหล่ง สูงสุด = 7 แหล่ง		
ค่าเฉลี่ย = 2.76 แหล่ง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.575 แหล่ง		

จากตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลรายได้รวมต่อปี สถานภาพทางการเงินของกลุ่ม และแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี ปรากฏผลดังนี้

1. รายได้รวมต่อปี พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 47.2 เห็นว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีรายได้รวมต่อปีระหว่าง 100,000 – 500,000 บาท รองลงมาร้อยละ 38.6 มีรายได้รวมต่อปีต่ำกว่า 100,000 บาท และน้อยที่สุดร้อยละ 3.4 มีรายได้รวมต่อปีระหว่าง 500,001 – 1,000,000 บาท โดยรายได้รวมต่อปี ต่ำสุด คือ 10,000 บาท สูงสุด คือ 2,200,000 บาท และรายได้ รวมต่อปีเฉลี่ย 314,735.51 บาท

2. กองทุนกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มากที่สุดร้อยละ 72.7 เห็นว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีกองทุนกลุ่มระหว่าง 10,000 – 50,000 บาท รองลงมาร้อยละ 14.8 มีกองทุนกลุ่มระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท น้อยที่สุดร้อยละ 3.4 มีกองทุนกลุ่มน้อยกว่า 10,000 บาท ซึ่งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีกองทุนกลุ่ม ต่ำสุด คือ 5,000 บาท สูงสุด 100,000 บาท และมีกองทุนกลุ่มเฉลี่ย คือ 34,144.886 บาท

3. เงินออม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มากที่สุดร้อยละ 76.1 เห็นว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไม่มีเงินออม รองลงมาร้อยละ 14.2 มีเงินออมระหว่าง 10,000 – 50,000 บาท และน้อยที่สุดร้อยละ 3.4 มีเงินออมมากกว่า 100,000 บาท ซึ่งจำนวนเงินออมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ต่ำสุด คือ 3,000 บาท สูงสุด 150,000 บาทสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มากที่สุดร้อยละ 79.0 เห็นว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไม่มีหนี้สิน รองลงมาร้อยละ 9.1 มีหนี้สินมากกว่า 100,000 บาท และน้อยที่สุดร้อยละ 4.0 มีหนี้สินระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท โดยจำนวนหนี้สินต่ำสุดของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ 20,000 บาท สูงสุด คือ 500,000 บาท และมีหนี้สินเฉลี่ย คือ 39,943.18 บาท

5. แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มากกว่าร้อยละ 50.0 เห็นว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์อยู่ระหว่าง 1-2 แหล่ง รองลงมาร้อยละ 35.2 มีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์อยู่ระหว่าง 3 – 4 แหล่ง และน้อยที่สุดร้อยละ 4.0 มีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์อยู่ คือระหว่าง 7 – 8 แหล่ง โดยแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่ำสุด คือ 1 แหล่ง สูงสุดคือ 7 แหล่ง และแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์เฉลี่ย คือ 2.76 แหล่ง

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี มีรายละเอียดตามประเด็นต่างๆ ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

n = 176

ประเด็นคำถาม	เฉลย	ตอบถูกต้อง		
		จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ
1. ความหมายของเครือข่าย				
1.1 เครือข่ายเป็นกระบวนการทางสังคมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล กลุ่ม องค์กร เพื่อดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร	ถูก	158	89.8	10
1.2 สมาชิกกลุ่มเครือข่ายมีความสนใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน	ถูก	162	92.0	9
1.3 สมาชิกเครือข่ายต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจ	ถูก	174	98.9	2
1.4 เครือข่ายไม่จำเป็นต้องมีเป้าหมายรวมกัน แต่ต้องมีการกิจกรรมร่วมกันเป็นครั้งคราว	ผิด	144	81.8	15
<i>(เฉลย เครือข่ายจำเป็นต้องมีเป้าหมายรวมกัน และต้องมีการกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ)</i>				
1.5 สมาชิกกลุ่มเครือข่ายอยู่กันแบบกระจัดกระจาย แต่มีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ	ถูก	153	86.9	11
2. องค์ประกอบของเครือข่าย				
2.1 การดำเนินกิจกรรมอาจจะมีเป้าหมายร่วมกันหรือไม่มีก็ได้ และมีความเป็นอิสระต่อกัน	ผิด	148	84.1	13
<i>(เฉลย การดำเนินกิจกรรมจะต้องมีเป้าหมายร่วมกันแต่มีความเป็นอิสระต่อกัน)</i>				
2.2 สมาชิกเครือข่ายต้องมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งเครือข่าย	ถูก	170	96.6	6
2.3 สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	ถูก	168	95.5	7

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 176

ประเด็นคำถาม	เฉลย	ตอบถูกต้อง		
		จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ
2.4 สมาชิกเครือข่ายควรมีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน	ถูก	173	98.3	3
2.5 สมาชิกกลุ่มเครือข่ายจะต้องเคารพการตัดสินใจของคณะกรรมการ/ผู้นำเครือข่ายเท่านั้น (เฉลย สมาชิกกลุ่มเครือข่ายจะต้องเคารพการตัดสินใจของซึ่งกันและกัน)	ผิด	148	84.1	13
3. การสร้างเครือข่าย				
3.1 สมาชิกกลุ่มเครือข่ายควรมีเป้าหมายความสำเร็จเดียวกัน	ถูก	171	97.2	5
3.2 เครือข่ายควรมีการสร้างการยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างของสมาชิกเครือข่าย	ถูก	151	85.8	12
3.3 เครือข่ายควรมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และมีกิจกรรมที่แสดงถึงความสำเร็จของเครือข่าย	ถูก	170	96.6	6
3.4 เครือข่ายควรมีการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายอย่างทั่วถึงกันทุกระดับ	ถูก	174	98.9	2
3.5 เครือข่ายควรมีการจัดระบบการสื่อสารแบบทางเดียวเพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการ (เฉลย เครือข่ายควรมีการจัดระบบการสื่อสารแบบสองทางเพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการ)	ผิด	147	83.5	14
4. การพัฒนาเครือข่าย				
4.1 สมาชิกเครือข่ายต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม	ถูก	176	100.0	1
4.2 สมาชิกเครือข่ายต้องมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ	ถูก	172	97.7	4
4.3 สมาชิกใหม่ของเครือข่าย ต้องเชื่อฟังสมาชิกรุ่นเก่าเพื่อความยั่งยืนของเครือข่าย (เฉลย สมาชิกใหม่ของเครือข่ายและสมาชิกรุ่นเก่าต้องเชื่อฟังซึ่งกันและกันเพื่อความยั่งยืนของเครือข่าย)	ผิด	144	81.8	15

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 176

ประเด็นคำถาม	เฉลี่ย	ตอบถูกต้อง		ลำดับ
		จำนวน	ร้อยละ	
4.4 สร้างความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนอย่างแน่นแฟ้นกับกลุ่มสมาชิกทุกระดับในเครือข่าย	ถูก	176	100.0	1
4.5 จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง	ถูก	166	94.3	8

จากตารางที่ 4.4 จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มากที่สุดร้อยละ 100 มีความรู้ในประเด็นสมาชิกเครือข่ายต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม และต้องสร้างความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนอย่างแน่นแฟ้นกับกลุ่มสมาชิกทุกระดับในเครือข่าย รองลงมา ร้อยละ 98.9 มีความรู้ในประเด็นสมาชิกเครือข่ายต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจ และเครือข่ายควรมีการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายอย่างทั่วถึงกันทุกระดับ ร้อยละ 98.3 มีความรู้ในประเด็นสมาชิกเครือข่ายควรมีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ร้อยละ 97.7 มีความรู้ในประเด็นสมาชิกเครือข่ายต้องมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 97.2 มีความรู้ในประเด็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายควรมีเป้าหมายความสำเร็จเดียวกัน ร้อยละ 96.6 มีความรู้ในประเด็นสมาชิกเครือข่ายต้องมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งเครือข่าย เครือข่ายควรมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และมีกิจกรรมที่แสดงถึงความสำเร็จของเครือข่าย ร้อยละ 95.5 มีความรู้ในประเด็นสมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ร้อยละ 94.3 มีความรู้ในประเด็นจัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 92.0 มีความรู้ในประเด็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายมีความสมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน ร้อยละ 89.8 มีความรู้ในประเด็นเครือข่ายเป็นกระบวนการทางสังคมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล กลุ่มองค์กร เพื่อดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร ร้อยละ 86.9 มีความรู้ในประเด็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายอยู่กันแบบกระจัดกระจาย แต่มีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ ร้อยละ 85.8 มีความรู้ในประเด็นเครือข่ายควรมีการสร้างการยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างของสมาชิกเครือข่าย ร้อยละ 84.1 มีความรู้ในประเด็นการดำเนินกิจกรรมอาจจะมีเป้าหมายร่วมกันหรือไม่ก็ได้ และมีความเป็นอิสระต่อกันและสมาชิกกลุ่มเครือข่ายจะต้องเคารพการตัดสินใจของคณะกรรมการ/ผู้นำเครือข่ายเท่านั้น

ร้อยละ 83.5 มีความรู้ในประเด็นเครือข่ายควรมีการจัดระบบการสื่อสารแบบทางเดียวเพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการ ร้อยละ 81.8 มีความรู้ในประเด็นเครือข่ายไม่จำเป็นต้องมีเป้าหมายรวมกัน แต่ต้องมีกิจกรรมร่วมกันเป็นครั้งคราว และสมาชิกใหม่ของเครือข่ายต้องเชิญสมาชิกรุ่นเก่าเพื่อความยั่งยืนของเครือข่าย

ตารางที่ 4.5 ระดับความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

n = 176

คะแนน	ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
1 - 4 คะแนน	น้อยที่สุด	-	-
5 - 8 คะแนน	น้อย	-	-
9 - 12 คะแนน	ปานกลาง	3	1.7
13 - 16 คะแนน	มาก	23	13.1
17 - 20 คะแนน	มากที่สุด	150	85.2

ค่าต่ำสุด = 12 คะแนน ค่าสูงสุด = 20 คะแนน
 ค่าเฉลี่ย = 18.44 คะแนน
 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.947

จากตารางที่ 4.5 สรุปประเด็นความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 85.2 มีความรู้อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 13.1 มีความรู้ในระดับมาก และร้อยละ 1.7 น้อยที่สุดมีความรู้ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่มีเกษตรกรที่มีความรู้ในระดับน้อยและน้อยที่สุด โดยมีคะแนนต่ำสุด 12 คะแนน และคะแนนสูงสุด 20 คะแนน โดยมีค่าเฉลี่ย 18.44 คะแนน

ตอนที่ 3 สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

จากการศึกษาสภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร
ของจังหวัดสระบุรี

n = 176

ประเด็นการเชื่อมโยง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การเชื่อมโยง		
1) ด้านกิจกรรม		
- การพัฒนาการผลิต	140	79.5
- การตลาดและการกระจายสินค้า/ผลิตภัณฑ์	127	72.2
- การบริหารจัดการกลุ่ม	95	54.0
- การพัฒนาสมาชิกและผู้นำกลุ่ม	136	77.3
2) ด้านเนื้อหา		
- ข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	107	60.8
- ข้อมูลวิชาการ/นวัตกรรมใหม่	103	58.5
- องค์กรความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	86	48.9
2. วิธีการเชื่อมโยง		
1) การติดต่อสื่อสารโดยตรง		
- พบปะ/เยี่ยมเยียน	133	75.6
- การประชุม/สัมมนา	134	76.1
- โทรศัพท์พูดคุย	140	79.5
2) การติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสารสนเทศ		
- ทางแอปพลิเคชันต่างๆ เช่น เว็พเพจ เฟซบุ๊ก ไลน์	151	85.8
- ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)	18	10.2
- หอกระจายข่าวเสียงตามสาย	0	0.0
3. องค์กรเกษตรกรและหน่วยงานที่เชื่อมโยง		
1) องค์กรเกษตรกร		
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	117	66.5
- กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	21	11.9
- วิสาหกิจชุมชน	133	75.6
- กลุ่มเกษตรกรส่งเสริมระบบแปลงใหญ่	25	14.2

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็นการเชื่อมโยง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
n = 176		
2) หน่วยงาน		
- หน่วยงานภาครัฐ	176	100.0
- หน่วยงานภาคเอกชน/รัฐวิสาหกิจ	44	25.0
- สถาบันการศึกษา	17	9.7
- สถาบันการเงิน	46	26.1

จากตารางที่ 4.6 สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ปรากฏผลดังนี้

1. การเชื่อมโยง

1.1 ด้านกิจกรรม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากที่สุดร้อยละ 79.5 มีการเชื่อมโยงด้านการผลิต รองลงมาร้อยละ 77.3 มีการเชื่อมโยงด้านการพัฒนาสมาชิกและผู้นำกลุ่มน้อยที่สุดร้อยละ 54.0 มีการเชื่อมโยงด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

1.2 ด้านเนื้อหา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากที่สุดร้อยละ 60.8 มีการเชื่อมโยงด้านข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รองลงมาร้อยละ 58.5 มีการเชื่อมโยงด้านข้อมูลวิชาการ/นวัตกรรมใหม่ น้อยที่สุดร้อยละ 48.9 มีการเชื่อมโยงด้านองค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. วิธีการเชื่อมโยง

2.1 การติดต่อสื่อสารโดยตรง พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากที่สุดร้อยละ 79.5 ใช้วิธีโทรศัพท์พูดคุย รองลงมาร้อยละ 76.1 ใช้วิธีการประชุม/สัมมนา น้อยที่สุดร้อยละ 75.6 ใช้วิธีการพบปะ/เยี่ยมเยียน

2.2 การติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสารสนเทศ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากที่สุดร้อยละ 85.8 ใช้วิธีติดต่อสื่อสารทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น เว็ปเพจ เฟซบุ๊ก ไลน์ รองลงมาร้อยละ 10.2 ใช้วิธีติดต่อสื่อสารทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) และไม่มีการติดต่อสื่อสารผ่านหอกระจายข่าวเสียงตามสาย

3. องค์กรเกษตรกรและหน่วยงานที่เชื่อมโยง

3.1 องค์กรเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากที่สุดร้อยละ 75.6 มีการเชื่อมโยงกับวิสาหกิจชุมชน รองลงมาร้อยละ 66.5 มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และร้อยละ 14.2 คือ

กลุ่มเกษตรกรส่งเสริมระบบแปลงใหญ่ น้อยที่สุดร้อยละ 11.9 มีการเชื่อมโยงกับ กลุ่มส่งเสริมอาชีพ การเกษตร

3.2 หน่วยงาน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากที่สุดร้อยละ 100.0 มีการเชื่อมโยง กับหน่วยงานภาครัฐ รองลงมาร้อยละ 26.1 มีการเชื่อมโยงกับสถาบันการเงิน และร้อยละ 25.0 คือ หน่วยงานภาคเอกชน/รัฐวิสาหกิจ น้อยที่สุดร้อยละ 9.7 มีการเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษา

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสร้างเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิต ด้านการเกษตร

จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสร้างเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูป ผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสร้างเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิต ด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

n = 176

ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล			
	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลความ	ลำดับ
1. ระยะเวลาเตรียมการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร	4.783	0.277	มากที่สุด	
1) เครือข่ายขาดการศึกษาข้อมูลประเด็น ปัญหาและความต้องการร่วมกัน	4.94	0.243	มากที่สุด	2
2) ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และ เป้าหมายของเครือข่าย	4.95	0.221	มากที่สุด	1
3) ไม่มีข้อมูลกลุ่มแนวร่วมหรือภาคีองค์กร ต่าง ๆ ที่สามารถช่วยเหลือและให้การสนับสนุน เครือข่าย	4.79	0.519	มากที่สุด	3
4) สมาชิกเครือข่ายไม่รู้จักกันและกัน	4.61	0.544	มากที่สุด	5
5) สมาชิกเครือข่ายไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ระหว่างกัน	4.62	0.508	มากที่สุด	4

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n = 176

ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล			
	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลความ	ลำดับ
2. ระยะเวลาตั้งเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4.640	0.372	มากที่สุด	
1) เครือข่ายขาดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน	4.63	0.507	มากที่สุด	4
2) เครือข่ายไม่มีการกำหนดข้อตกลงและ บทบาทหน้าที่ร่วมกัน	4.63	0.484	มากที่สุด	4
3) เครือข่ายขาดแคลนผู้นำหรือผู้ประสานที่ดี	4.64	0.483	มากที่สุด	3
4) ความไม่ต่อเนื่องในการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้กันของสมาชิกเครือข่าย	4.65	0.479	มากที่สุด	2
5) ระบบการสื่อสารภายในเครือข่ายด้อย ประสิทธิภาพ	4.66	0.475	มากที่สุด	1
3. ระยะเวลาดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร	4.627	0.328	มากที่สุด	
1) เครือข่ายขาดการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ ประโยชน์ร่วมกัน	4.61	0.488	มากที่สุด	3
2) ความแตกต่างของสมาชิกเครือข่าย เช่น ฐานะ ขนาดกลุ่ม ความเข้มแข็งกลุ่ม และ สถานภาพอื่น ๆ	4.67	0.471	มากที่สุด	1
3) สมาชิกเครือข่ายขาดแรงจูงใจในการทำงาน ร่วมกัน	4.66	0.473	มากที่สุด	2
4) การติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายไม่ครอบคลุม ทั่วถึง	4.60	0.502	มากที่สุด	4
5) ขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ของเครือข่าย	4.59	0.494	มากที่สุด	5

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n = 176

ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล			
	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลความ	ลำดับ
4. ระยะขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้าน	4.579	0.377	มากที่สุด	
เกษตรกร				
1) เครือข่ายไม่มีการขยายตัวหรือเพิ่มจำนวนสมาชิกเครือข่าย	4.54	0.500	มากที่สุด	5
2) ขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรมและการประสานงานภายในเครือข่าย	4.57	0.497	มากที่สุด	4
3) เครือข่ายไม่มีกระบวนการระดมบุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน	4.58	0.506	มากที่สุด	3
4) ขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน และความสำเร็จของเครือข่าย	4.60	0.491	มากที่สุด	2
5) ขาดการประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานความก้าวหน้าให้แก่สมาชิกเครือข่ายได้รับรู้	4.61	0.490	มากที่สุด	1

จากตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสร้างเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ปรากฏผลดังนี้

1) **ระยะเตรียมการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร** พบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.95) เครือข่ายขาดการศึกษาข้อมูลประเด็นปัญหาและความต้องการร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.94) ไม่มีข้อมูลกลุ่มแนวร่วมหรือภาคีองค์กรต่าง ๆ ที่สามารถช่วยเหลือและให้การสนับสนุนเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.79) สมาชิกเครือข่ายไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน (ค่าเฉลี่ย 4.62) สมาชิกเครือข่ายไม่รู้จักกันและกัน (ค่าเฉลี่ย 4.61)

2) *ระยะก่อตั้งเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมี ปัญหาในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ ระบบการสื่อสารภายใน เครือข่ายด้อยประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.66) ความไม่ต่อเนื่องในการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กันของสมาชิกเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.65) เครือข่ายขาดแคลนผู้นำหรือผู้ประสานที่ดี (ค่าเฉลี่ย 4.64) เครือข่ายขาดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน และเครือข่ายไม่มีการกำหนด ข้อตกลงและบทบาทหน้าที่ร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.63)

3) *ระยะการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* พบว่า สมาชิกกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ ความแตกต่าง ของสมาชิกเครือข่าย เช่น ฐานะ ขนาดกลุ่ม ความเข้มแข็งกลุ่ม และสถานภาพอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.67) สมาชิกเครือข่ายขาดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.66) เครือข่ายขาดการดำเนินกิจกรรม สาธารณะประโยชน์ร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.61) การติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายไม่ครอบคลุมทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 4.60) ขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.59)

4) *ระยะขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ ขาดการประเมินผล การดำเนินงาน และรายงานความก้าวหน้าให้แก่สมาชิกเครือข่ายได้รับรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.61) ขาดการ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน และความสำเร็จของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.60) เครือข่ายไม่ มีกระบวนการระดมบุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.58) ขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรมและการประสานงานภายในเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.57) เครือข่ายไม่มีการ ขยายตัวหรือเพิ่มจำนวนสมาชิกเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.54)

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายของกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

n = 176

ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล			
	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ความ	ลำดับ
1. ผู้นำเครือข่าย	4.680	0.325	มากที่สุด	
1) ผู้นำเครือข่ายต้องมีวิสัยทัศน์และมีความสามารถในการตัดสินใจ	4.71	0.455	มากที่สุด	3
2) ผู้นำเครือข่ายต้องมีความสามารถในการประสานงานเป็นอย่างดี	4.74	0.452	มากที่สุด	1
3) ผู้นำเครือข่ายต้องสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้ทีมอยากทำงานร่วมกัน	4.56	0.602	มากที่สุด	5
4) ผู้นำเครือข่ายต้องสร้างระบบการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อให้สมาชิกเข้าถึง	4.68	0.502	มากที่สุด	4
5) ต้องมีการสร้างผู้นำเครือข่ายรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง	4.72	0.441	มากที่สุด	2
2. สมาชิกเครือข่าย	4.760	0.303	มากที่สุด	
1) สมาชิกเครือข่ายต้องมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างชัดเจน	4.77	0.434	มากที่สุด	2
2) สมาชิกเครือข่ายต้องมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน	4.76	0.427	มากที่สุด	3
3) สมาชิกเครือข่ายต้องมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน	4.73	0.447	มากที่สุด	5
4) สมาชิกเครือข่ายต้องมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ	4.79	0.409	มากที่สุด	1
5) สมาชิกเครือข่ายต้องมีสัมพันธภาพที่ดีต่อซึ่งกันและกัน	4.76	0.431	มากที่สุด	3

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 176

ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล			
	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ความ	ลำดับ
3. การบริหารจัดการ	4.754	0.282	มากที่สุด	
1) เครือข่ายต้องมีการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการ/ คณะทำงานอย่างชัดเจน	4.66	0.553	มากที่สุด	5
2) เครือข่ายต้องมีการกำหนดกฎ/ระเบียบ/ข้อบังคับให้ มีความชัดเจนและถือปฏิบัติร่วมกัน	4.82	0.415	มากที่สุด	1
3) ต้องมีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกเครือข่าย อย่างทั่วถึง และมีความสม่ำเสมอ	4.73	0.444	มากที่สุด	4
4) การดำเนินงานของเครือข่ายต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้	4.80	0.400	มากที่สุด	2
5) ต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางแผนการทำงาน ที่เหมาะสมกับกิจกรรมของเครือข่าย	4.76	0.427	มากที่สุด	3
4. การติดต่อสื่อสาร	4.714	0.270	มากที่สุด	
1) เครือข่ายต้องมีระบบการสื่อสารในทุกรูปแบบเพื่อให้ สมาชิกเครือข่ายสามารถเข้าถึงได้	4.73	0.444	มากที่สุด	2
2) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการติดต่อสื่อสาร พูดคุย ชัก ถาม หรือวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกัน เพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูล/ข่าวสารต่าง ๆ	4.78	0.413	มากที่สุด	1
3) ต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ เครือข่ายเพื่อสร้างการรับรู้แก่สมาชิกและประชาชน ทั่วไปได้รับทราบ	4.65	0.489	มากที่สุด	5
4) ข้อมูล/ข่าวสารต่างๆ ต้องไม่มีความซับซ้อน เข้าใจง่าย และสมาชิกเครือข่ายทุกคนสามารถรับทราบได้อย่างทั่วถึง	4.72	0.465	มากที่สุด	3
5) เครือข่ายต้องมีการติดต่อประสานงานเพื่อขอรับการ สนับสนุนกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	4.69	0.489	มากที่สุด	4

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 176

ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล			
	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ความ	ลำดับ
5. การดำเนินกิจกรรม	4.720	0.284	มากที่สุด	
1) เครือข่ายต้องมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของสมาชิก	4.74	0.453	มากที่สุด	2
2) การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีแผนการ พัฒนาที่สามารถปฏิบัติได้จริงและมีประสิทธิภาพ	4.72	0.452	มากที่สุด	3
3) การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีการ ถ่ายทอดสู่สมาชิกรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความ ยั่งยืนให้กับเครือข่าย	4.77	0.420	มากที่สุด	1
4) การดำเนินงานของเครือข่ายต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และเป็นประชาธิปไตย	4.66	0.473	มากที่สุด	5
5) ต้องมีการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการ ดำเนินงานของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง	4.71	0.455	มากที่สุด	4
6. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.722	0.271	มากที่สุด	
1) สมาชิกเครือข่ายต้องสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารที่มีประโยชน์ระหว่างกัน	4.67	0.471	มากที่สุด	4
2) สมาชิกเครือข่ายต้องมีความไว้วางใจในการ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน	4.74	0.437	มากที่สุด	2
3) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการถ่ายทอดองค์ความรู้/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผลประโยชน์ให้แก่กันและกัน	4.74	0.441	มากที่สุด	2
4) สมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นและร่วมตัดสินใจเสมอในการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ ของเครือข่าย	4.82	0.387	มากที่สุด	1
5) สมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันกำหนดค่านิยม เพื่อให้เป็นวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของเครือข่าย	4.64	0.504	มากที่สุด	5

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 176

ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล			
	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ความ	ลำดับ
7. การมีส่วนร่วม	4.710	0.317	มากที่สุด	
1) สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการค้นหา ปัญหาและสาเหตุของปัญหา	4.73	0.444	มากที่สุด	2
2) สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนิน กิจกรรมของเครือข่าย	4.64	0.504	มากที่สุด	5
3) สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการลงทุน ลงแรง เพื่อปฏิบัติกิจกรรมของเครือข่าย	4.77	0.424	มากที่สุด	1
4) สมาชิกเครือข่ายต้องมีความเสมอภาคและ เท่าเทียมกันในการร่วมรับผลประโยชน์	4.71	0.467	มากที่สุด	3
5) สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย	4.70	0.460	มากที่สุด	4

จากตารางที่ 4.8 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
แปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ปรากฏผลดังนี้

1) **ผู้นำเครือข่าย** พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อ
ความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**ผู้นำเครือข่าย** ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตาม
ค่าเฉลี่ย ดังนี้ ผู้นำเครือข่ายต้องมีความสามารถในการประสานงานเป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย 4.74)
รองลงมา คือ ต้องมีการสร้างผู้นำเครือข่ายรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.72) ผู้นำเครือข่ายต้องมี
วิสัยทัศน์และมีความสามารถในการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย 4.71) ผู้นำเครือข่ายต้องสร้างระบบการสื่อสารทุก
รูปแบบเพื่อให้สมาชิกเข้าถึง (ค่าเฉลี่ย 4.68) และผู้นำเครือข่ายต้องสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้ทีม
อยากทำงานร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.56)

2) **สมาชิกเครือข่าย** พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อ
ความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**สมาชิกเครือข่าย** ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น
เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้สมาชิกเครือข่ายต้องมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งเครือข่าย

อย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.79) รองลงมา คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน อย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.77) สมาชิกเครือข่ายต้องมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน พร้อมกับ สมาชิกเครือข่ายต้องมีสัมพันธภาพที่ดีต่อซึ่งกันและกัน(ค่าเฉลี่ย 4.76) และสมาชิกเครือข่ายต้องมุ่ง ถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน (ค่าเฉลี่ย 4.73)

3) การบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มี ผลต่อความสำเร็จ ของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**การบริหารจัดการ** ในระดับมากที่สุดในทุก ประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ เครือข่ายต้องมีการกำหนดกฎ/ระเบียบ/ข้อบังคับให้มีความชัดเจน และถือปฏิบัติร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.82) รองลงมาคือการดำเนินงานของเครือข่ายต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ (ค่าเฉลี่ย 4.80) ต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางแผนการทำงานที่เหมาะสมกับ กิจกรรมของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.76) ต้องมีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายอย่างทั่วถึง และมีความสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.73) และเครือข่ายต้องมีการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการ/ คณะทำงานอย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.66)

4) การติดต่อสื่อสาร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อ ความสำเร็จ ของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**การติดต่อสื่อสาร** ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ สมาชิกเครือข่ายต้องมีการติดต่อสื่อสาร พูดคุย ชักถาม หรือวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล/ข่าวสารต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.78) รองลงมา คือ เครือข่าย ต้องมีระบบการสื่อสารในทุกรูปแบบเพื่อให้สมาชิกเครือข่ายสามารถเข้าถึงได้ (ค่าเฉลี่ย 4.73) ข้อมูล/ ข่าวสารต่าง ๆ ต้องไม่มีความซับซ้อน เข้าใจง่าย และสมาชิกเครือข่ายทุกคนสามารถรับทราบได้อย่างทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 4.72)เครือข่ายต้องมีการติดต่อประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนกับหน่วยงานภาครัฐและ เอกชน (ค่าเฉลี่ย 4.69) และต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเครือข่ายเพื่อสร้างการรับรู้ แก่สมาชิกและประชาชนทั่วไปได้รับทราบ (ค่าเฉลี่ย 4.65)

5) การดำเนินกิจกรรม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผล ต่อความสำเร็จ ของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านในระดับมากที่สุดด้าน**การดำเนินกิจกรรม** ในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีการถ่ายทอดสู่สมาชิกรุ่นใหม่อย่าง ต่อเนื่อง เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.77) รองลงมา คือ เครือข่ายต้องมีการดำเนิน กิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.74) การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมี แผนการพัฒนาที่สามารถปฏิบัติได้จริงและมีประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.72) ต้องมีการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานของเครือข่ายอยู่อย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.71) และการดำเนินงานของ เครือข่ายต้องมีความโปร่งใสตรวจสอบได้และเป็นประชาธิปไตย (ค่าเฉลี่ย 4.66)

6) **การแลกเปลี่ยนเรียนรู้** พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**การแลกเปลี่ยนเรียนรู้**ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้สมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจเสมอในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.82) รองลงมา คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีความไว้วางใจในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน พร้อมทั้งสมาชิกเครือข่ายต้องมีการถ่ายทอดองค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผลประโยชน์ให้แก่กันและกัน (ค่าเฉลี่ย 4.74) สมาชิกเครือข่ายต้องสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ระหว่างกัน (ค่าเฉลี่ย 4.67) และสมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันกำหนดค่านิยมเพื่อให้เป็นวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.67)

7) **การมีส่วนร่วม** พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**การมีส่วนร่วม**ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการลงทุน ลงแรง เพื่อปฏิบัติกิจกรรมของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.77) รองลงมาคือสมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (ค่าเฉลี่ย 4.73) สมาชิกเครือข่ายต้องมีความเสมอภาคและ เท่าเทียมกันในการร่วมรับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.71) สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.70) และสมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.64)

ตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

n = 176

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		ลำดับ
		ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลความ	
1. ระยะเตรียมการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4.710	0.307	มากที่สุด	
1) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการสร้างเครือข่ายร่วมกัน	4.73	0.444	มากที่สุด	1

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n = 176

ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล			
	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ความ	ลำดับ
2) สมาชิกเครือข่ายจะต้องทราบถึงเป้าหมาย ของการรวมกันเป็นเครือข่าย	4.73	0.447	มากที่สุด	1
3) เครือข่ายต้องมีรูปแบบขององค์กรเพื่อไว้ สำหรับการประสานงานที่ชัดเจน	4.71	0.503	มากที่สุด	4
4) เครือข่ายต้องมีการจัดเก็บฐานข้อมูล เช่น ข้อมูลสมาชิก, บันทึกรายงานการประชุม และข้อมูล สำคัญอื่น ๆ	4.73	0.459	มากที่สุด	1
5) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการจัดประชุมหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอยู่เสมอ	4.65	0.489	มากที่สุด	5
2. ระยะก่อตั้งเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4.758	0.286	มากที่สุด	
1) ต้องมีผู้นำที่มีความสามารถในการเชื่อม สัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่าย	4.73	0.444	มากที่สุด	5
2) ส่งเสริมให้สมาชิกเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประเด็นปัญหาาร่วมกัน	4.76	0.441	มากที่สุด	2
3) เครือข่ายต้องสร้างช่องทางสำหรับ ติดต่อสื่อสาร หรือประสานงานของสมาชิกเครือข่าย	4.80	0.400	มากที่สุด	1
4) เครือข่ายต้องมีการกำหนดข้อตกลงและ บทบาทหน้าที่และผู้รับผิดชอบในเครือข่าย	4.75	0.434	มากที่สุด	3
5) เครือข่ายต้องมีการวางแผนและจัดทำ กระบวนการการทำงานของเครือข่าย	4.74	0.437	มากที่สุด	4

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n = 176

ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล			
	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ความ	ลำดับ
3. ระยะเวลาดำเนินการกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้าน	4.736	0.283	มากที่สุด	
เกษตรกร				
1) สมาชิกเครือข่ายควรมีพันธะสัญญาต่อกัน ระยะยาวเพื่อพัฒนาปรับปรุงเครือข่ายร่วมกัน	4.77	0.424	มากที่สุด	2
2) เครือข่ายควรมีการนำภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมเข้าด้วยกัน	4.61	0.534	มากที่สุด	5
3) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันไว้เสมอ	4.79	0.436	มากที่สุด	1
4) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการทำงานร่วมกันโดย ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	4.75	0.447	มากที่สุด	4
1) การดำเนินการกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีการ เคลื่อนไหวย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	4.77	0.424	มากที่สุด	2
4. ระยะเวลาขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้าน	4.733	0.288	มากที่สุด	
เกษตรกร				
1) สมาชิกเครือข่ายจะต้องไม่มีแข่งขันระหว่างกันเอง	4.68	0.469	มากที่สุด	5
2) การดำเนินงานของเครือข่ายจะต้องมีการประสาน ความร่วมมือโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	4.72	0.509	มากที่สุด	4
3) การดำเนินงานของเครือข่ายจะต้องมีการ ประสานเชื่อมโยงเข้ากับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	4.74	0.453	มากที่สุด	3
4) เครือข่ายต้องมีการขยายเพิ่มจำนวนสมาชิก และกิจกรรมของเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ๆ	4.75	0.447	มากที่สุด	2
5) เครือข่ายจะต้องมีการติดตามประเมินผล และติดต่อประสานงานขอรับการสนับสนุนจาก หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง	4.78	0.417	มากที่สุด	1

จากตารางที่ 4.9 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ปรากฏผลดังนี้

1. ระยะเตรียมการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้สมาชิกเครือข่ายต้องร่วมระดับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากที่สุด คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการสร้างเครือข่ายร่วมกัน พร้อมทั้งสมาชิกเครือข่ายจะต้องทราบถึงเป้าหมายของการรวมกันเป็นเครือข่าย และเครือข่ายต้องมีการจัดเก็บฐานข้อมูล เช่น ข้อมูลสมาชิก, บันทึกรายงานการประชุม และข้อมูลสำคัญอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.73) รองลงมาคือเครือข่ายต้องมีรูปแบบขององค์กรเพื่อไว้สำหรับการประสานงานที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.71) และสมาชิกเครือข่ายต้องมีการจัดประชุมหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.65)

2. ระยะก่อตั้งเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ เครือข่ายต้องสร้างช่องทางสำหรับติดต่อสื่อสาร หรือประสานงานของสมาชิกเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.80) รองลงมา คือ ส่งเสริมให้สมาชิกเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.76) เครือข่ายต้องมีการกำหนดข้อตกลงและบทบาทหน้าที่และผู้รับผิดชอบในเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.75) เครือข่ายต้องมีการวางแผนและจัดทำกระบวนการทำงานของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.74) และต้องมีผู้นำที่มีความสามารถในการเชื่อมสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.73)

3. ระยะการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ สมาชิกเครือข่ายต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและรักษาสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไว้เสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.79) รองลงมาคือสมาชิกเครือข่ายควรมีพันธะสัญญาต่อกันระยะยาวเพื่อพัฒนาปรับปรุงเครือข่ายร่วมกัน และการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.77) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 4.75) และเครือข่ายควรมีการนำภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมเข้าด้วยกัน (ค่าเฉลี่ย 4.61)

4. ระยะขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ เครือข่ายจะต้องมีการติดตามประเมินผล และติดต่อประสานงานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง (ค่าเฉลี่ย 4.78) รองลงมาคือ เครือข่ายต้องมีการขยาย

เพิ่มจำนวนสมาชิกและกิจกรรมของเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.75) การดำเนินงานของเครือข่ายจะต้องมีการประสานเชื่อมโยงเข้ากับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.74) การดำเนินงานของเครือข่ายจะต้องมีการประสานความร่วมมือโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (ค่าเฉลี่ย 4.72) และสมาชิกเครือข่ายจะต้องไม่มีแข่งขันระหว่างกันเอง (ค่าเฉลี่ย 4.68)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 2) ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 3) สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 5) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 6) แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี จำนวน 314 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณ ตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 176 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลากตามบัญชีรายชื่อของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ มีคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด ประกอบด้วย 6 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ตอนที่ 3 สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร และตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

1.2.3 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ราย ตามวิธีการหาค่าของ Cronbach's alpha โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร เท่ากับ 0.855 ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร เท่ากับ 0.872 และตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร เท่ากับ 0.853

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

1.3 ผลการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1.3.1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของจังหวัดสระบุรี พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 45.85 ปี ร้อยละ 32.4 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 85.2 มีสถานภาพสมรสแล้ว และร้อยละ 84.1 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งผู้นำในชุมชน สำหรับการ จัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 82.4 เป็นกลุ่มที่เกิดจากการจัดตั้งเอง และระยะเวลา การจัดตั้งกลุ่มเฉลี่ย 10.02 ปี

1.3.2 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรมีรายได้รวมต่อปีเฉลี่ย 314,735.51 บาท มีกองทุนกลุ่มอยู่ระหว่าง 10,000-50,000 บาท ร้อยละ 79.1 ไม่มีเงินออม และร้อยละ 79.0 ไม่มีหนี้สิน และมีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์เฉลี่ย 2.76 แหล่ง

1.3.3 ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในระดับมากที่สุด ร้อยละ 85.2 มีคะแนนอยู่ระหว่าง 17-20 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ย 18.44 คะแนน ต่ำสุด คือ 12 คะแนน สูงสุด คือ 20 คะแนน ซึ่งข้อที่ตอบถูกต้องมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ 1) สมาชิกเครือข่ายต้องเข้าใจ เป้าหมายในการรวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม และสร้างความสัมพันธ์อันดีเพื่อนอย่าง แน่นแฟ้นกับกลุ่มสมาชิกทุกระดับในเครือข่าย 2) สมาชิกเครือข่ายต้องให้ความร่วมมือในการดำเนิน กิจกรรมด้วยความสมัครใจ และเครือข่ายควรมีการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายอย่างทั่วถึงกันทุกระดับ 3) สมาชิกเครือข่ายควรมีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน

1.3.4 สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 79.5 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการผลิต ร้อยละ 60.8 มีการเชื่อมโยงเนื้อหา ด้านข้อมูลข่าวสาร/เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 79.5 ใช้วิธีการติดต่อสื่อสารโดยโทรศัพท์พูดคุย ร้อยละ 85.8 ติดต่อสื่อสารผ่านทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก ไลน์ และร้อยละ 75.6

มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับองค์กรเกษตรกร คือ วิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 100.0 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ

1.3.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสร้างเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสร้างเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้าน ดังนี้

1) *ระยะเตรียมการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมีปัญหามากที่สุด คือ มีปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.95) รองลงมา คือ เครือข่ายขาดการศึกษาข้อมูลประเด็นปัญหาและความต้องการร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.94) น้อยที่สุด คือ สมาชิกเครือข่ายไม่รู้จักกันและกัน (ค่าเฉลี่ย 4.61)

2) *ระยะก่อตั้งเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมีปัญหามากที่สุด คือ มีปัญหากระบวนการสื่อสารภายในเครือข่ายด้อยประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.66) รองลงมา คือ ความไม่ต่อเนื่องในการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันของสมาชิกเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.65) น้อยที่สุด คือ เครือข่ายขาดแคลนผู้นำหรือผู้ประสานที่ดี (ค่าเฉลี่ย 4.64)

3) *ระยะการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมีปัญหามากที่สุด คือ มีปัญหาความแตกต่างของสมาชิกเครือข่าย เช่น ฐานะ ขนาดกลุ่ม ความเข้มแข็งกลุ่ม และสถานภาพอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.67) รองลงมา คือ สมาชิกเครือข่ายขาดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.66) น้อยที่สุด คือ ขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.59)

4) *ระยะขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมีปัญหามากที่สุด คือ มีปัญหาขาดการประเมินผลการดำเนินงานและรายงานความก้าวหน้าให้แก่สมาชิกเครือข่ายได้รับรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.61) รองลงมา คือ ขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานและความสำเร็จของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.60) มีปัญหาน้อยที่สุด คือ เครือข่ายไม่มีการขยายตัวหรือเพิ่มจำนวนสมาชิกเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.54)

1.3.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดังนี้

1) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**ผู้นำเครือข่าย** ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้นำเครือข่ายต้องมีความสามารถในการประสานงานเป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย 4.74) รองลงมา คือ ต้องมีการสร้างผู้นำเครือข่ายรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.72) และผู้นำเครือข่ายต้องสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้ทีมอยากทำงานร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.56)

2) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**สมาชิกเครือข่าย** ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.79) รองลงมา คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.77) และสมาชิกเครือข่ายต้องมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน (ค่าเฉลี่ย 4.73)

3) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**การบริหารจัดการ** ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เครือข่ายต้องมีการกำหนดกฎ/ระเบียบ/ข้อบังคับให้มีความชัดเจนและถือปฏิบัติร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.82) รองลงมา คือ การดำเนินงานของเครือข่ายต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ (ค่าเฉลี่ย 4.80) และเครือข่ายต้องมีการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการ/คณะทำงานอย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.66)

4) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**การติดต่อสื่อสาร** ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีการติดต่อสื่อสาร พูดคุย ชักถาม หรือวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล/ข่าวสาร (ค่าเฉลี่ย 4.78) รองลงมา คือ เครือข่ายต้องมีระบบการสื่อสารในทุกรูปแบบเพื่อให้สมาชิกเครือข่ายสามารถเข้าถึงได้ (ค่าเฉลี่ย 4.73) และต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเครือข่ายเพื่อสร้างการรับรู้แก่สมาชิกและประชาชนทั่วไปได้รับทราบ (ค่าเฉลี่ย 4.65)

5) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**การดำเนินกิจกรรม** ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีการถ่ายทอดสู่สมาชิกรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.77) รองลงมา คือ เครือข่ายต้องมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.74) และการดำเนินงานของเครือข่ายต้องมีความโปร่งใสตรวจสอบได้และเป็นประชาธิปไตย (ค่าเฉลี่ย 4.66)

6) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**การแลกเปลี่ยนเรียนรู้** ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจเสมอในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.82) รองลงมา คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีความไว้วางใจในการแลกเปลี่ยน

ข้อมูลข่าวสารร่วมกัน พร้อมทั้งสมาชิกเครือข่ายต้องมี การถ่ายทอดองค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผลประโยชน์ให้แก่กันและกัน (ค่าเฉลี่ย 4.74) และสมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันกำหนดค่านิยมเพื่อให้เป็นวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.67)

7) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านด้าน**การมีส่วนร่วม** ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการลงทุน ลงแรง เพื่อปฏิบัติกิจกรรมของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.77) รองลงมา คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (ค่าเฉลี่ย 4.73) และสมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.64)

1.3.7 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้าน

การเกษตร ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ดังนี้

1) **ระยะเตรียมการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร** สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการสร้างเครือข่ายร่วมกัน พร้อมทั้งสมาชิกเครือข่ายจะต้องทราบถึงเป้าหมายของการรวมกันเป็นเครือข่าย และเครือข่ายต้องมีการจัดเก็บฐานข้อมูล เช่น ข้อมูลสมาชิก, บันทึกรายงานการประชุม และข้อมูลสำคัญอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.73)

2) **ระยะก่อตั้งเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร** สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เครือข่ายต้องสร้างช่องทางสำหรับติดต่อสื่อสารหรือประสานงานของสมาชิกเครือข่าย(ค่าเฉลี่ย 4.80) รองลงมา คือ ส่งเสริมให้สมาชิกเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาาร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.76) และต้องมีผู้นำที่มีความสามารถในการเชื่อมสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.73)

3) **ระยะการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร** สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันไว้เสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.79) รองลงมา คือ สมาชิกเครือข่ายควรมีพันธะสัญญาต่อกันระยะยาวเพื่อพัฒนาปรับปรุงเครือข่ายร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.77) และเครือข่ายควรมีการนำภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี มาเชื่อมโยงกับกิจกรรมเข้าด้วยกัน (ค่าเฉลี่ย 4.61)

4) **ระยะขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร** สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เครือข่ายจะต้องมีการติดต่อประสานงานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

เพื่อสร้างความเข้มแข็ง (ค่าเฉลี่ย 4.78) รองลงมา คือ เครือข่ายต้องมีการขยายเพิ่มจำนวนสมาชิกและ กิจกรรมของเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.75) และสมาชิกเครือข่ายจะต้องไม่มี แขนงชั้นระหว่างกันเอง (ค่าเฉลี่ย 4.68)

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ความรู้เกี่ยวกับ เครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของ เครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิต ด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.1.1 สภาพทางสังคม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนมากมีอายุเฉลี่ย 45.85 ปี ร้อยละ 32.4 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 85.2 มีสถานภาพสมรสแล้ว และเป็นกลุ่มที่มี ระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่มเฉลี่ย 10.02 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สกวรัตน์ งามเมือง (2554) ที่พบว่าคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 45.12 ปี จบชั้น ประถมศึกษาเฉลี่ยร้อยละ 46.50

2.1.2 สภาพเศรษฐกิจ ผลจากการวิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีรายได้รวม ต่อปีเฉลี่ย 314,735.51 บาท มีกองทุนกลุ่มอยู่ระหว่าง 10,000-50,000 บาท ส่วนมากร้อยละ 79.1 ไม่มีเงินออม ร้อยละ 79.0 ก็ไม่มีหนี้สิน และมีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์เฉลี่ย 2.76 แหล่ง

2.2 ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีคะแนนเฉลี่ย 18.44 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 85.2 ซึ่งนับว่า มีความรู้ในระดับมากที่สุด และมีเพียงส่วนน้อยมีความรู้ระดับปานกลาง ร้อยละ 1.7 คะแนนต่ำสุด คือ 12 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 20 คะแนน เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มี ระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่มเฉลี่ย 10.02 ปี และมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อประเภทต่างๆ จากทั้ง หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเกษตรกรด้วยกัน

2.3 สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากข้อค้นพบในการวิจัยพบว่า ร้อยละ 79.5 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถใช้สมาร์ทโฟนในการติดต่อสื่อสารกัน ร้อยละ 85.8 มีการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น เว็พเพจ เฟซบุ๊ก ไลน์ เพื่อติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ และขอรับการสนับสนุนกับองค์กรเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการเงิน และสถาบันการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์

(2013) ได้กล่าวว่าการเชื่อมโยงเครือข่ายจะช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ การประชาสัมพันธ์ และสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือองค์กรที่อยู่ในระดับต่างกันว่าไม่มีโอกาสติดต่อกันเข้าด้วยกันได้ นำไปสู่การทำงานร่วมกันทั้งภาคประชาชนกับภาครัฐ หน่วยงาน วิชาการ และแหล่งทุน

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากข้อค้นพบในการวิจัย แสดงให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของจังหวัดสระบุรี มีความแตกต่างกันในด้านประสบการณ์ สถานะทางเงิน และความเข้มแข็งของกลุ่ม เป็นปัญหาในการสร้างเครือข่าย ซึ่งสามารถแบ่งเป็นระยะ 4 ระยะ ประกอบด้วย 1) ระยะเตรียมการ ก่อเกิดเครือข่าย คือ ความไม่ชัดเจนของวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของเครือข่าย 2) ระยะก่อตั้งเครือข่าย คือ ระบบการสื่อสารภายในเครือข่ายด้อย ประสิทธิภาพ 3) ระยะการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย คือ ความแตกต่างกัน ในด้านฐานะ ขนาดกลุ่ม ความเข้มแข็งสมาชิกกลุ่มเครือข่าย 4) ระยะขยายตัวของเครือข่าย คือ เครือข่ายขาดการประเมินผลการดำเนินงาน และการรายงานความก้าวหน้าให้สมาชิกเครือข่ายได้รับรู้ สอดคล้องกับ บุญเสริม หุตะแพทย (อ้างใน Starkey, 1997 น.25-26) กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคการทำงานเครือข่ายทางสังคมที่มีสมาชิก หลากหลายประเภท หรือมีความแตกต่างกัน เช่น ฐานะ ขนาด ความเข้มแข็งและสถานภาพอื่นๆ จะมีผลให้สมาชิกของเครือข่ายไม่มีอิสระในการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับ พระดาวเหนือ บุตรสีทา (อ้างใน Starkey, 1997 น.42) ได้กล่าวว่า เครือข่ายที่ไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนยากที่จะพัฒนากิจกรรมของเครือข่าย ให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ และหากมีการติดตามและประเมินผลค่อนข้างน้อยก็ยากที่จะนิยามตัวชี้วัดความสำเร็จของเครือข่ายได้

2.5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากข้อค้นพบในการวิจัยพบว่า ผู้นำเครือข่าย สมาชิกเครือข่าย การบริหารจัดการ การติดต่อสื่อสาร การดำเนินกิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายมากที่สุด โดยผู้นำเครือข่ายต้องมีความสามารถในการประสานงานเป็นอย่างดี สมาชิกเครือข่ายต้องมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ การบริหารจัดการเครือข่ายภายใต้กฎ/ระเบียบ/ข้อบังคับที่ชัดเจนและถือปฏิบัติร่วมกัน การติดต่อสื่อสารของสมาชิกเครือข่ายเพื่อพูดคุย ชักถาม หรือวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันในตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล/ข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีการถ่ายทอดสู่สมาชิกรุ่นใหม่ อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่าย และการมีส่วนร่วมในการลงทุน ลงแรง เพื่อปฏิบัติกิจกรรมของเครือข่าย สอดคล้องกับ สนธยา พลศรี (2550, น.265-276) กล่าวว่า การดำเนินงานของเครือข่าย สมาชิกเครือข่ายที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ไม่ขาดตอน มีความสามัคคี และมีเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุความสำเร็จ และธีรวุฒิ กายแก้ว (2556, บทคัดย่อ) จากผลการวิจัย เรื่อง การสร้างเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ พบว่า เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายทางสังคมส่วนหนึ่งมาจากการสร้างโครงสร้าง รูปแบบ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่มีความชัดเจนเพื่อให้เกิดเครือข่ายทางสังคมที่ดี

2.6 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

จากข้อค้นพบในการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร สามารถ แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

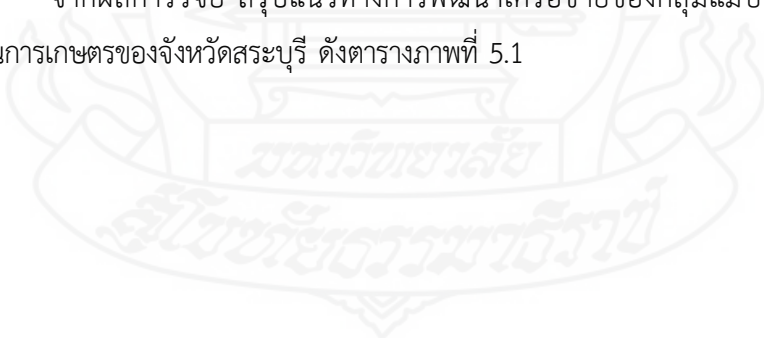
2.6.1 *ระยะเตรียมการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* คือ สมาชิกเครือข่าย ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการสร้างเครือข่ายร่วมกัน พร้อมทั้งสมาชิกเครือข่ายจะต้องทราบถึงเป้าหมายของการรวมกันเป็นเครือข่าย และเครือข่ายต้องมีการจัดเก็บฐานข้อมูล เช่น ข้อมูลสมาชิก, บันทึกกรรมการประชุม และข้อมูลสำคัญอื่น ๆ

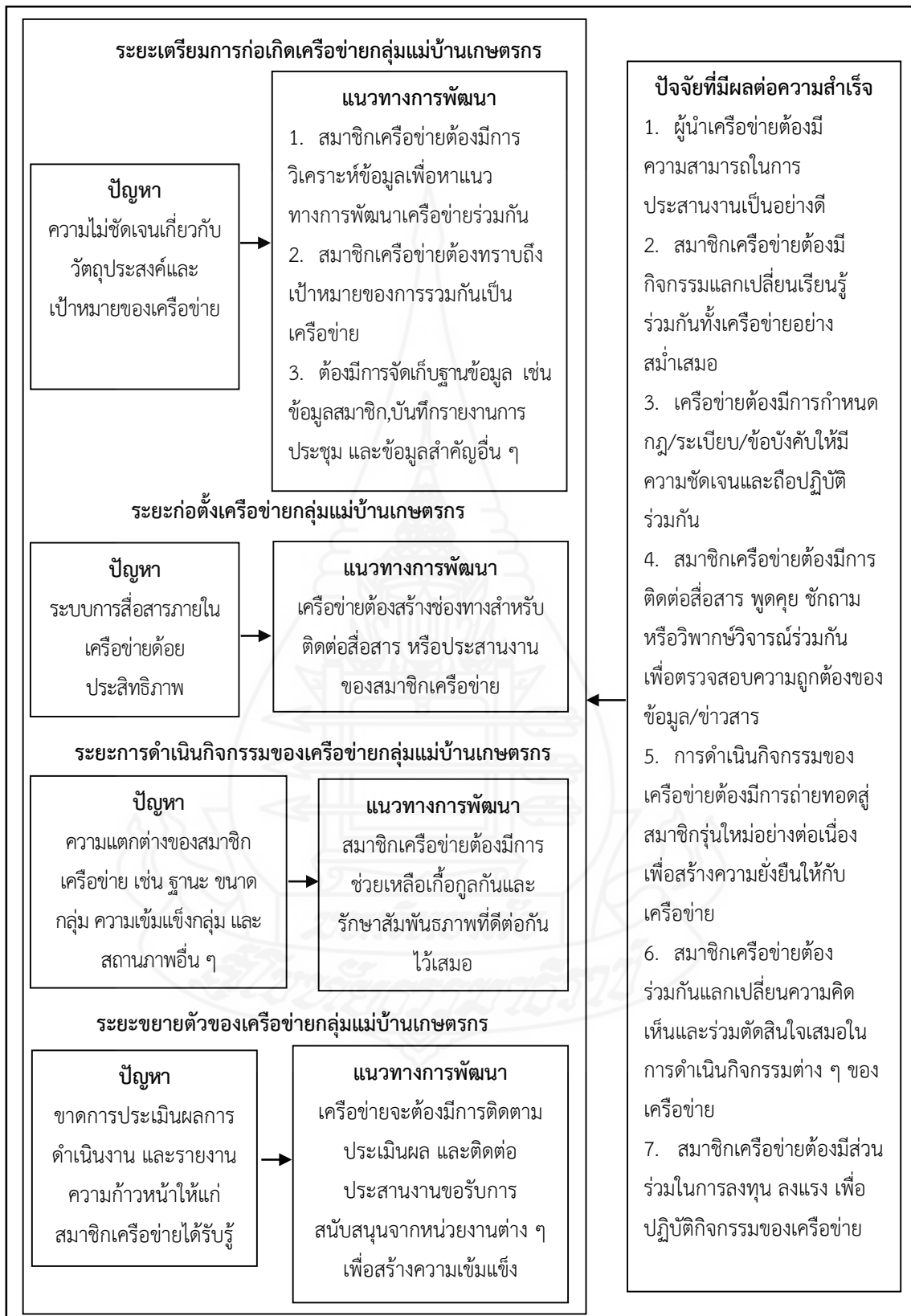
2.6.2 *ระยะก่อตั้งเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* คือ เครือข่ายต้องสร้างช่องทางสำหรับติดต่อสื่อสารหรือประสานงานของสมาชิกเครือข่าย

2.6.3 *ระยะการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* คือ สมาชิกเครือข่ายต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันไว้เสมอ

2.6.4 *ระยะขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* คือ เครือข่ายจะต้องมีการติดต่อประสานงานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง

จากผลการวิจัย สรุปแนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ดังตารางภาพที่ 5.1

ตารางภาพที่ 5.1 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

- 1) สมาชิกเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรควรมีการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย
- 2) การดำเนินงานของเครือข่ายต้องมีการกำหนดโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของเครือข่ายให้ชัดเจน และต้องมีการคัดเลือกผู้นำเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานในเครือข่าย
- 3) การดำเนินงานของเครือข่ายควรเป็นลักษณะความสัมพันธ์ในแนวราบมากกว่า แนวตั้ง แครพให้เกียรติกกัน ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบเจ้านายกับลูกน้อง
- 4) สมาชิกเครือข่ายมีการพบปะไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอ คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่แข่งขันกันเอง
- 5) ต้องมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง
- 6) ต้องมีการติดต่อประสานงานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย
- 7) เครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องมีการขยายเพิ่มจำนวนสมาชิก และเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ เข้ากับกลุ่มอื่น ๆ ในชุมชน

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่ทำการส่งเสริมเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี

- 1) ส่งเสริมและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่สมาชิกเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้พบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ
- 2) สนับสนุนข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้สื่อต่าง ๆ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และงบประมาณแก่สมาชิกเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอย่างทั่วถึง
- 3) ต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุก ๆ กลุ่มและมีความเสมอภาค

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาความต้องการการส่งเสริมเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน
- 2) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อส่งเสริมเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เนื่องจากสมาชิกเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความหลากหลายและแตกต่างกัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2555). คู่มือการจัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.
- โกวิท พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย: เอกสารตำราหลัก ประกอบการเรียนการสอน หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชาการเมือง การปกครอง ส่วนท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- กฤติยา อุปถัมภ์. (2551). *ศึกษาการจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนาเหนือ ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดวงสมร บุญผดุง. (2560). *การพัฒนาเครือข่ายสู่ความยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <http://www3.thainurse.org/new/phocadownload/25600503-05/11-doc.pdf>
- ธนา ประมุขกุล. (2548). *เครือข่าย*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2548, จาก <http://www.anamai.moph.go.th/advisor/243/24313.html>.
- ธีรวิภา กายแก้ว. (2556). *การสร้างเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ*. วิทยานิพนธ์หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นฤมล นิราทร (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน. ข้อความพิจารณาบางประการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญเสริม หุตะแพทย. (2560). *ชุดวิชาพัฒนาการวัยเด็ก. (หน่วยที่ 15)*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2556). *ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย. ในประมวลสาระชุดวิชา 91720 การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 11)*. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระดาวเหนือ บุตรสีทา. (2557). *การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ ชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- มานา ปัจฉิมนันท์. (2560). *การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมกับการวิจัยด้านการสื่อสารในองค์การ. วารสารปีที่-15-ฉบับที่-3-เดือนกันยายน - ธันวาคม 2560*.
- มีเดียณ จุมะ. (2562). *ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (social exchange theory)*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2563, จาก <https://pattanieconomy.com/2019/04/05/>

- สนธยา พลศรี. (2550). *เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สนธยา พลศรี. (2550). *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). *เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพมหานคร: โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.
- แสวง รัตนมงคลมาศ. (2543). *การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมของมวลชนขององค์กร การทำและ การตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2554). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. *โครงการบูรณาการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอันดามันสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับโลกบนฐานความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง*. รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report): บทที่ 7 การบูรณาการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยเครือข่าย
- สกาวิรัตน์ เมืองงาม. (2554). *การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์*. สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2563, จาก https://doi.nrct.go.th//ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/STOU.the.2011.188
- อังกาบ บุญสูง. (2554). *แนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดอุดรธานี*. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัด สระบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ขอความอนุเคราะห์ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ โปรดตอบตามความเป็นจริง ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษา จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

2. ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น

3. แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 6 ตอน จำนวน 8 หน้า ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตอนที่ 3 สภาพการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ชื่อกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....
ที่ตั้งกลุ่ม เลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ.....
จังหวัด..... เบอร์โทรศัพท์.....
จำนวนสมาชิกกลุ่ม.....คน

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1. ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

คำชี้แจง โปรดเติมตัวเลขลงในช่องว่าง...และใส่เครื่องหมาย ✓ ใน หน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. อายุ ปี

2. ระดับการศึกษา

1. ไม่ได้เรียน 2. ประถมศึก 3. ม.3 4. ม.6/ปวช. หรือเทียบเท่า
5. ปวส./อนุปริญญา 6.ปริญญาตรี 7. อื่นๆ (ระบุ).....

3. สถานภาพสมรส

1. โสด 2. สมรส 3. หม้าย 4. หย่าร้าง

4. ปัจจุบันท่านเป็นผู้นำในชุมชนตำแหน่งใดบ้าง

1. ไม่เป็น
2. เป็น ตำแหน่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 2.1 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
- 2.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน
- 2.3 สมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อบต./เทศบาล
- 2.4 คณะกรรมการหมู่บ้าน

5. สถานภาพการจัดตั้งกลุ่ม

1. จัดตั้งขึ้นเอง
 หน่วยงานจัดตั้ง
2. ระยะเวลา.....ปี

2. ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

คำชี้แจง โปรดเติมตัวเลขลงในช่องว่าง...และใส่เครื่องหมาย ใน หน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. รายได้รวมต่อปี บาท
2. สถานภาพทางการเงินของกลุ่ม
 - 2.1 กองทุนกลุ่ม จำนวนเงิน.....บาท
 - 2.2 เงินออม จำนวนเงิน.....บาท
 - 2.3 หนี้สินของกลุ่ม จำนวนเงิน.....บาท
3. แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จำนวน แหล่ง

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

คำชี้แจง โปรดใช้เครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1 ความหมายของเครือข่าย			
1.1	เครือข่ายเป็นกระบวนการทางสังคมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล กลุ่มองค์กร เพื่อดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร	1	
1.2	สมาชิกกลุ่มเครือข่ายมีความสมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน	1	
1.3	สมาชิกเครือข่ายต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจ	1	
1.4	เครือข่ายไม่จำเป็นต้องมีเป้าหมายรวมกัน แต่ต้องมีกิจกรรมร่วมกันเป็นครั้งคราว		0
1.5	สมาชิกกลุ่มเครือข่ายอยู่กันแบบกระจัดกระจาย แต่มีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ	1	
2 องค์ประกอบของเครือข่าย			
2.1	การดำเนินกิจกรรมอาจจะมีเป้าหมายร่วมกันหรือไม่ก็ได้ และมีความเป็นอิสระต่อกัน		0
2.2	สมาชิกเครือข่ายต้องมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทั้งเครือข่าย	1	
2.3	สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	1	

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
2.4	สมาชิกเครือข่ายควรมีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน	1	
2.5	สมาชิกกลุ่มเครือข่ายจะต้องเคารพการตัดสินใจของคณะกรรมการ/ผู้นำเครือข่ายเท่านั้น		0
3 การสร้างเครือข่าย			
3.1	สมาชิกกลุ่มเครือข่ายมีควรร่วมเป้าหมายความสำเร็จเดียวกัน	1	
3.2	เครือข่ายควรมีการสร้างการยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างของสมาชิกเครือข่าย	1	
3.3	เครือข่ายควรมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และมีกิจกรรมที่แสดงถึงความสำเร็จของเครือข่าย	1	
3.4	เครือข่ายควรมีการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายอย่างทั่วถึงกันทุกระดับ	1	
3.5	เครือข่ายควรมีการจัดระบบการสื่อสารแบบทางเดียว เพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการ		0
4 การพัฒนาเครือข่าย			
1	สมาชิกเครือข่ายต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม	1	
2	สมาชิกเครือข่ายต้องมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ	1	
3	กลุ่มสมาชิกใหม่ของเครือข่าย ต้องเชิญฟังกลุ่มสมาชิกรุ่นเก่าเพื่อความยั่งยืนของเครือข่าย		0
4	สมาชิกเครือข่ายต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีเพื่อนอย่างแน่นแฟ้นในทุกระดับ	1	
5	จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย อย่างต่อเนื่อง	1	

ตอนที่ 3 ท่านมีสภาพการเชื่อมโยงกับกลุ่มสมาชิกเครือข่ายในประเด็นด้านใดบ้าง

คำชี้แจง โปรดใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

ประเด็นสภาพการเชื่อมโยงเครือข่าย	มี	ไม่มี
1 การเชื่อมโยง		
1) ด้านกิจกรรม	1	0
-การพัฒนาการผลิต	1	0
-การตลาดและการกระจายสินค้า/ผลิตภัณฑ์	1	0

ประเด็นสภาพการเชื่อมโยงเครือข่าย	มี	ไม่มี
-การบริหารจัดการกลุ่ม	1	0
-การพัฒนาสมาชิกและผู้นำกลุ่ม	1	0
2) ด้านเนื้อหา		
-ข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	1	0
-ข้อมูลวิชาการ/นวัตกรรมใหม่	1	0
-องค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	1	0
2 วิธีการเชื่อมโยง		
1) การติดต่อสื่อสารโดยตรง		
- พบปะ/เยี่ยมเยียน	1	0
- การประชุม/สัมมนา	1	0
- โทรศัพท์พูดคุย	1	0
2) การติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสารสนเทศ		
- ทางแอปพลิเคชัน ต่างๆ เช่น เว็บไซต์เพจ เฟซบุ๊ก ไลน์	1	0
- ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)	1	0
- หอกระจายข่าวเสียงตามสาย	1	0
3 องค์กรเกษตรกรและหน่วยงานที่เชื่อมโยง		
1) องค์กรเกษตรกร		
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	1	0
- กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	1	0
- วิสาหกิจชุมชน	1	0
- กลุ่มเกษตรกรส่งเสริมระบบแปลงใหญ่	1	0
2) หน่วยงาน		
- หน่วยงานภาครัฐ	1	0
- หน่วยงานภาคเอกชน/รัฐวิสาหกิจ	1	0
- สถาบันการศึกษา	1	0
- สถาบันการเงิน	1	0

ตอนที่ 4 ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสร้างเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูป
ผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ในระยะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด
และมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

คำชี้แจง โปรดใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการสร้าง เครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
1. ระยะเตรียมการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร						
1) เครือข่ายขาดการศึกษาข้อมูลประเด็น ปัญหาและความต้องการร่วมกัน	1	2	3	4	5	
2) ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายเครือข่าย	1	2	3	4	5	
3) ไม่มีข้อมูลกลุ่มแนวร่วมหรือภาคี องค์กรต่าง ๆ ที่สามารถช่วยเหลือและให้ การสนับสนุนเครือข่าย	1	2	3	4	5	
4) สมาชิกเครือข่ายไม่รู้จักกันและกัน	1	2	3	4	5	
5) สมาชิกเครือข่ายไม่มีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลระหว่างกัน	1	2	3	4	5	
2. ระยะก่อตั้งเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร						
1) เครือข่ายขาดการพูดคุยแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน	1	2	3	4	5	
2) เครือข่ายไม่มีการกำหนดข้อตกลง และบทบาทหน้าที่ร่วมกัน	1	2	3	4	5	
3) เครือข่ายขาดแคลนผู้นำหรือผู้ประสาน ที่ดี	1	2	3	4	5	
4) ความไม่ต่อเนื่องในการพบปะเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันของสมาชิกเครือข่าย	1	2	3	4	5	
5) ระบบการสื่อสารภายในเครือข่าย ด้อยประสิทธิภาพ	1	2	3	4	5	

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการสร้าง เครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)	
3. ระยะเวลาดำเนินการกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร						
1) เครือข่ายขาดการดำเนินการกิจกรรม สาธารณะประโยชน์ร่วมกัน	1	2	3	4	5	
2) ความแตกต่างของสมาชิกเครือข่าย เช่น ฐานะ ขนาดกลุ่ม ความเข้มแข็งกลุ่ม และสถานภาพอื่น ๆ	1	2	3	4	5	
3) สมาชิกเครือข่ายขาดแรงจูงใจใน การทำงานร่วมกัน	1	2	3	4	5	
4) การติดต่อสื่อสารภายในเครือข่าย ไม่ครอบคลุมทั่วถึง	1	2	3	4	5	
5) ขาดการติดตามประเมินผลการ ดำเนินงานของเครือข่าย	1	2	3	4	5	
4. ระยะเวลาขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร						
1) เครือข่ายไม่มีการขยายตัวหรือเพิ่ม จำนวนสมาชิกเครือข่าย	1	2	3	4	5	
2) ขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรมและการ ประสานงานภายในเครือข่าย	1	2	3	4	5	
3) เครือข่ายไม่มีกระบวนการระดม บุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิด ประโยชน์ร่วมกัน	1	2	3	4	5	
4) ขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผล การดำเนินงาน และความสำเร็จของ เครือข่าย	1	2	3	4	5	
5) ขาดการประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานความก้าวหน้าให้แก่สมาชิก เครือข่ายได้รับรู้	1	2	3	4	5	

ตอนที่ 5 ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ดังต่อไปนี้มาน้อยเพียงใด

คำชี้แจง โปรดใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. ผู้นำเครือข่าย					
1) ผู้นำเครือข่ายต้องมีวิสัยทัศน์และมีความสามารถในการตัดสินใจ	1	2	3	4	5
2) ผู้นำเครือข่ายต้องมีความสามารถในการประสานงานเป็นอย่างดี	1	2	3	4	5
3) ผู้นำเครือข่ายต้องสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้ทีมอยากทำงานร่วมกัน	1	2	3	4	5
4) ผู้นำเครือข่ายต้องสร้างระบบการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อให้สมาชิกเข้าถึง	1	2	3	4	5
5) มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง	1	2	3	4	5
2. สมาชิกเครือข่าย					
1) สมาชิกเครือข่ายต้องมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างชัดเจน	1	2	3	4	5
2) สมาชิกเครือข่ายต้องมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน	1	2	3	4	5
3) สมาชิกเครือข่ายต้องมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตัว	1	2	3	4	5
4) สมาชิกเครือข่ายต้องมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ	1	2	3	4	5
5) สมาชิกเครือข่ายต้องมีสัมพันธภาพที่ดีต่อซึ่งกันและกัน	1	2	3	4	5

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
3. การบริหารจัดการ					
1) เครือข่ายต้องมีการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการ/ คณะทำงานอย่างชัดเจน	1	2	3	4	5
2) เครือข่ายต้องมีการกำหนดกฎ/ระเบียบ/ข้อบังคับให้มี ความชัดเจนและถือปฏิบัติร่วมกัน	1	2	3	4	5
3) ต้องมีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายอย่าง ทั่วถึง และมีความสม่ำเสมอ	1	2	3	4	5
4) การดำเนินงานของเครือข่ายต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้	1	2	3	4	5
5) ต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางแผนการทำงาน ที่เหมาะสมกับกิจกรรมของเครือข่าย	1	2	3	4	5
4. การติดต่อสื่อสาร					
1) เครือข่ายต้องมีระบบการสื่อสารในทุกรูปแบบเพื่อให้ สมาชิกเครือข่ายสามารถเข้าถึงได้	1	2	3	4	5
2) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการติดต่อสื่อสาร พูดคุย ชักถาม หรือวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของ ข้อมูล/ข่าวสาร	1	2	3	4	5
3) ต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเครือข่าย เพื่อสร้างการรับรู้แก่สมาชิกและประชาชนทั่วไปได้รับทราบ	1	2	3	4	5
4) ข้อมูล/ข่าวสารต่าง ๆ ต้องไม่มีความซับซ้อน เข้าใจง่าย และสมาชิกเครือข่ายทุกคนสามารถรับทราบได้อย่างทั่วถึง	1	2	3	4	5
5) เครือข่ายต้องมีการติดต่อประสานงานเพื่อขอรับการ สนับสนุนกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	1	2	3	4	5

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
5. การดำเนินกิจกรรม					
1) เครือข่ายต้องมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิก	1	2	3	4	5
2) การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีแผนการพัฒนาที่สามารถปฏิบัติได้จริงและมีประสิทธิภาพ	1	2	3	4	5
3) การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีการถ่ายทอดสู่สมาชิกรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย	1	2	3	4	5
4) การดำเนินงานของเครือข่ายต้องมีความโปร่งใสตรวจสอบได้และเป็นประชาธิปไตย	1	2	3	4	5
5) ต้องมีการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานของเครือข่ายอยู่อย่างต่อเนื่อง	1	2	3	4	5
6. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
1) สมาชิกเครือข่ายต้องสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ระหว่างกัน	1	2	3	4	5
2) สมาชิกเครือข่ายต้องมีความไว้วางใจในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน	1	2	3	4	5
3) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการถ่ายทอดองค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผลประโยชน์ให้แก่กันและกัน	1	2	3	4	5
4) สมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจเสมอในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่าย	1	2	3	4	5
5) สมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันกำหนดค่านิยมเพื่อให้เป็นวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของเครือข่าย	1	2	3	4	5

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
7. การมีส่วนร่วม					
1) สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	1	2	3	4	5
2) สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย	1	2	3	4	5
3) สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการลงทุน ลงแรง เพื่อปฏิบัติกิจกรรมของเครือข่าย	1	2	3	4	5
4) สมาชิกเครือข่ายต้องมีความเสมอภาคและ เท่าเทียมกัน ในการร่วมรับผลประโยชน์	1	2	3	4	5
5) สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย	1	2	3	4	5

ตอนที่ 6 ท่านให้ความสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรี ดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

คำชี้แจง โปรดใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

แนวทางการพัฒนาเครือข่าย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ระดับความสำคัญ				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. ระยะเวลาการก่อเกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร					
1) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการสร้างเครือข่ายร่วมกัน	1	2	3	4	5
2) สมาชิกเครือข่ายจะต้องทราบถึงเป้าหมายของการรวมกันเป็นเครือข่าย	1	2	3	4	5
3) เครือข่ายต้องมีรูปแบบขององค์กรเพื่อไว้สำหรับการประสานงานที่ชัดเจน	1	2	3	4	5

แนวทางการพัฒนาเครือข่าย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ระดับความสำคัญ				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
4) เครือข่ายต้องมีการจัดเก็บฐานข้อมูล เช่น ข้อมูลสมาชิก, บันทึกรายงานการประชุม และข้อมูลสำคัญอื่น ๆ	1	2	3	4	5
5) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการจัดประชุมหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอยู่เสมอ	1	2	3	4	5
2. ระยะเวลาตั้งเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร					
1) ต้องมีผู้นำที่มีความสามารถในการเชื่อมสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่าย	1	2	3	4	5
2) ส่งเสริมให้สมาชิกเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาร่วมกัน	1	2	3	4	5
3) เครือข่ายต้องสร้างช่องทางสำหรับติดต่อสื่อสาร หรือประสานงานของสมาชิกเครือข่าย	1	2	3	4	5
4) เครือข่ายต้องมีการกำหนดข้อตกลงและบทบาทหน้าที่และผู้รับผิดชอบในเครือข่าย	1	2	3	4	5
5) เครือข่ายต้องมีการวางแผนและจัดทำกระบวนการทำงานของเครือข่าย	1	2	3	4	5
3. ระยะเวลาดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร					
1) สมาชิกเครือข่ายควรมีพันธะสัญญาต่อกันระยะยาว เพื่อพัฒนาปรับปรุงเครือข่ายร่วมกัน	1	2	3	4	5
2) เครือข่ายควรมีการนำภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมเข้าด้วยกัน	1	2	3	4	5
3) การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	1	2	3	4	5
4) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	1	2	3	4	5
5) สมาชิกเครือข่ายต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันไว้เสมอ	1	2	3	4	5

แนวทางการพัฒนาเครือข่าย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ระดับความสำคัญ				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
4. ระยะขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร					
1) สมาชิกเครือข่ายจะต้องไม่มีแข่งขันระหว่างกันเอง	1	2	3	4	5
2) การดำเนินงานของเครือข่ายจะต้องมีการประสานความร่วมมือโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	1	2	3	4	5
3) การดำเนินงานของเครือข่ายจะต้องมีการประสานเชื่อมโยงเข้ากับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	1	2	3	4	5
4) เครือข่ายต้องมีการขยายเพิ่มจำนวนสมาชิกและกิจกรรมของเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ๆ	1	2	3	4	5
5) เครือข่ายจะต้องมีการติดตามประเมินผล และติดต่อประสานงานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง	1	2	3	4	5

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรจังหวัดสระบุรี

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์นี้เป็นอย่างดี

นางสาวรัตนภรณ์ เรพล

ผู้วิจัย

ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมพัทธ์

ตารางภาคผนวกที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
D1.1	เครือข่ายขาดการศึกษาข้อมูลประเด็นปัญหาและความต้องการร่วมกัน	0.850
D1.2	ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายเครือข่าย	0.853
D1.3	ไม่มีข้อมูลกลุ่มแนวร่วมหรือภาคีองค์กรต่าง ๆ ที่สามารถช่วยเหลือและให้การสนับสนุนเครือข่าย	0.864
D1.4	สมาชิกเครือข่ายไม่รู้จักกันและกัน	0.844
D1.5	สมาชิกเครือข่ายไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน	0.844
D2.1	เครือข่ายขาดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน	0.845
D2.2	เครือข่ายไม่มีการกำหนดข้อตกลงและบทบาทหน้าที่ร่วมกัน	0.846
D2.3	เครือข่ายขาดแคลนผู้นำหรือผู้ประสานที่ดี	0.844
D2.4	ความไม่ต่อเนื่องในการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันของสมาชิกเครือข่าย	0.847
D2.5	ระบบการสื่อสารภายในเครือข่ายด้อยประสิทธิภาพ	0.847
D3.1	เครือข่ายขาดการดำเนินกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน	0.846
D3.2	ความแตกต่างของสมาชิกเครือข่าย เช่น ฐานะ ขนาดกลุ่ม ความเข้มแข็งกลุ่ม และสถานภาพอื่น ๆ	0.849
D3.3	สมาชิกเครือข่ายขาดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน	0.849
D3.4	การติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายไม่ครอบคลุมทั่วถึง	0.848
D3.5	ขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย	0.847
D4.1	เครือข่ายไม่มีการขยายตัวหรือเพิ่มจำนวนสมาชิกเครือข่าย	0.847
D4.2	ขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรมและการประสานงานภายในเครือข่าย	0.849
D4.3	เครือข่ายไม่มีกระบวนการระดมบุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน	0.850

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
D4.4	ขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานและความสำเร็จของเครือข่าย	0.848
D4.5	ขาดการประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานความก้าวหน้าให้แก่สมาชิกเครือข่ายได้รับรู้	0.848
Cronbach's Alpha = 0.855		

ตารางภาคผนวกที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
E1.1	ผู้นำเครือข่ายต้องมีวิสัยทัศน์และมีความสามารถในการตัดสินใจ	0.870
E1.2	ผู้นำเครือข่ายต้องมีความสามารถในการประสานงานเป็นอย่างดี	0.871
E1.3	ผู้นำเครือข่ายต้องสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้ทีมอยากทำงานร่วมกัน	0.878
E1.4	ผู้นำเครือข่ายต้องสร้างระบบการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อให้สมาชิกเข้าถึง	0.865
E1.5	ต้องมีการสร้างผู้นำเครือข่ายรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง	0.864
E2.1	สมาชิกเครือข่ายต้องมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างชัดเจน	0.868
E2.2	สมาชิกเครือข่ายต้องมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน	0.869
E2.3	สมาชิกเครือข่ายต้องมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน	0.869
E2.4	สมาชิกเครือข่ายต้องมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ	0.864
E2.5	สมาชิกเครือข่ายต้องมีสัมพันธภาพที่ดีต่อซึ่งกันและกัน	0.870

ตารางภาคภาคผนวกที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
E3.1	เครือข่ายต้องมีการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการ/คณะทำงานอย่างชัดเจน	0.868
E3.2	เครือข่ายต้องมีการกำหนดกฎ/ระเบียบ/ข้อบังคับให้มีความชัดเจนและถือปฏิบัติร่วมกัน	0.864
E3.3	ต้องมีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายอย่างทั่วถึง และมีความสม่ำเสมอ	0.866
E3.4	การดำเนินงานของเครือข่ายต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้	0.874
E3.5	ต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางแผนการทำงานที่เหมาะสมกับกิจกรรมของเครือข่าย	0.865
E4.1	เครือข่ายต้องมีระบบการสื่อสารในทุกรูปแบบเพื่อให้สมาชิกเครือข่ายสามารถเข้าถึงได้	0.865
E4.2	สมาชิกเครือข่ายต้องมีการติดต่อสื่อสาร พูดคุย ชักถาม หรือวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล/ข่าวสารต่าง ๆ	0.869
E4.3	ต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเครือข่ายเพื่อสร้างการรับรู้แก่สมาชิกและประชาชนทั่วไปได้รับทราบ	0.872
E4.4	ข้อมูล/ข่าวสารต่าง ๆ ต้องไม่มีความซับซ้อน เข้าใจง่าย และสมาชิกเครือข่ายทุกคนสามารถรับทราบได้อย่างทั่วถึง	0.872
E4.5	เครือข่ายต้องมีการติดต่อประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	0.868
E5.1	เครือข่ายต้องมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิก	0.874
E5.2	การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีแผนการพัฒนาที่สามารถปฏิบัติได้จริงและมีประสิทธิภาพ	0.874

ตารางภาคภาคนวทที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
E5.3	การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีการถ่ายทอดสู่สมาชิกรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย	0.865
E5.4	การดำเนินงานของเครือข่ายต้องมีความโปร่งใสตรวจสอบได้และเป็นประชาธิปไตย	0.873
E5.5	ต้องมีการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง	0.864
E6.1	สมาชิกเครือข่ายต้องสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ระหว่างกัน	0.871
E6.2	สมาชิกเครือข่ายต้องมีความไว้วางใจในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน	0.863
E6.3	สมาชิกเครือข่ายต้องมีการถ่ายทอดองค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผลประโยชน์ให้แก่กันและกัน	0.864
E6.4	สมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจเสมอในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่าย	0.864
E6.5	สมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันกำหนดค่านิยมเพื่อให้เป็นวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของเครือข่าย	0.874
E7.1	สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	0.872
E7.2	สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย	0.878
E7.3	สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการลงทุน ลงแรง เพื่อปฏิบัติกิจกรรมของเครือข่าย	0.871
E7.4	สมาชิกเครือข่ายต้องมีความเสมอภาคและ เท่าเทียมกันในการร่วมรับผลประโยชน์	0.865
E7.5	สมาชิกเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย	0.866

Cronbach's Alpha = 0.872

ตารางภาคภาคผนวกที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาเครือข่าย
ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
F1.1	สมาชิกเครือข่ายต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการสร้างเครือข่ายร่วมกัน	0.849
F1.2	สมาชิกเครือข่ายจะต้องทราบถึงเป้าหมายของการรวมกันเป็นเครือข่าย	0.845
F1.3	เครือข่ายต้องมีรูปแบบขององค์กรเพื่อไว้สำหรับการประสานงานที่ชัดเจน	0.849
F1.4	เครือข่ายต้องมีการจัดเก็บฐานข้อมูล เช่น ข้อมูลสมาชิก, บันทึกรายงานการประชุม และข้อมูลสำคัญอื่น ๆ	0.843
F1.5	สมาชิกเครือข่ายต้องมีการจัดประชุมหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอยู่เสมอ	0.847
F2.1	ต้องมีผู้นำที่มีความสามารถในการเชื่อมสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่าย	0.852
F2.2	ส่งเสริมให้สมาชิกเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาร่วมกัน	0.851
F2.3	เครือข่ายต้องสร้างช่องทางสำหรับติดต่อสื่อสารหรือประสานงานของสมาชิกเครือข่าย	0.845
F2.4	เครือข่ายต้องมีการกำหนดข้อตกลงและบทบาทหน้าที่และผู้รับผิดชอบในเครือข่าย	0.850
F2.5	เครือข่ายต้องมีการวางแผนและจัดทำกระบวนการทำงานของเครือข่าย	0.848
F3.1	สมาชิกเครือข่ายควรมีพันธะสัญญาต่อกันระยะยาวเพื่อพัฒนาปรับปรุงเครือข่ายร่วมกัน	0.845
F3.2	เครือข่ายควรมีการนำภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมเข้าด้วยกัน	0.851
F3.3	สมาชิกเครือข่ายต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันไว้เสมอ	0.845

ตารางภาคภาคผนวกที่ 3 (ต่อ)

ตัวแปร	หัวข้อ	Alpha if item deleted
F3.4	สมาชิกเครือข่ายต้องมีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	0.849
F3.5	การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายต้องมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	0.850
F4.1	สมาชิกเครือข่ายจะต้องไม่มีแข่งขันระหว่างกันเอง	0.846
F4.2	การดำเนินงานของเครือข่ายจะต้องมีการประสานความร่วมมือโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	0.841
F4.3	การดำเนินงานของเครือข่ายจะต้องมีการประสานเชื่อมโยงเข้ากับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	0.844
F4.4	เครือข่ายต้องมีการขยายเพิ่มจำนวนสมาชิกและกิจกรรมของเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ๆ	0.843
F4.5	เครือข่ายจะต้องมีการติดตามประเมินผล และติดต่อประสานงานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง	0.843
Cronbach's Alpha = 0.853		

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวรัตนภรณ์ เรพล
วัน เดือน ปีเกิด	8 ธันวาคม 2528
สถานที่เกิด	อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
ประวัติการศึกษา	ปริญญา วิทยาศาสตร์บัณฑิต (สัตวศาสตร์) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี ปี พ.ศ. 2551
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

